

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Germana Doctrina R. P. Thomæ Tamburini, Societatis Iesu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

GERMANA DOCTRINA R. P. THOMÆ TAMBURINI SOCIETATIS JESU,

Perspicuè refellens impugnationes R. P. VINCENTII BARONII
adversus illam allatas.

O P V S C V L V M

R. DOM. DON LUCII SANMARCO, Sacerdotis, & Caltanissetta in
Dioecesi Agrigentina Vicarii F.

Occasio scribendi, & Intentio Authoris.

1. **R**ATER Vincentius Baronius in
Theologia Morali, quæ scribit
adversus laxiores Probabilitates,
præsertim contra Caramuelem,
Anonymi nodos in Pat. Marco-
num, Theophilum Raynaudum,
& Amadeum Guimenum, ut Theophilum carpat,
inter cetera eundem reprehendit Diss. 1. sect. 5. artic. 2.
quod Opus in Decalogum R. P. Tamburini Conci-
vis, & Præceptoris mei approbaverit, & commenda-
verit, præfixeritque dicto Operi impresso Loranis an-
no 1659 & iterum anno 1665. hæc verba.

2. Opus R. P. Thomæ Tamburini in Decalogum, post ac-
curatam Theologorum recognitionem. annuentibus Majori-
bus in Italia usum. dignum est iterari cudi, ob doctrinæ so-
lilitatem, & in explicandis nodis conscientie perspicuitatem.
Idem videtur de Opusculis quibusdam moralibus Expositioni
Decalogi attestis. Neque vero Author à sola doctrina solidi-
tate, & res dubias exponendi dexteritate, in his lucubratio-
nibus commendandus est; sed etiam quia bonis moribus in
eisdem exquisitè consuluit. Lugduni in Collegio S. Trinita-
tis 9. Febr. 1. 658.

THEOPHIL. RAYNAUD, SOC. JESU.
CAROLUS DULIEV, SOC. JESU.

3. In ipso vestibulo (daveniam, Lector, ut id non
taceam) adverto calumniam contra R. P. Theophi-
lum: nam cur Baronius non attulit alias approbatio-
nes eidem Decalogo affixas? Nolo hic transcribere
Commendationes Patrum Soc. Jesu, quos Janse-
nistæ suspectos omnes habent, sed vii eximii ex Mino-
ribus de Observantia reformati. dumtaxat, cujus testi-
monium datum Venetiis, ubi primò excusum est di-
ctum opus in Decalogum, est hujusmodi; & in eadem
pagina, in qua refertur Theophili approbatio, referri-
plum apparet, & tamen de eo magnum Baronii silen-

tium; illud interim Theophili increpans totis viribus
JESUS MARIA.

MANLatis parens Reverendiss. P. Amosij Treacini
Quasiitoris Gen. Venetiarum, recognovi expulsi-
explicationem in præcepta Decalogi R. P. Thomæ Tamburini.
Legendo, & electa perpendendo, animo sublevari, & at-
rans Opusculum, paucis, plurima contineat: quod non
difficili exercitata; verum inutilibus reiectis articulis, quæ
aliis dispersa affluerent, & quod plurimi videri faceret
refere. Vnde quæ corrigere minime, at, quæ diserte, &
que excepti. Quapropter veluti opus solenter elaboratum, in
nullo offendens, pluribus favens, omnibus conducens, & qui
suum sapit Auctorem, dignum, ut lucem obtineat, judicio
sidero. & efflagito. Datum in nostro S. Bonaventuræ Pa-
riarum Canobio, ult. Aug. 653.

Ego FR. AGIDIUS DE MELO, Minor.
de observ. Refor. Lect. Gen. S. Theo.
Dissinitor, ac S. Officii Vener. Censur.

5. Cur item non meminit Approbationis rebus
initio ejusdem Decalogi reimpresli I. Iulius in Belgio
anno 1660. quæ est breviuscula, & facile potest
loco notari, cum illam, ex ea conjectura colligam
quod ipse Baronius viderit, quia hujus Belgicæ lo-
pressionis Dedicatorem citat diss. 1. sect. 5. & 2. de
probatio autem est hujusmodi.

Hoc idem Th. Tambur. de Soc. Jesu Sacerdotis Opus
mimum, perquam utiliter imprimendum, censui.

MATTHIAS NAVÆUS Theol. Doct. Can.
Tornac. libror. Censor. 20. Febr. 1660.

6. Verum encomia hæc, & plura alia, (supra etiam
Institutum meum) negligamus; Quod ego in hoc
opusculo intendo, benigne Lector, non est. The-
philum sapientissimum inter nostri sæculi viros re-
dicare; aliis me sapientioribus id reliquo; sed me
Præceptoris doctrinam tam inusitè innotulam, in
sua germana luce legentibus cernere, tenebrisque
quas effudit prædictus Baronius, ab oculis meorum
eruditorum (sapientes enim mea opera non radigunt)
amovere. Nec per prolixas Disquisitiones id facere
mihi opus erit. Domi habeo, domique nascuntur,
quæ rem expugnabunt. Omnia enim luce clarius pa-
reant.

rebunt, si confetam dumtaxat id, quod cavillatur Baronijs cum eo, quod scribit Tamburinus. Admirabilis, prudens lector, qua fronte audeat quispiam aliquem carpere, quasi quid noxiū dixerit exsecrando partem, non vero totum extis, quare reprehensus cum prudentissimis limitationibus, commodisque explicationibus doceri, immo qua fronte addat subinde aliquid de suo, parum scilicet, in referendis sententijs, de necessaria fidelitate laborans. Non te diu morabor, jam absque longiore proemio operam aggredior.

Sed prius lege hic, probra & dicteria, quæ Baronijs profert adversus innocentem præceptorem meum, ut scilicet, quo animo affectus is cum illo agat, ne sis nescius.

PROBRA, ET DICTERIA Baronii in Tamburinum.

A Pag. 71. ad Paginam 83. in Titulo, & sæpe. Laxitates Tamburini, laxitates Tamburini, &c.

Disp. 1. sect. 5. art. 2. pag. 71. Opus Tamburini in Decalogum auctas exaggerataque habet OMNIUM Authorum liberos, & periculosas opiniones.

Ibid. §. 2. pag. 73. Ego scæ, sita (ut Tamburinus) de abdicatis, aut ad minus diminutis divine legis præcipijs paribus sentirem, aut scriberem, vererem illam ex Scriptura sententiam, Væ qui dicitis bonum malum.

Ibid. pag. 80. Relata opiniones (Tamburini) adeo à sensu totius Ecclesie, ab æquitate humana, & à reverentia in legem divinam aliens, ut ex Curati (Parisienfibus) minus doctissimis in illas librum meditaretur, titulo ANTIDECALOGI cum hoc versu. Tempus faciendi, Domine, dissipaverit legem tuam.

Ibid. Pag. 74. Cum Curati Parisiensis obtinuerint prohiberi Apologiam Casuistarum, frustra fore moment tot Episcoporum censuras, & facultatis Parisiensium, summique Pontificis decreta, quæ perniciosissimos errores, quibus scaret ille liber, damnant, si pari audacia liceat, eosdem errores evulgare, & mutatis Authorum nominibus interpolare, id vero evenisse, editione Tamburini Operis in Decalogum Lugduni facta, cuius plura exemplaria Parisios delata sunt, nec solum damnatos Apologia errores eo libro contentos propugnari, sed additi atrociores, qui adeo ab omni æquitate, & pietatis sensu abhorreant, ut unus videatur scopus huic Authori (Tamburino) constitutus: nempe, comprobare, in quam cecitatem devenire possit mens humana, ubi relicto Fidei, ac traditionis lumine, ac tramite, suis se permittit cogitationibus abripi. Conqueruntur (idem Curati) non partem Religionis eo opere laceratam, sed totam funditus everti, &c.

Et paulo post, illud etiam (idem Curati) conqueruntur legibus Ecclesiasticis his maxime, quibus jejunia instituantur, argutijs, pudendis, & ridiculis. (Deus me adjuvet, Ubinam in gravissimo opere Tamburini sunt hæc pudenda, & ridicula) Denique principia constitui corruptelis inducendis & excusandis, quæ adeo late patent, ut nullum sit celerum genus adeo insolens, & horrendum, quod his regulis defendi, & honestari nequeat.

Quare, ut moderatius, quam ferat rei atrocitas, loquantur, verissime pronuntiant, huiusmodi Ethicem (Tamburini) tanto studio per totum orbem sparsam minime Christianam esse, quandoquidem hominis Christiani bonam mentem extinguit, nec Hebræam, ac Pharisæam, cum procul abiciat, quam Iudæi summè colebant, legis litteram & externi hominis probitatem, quam Pharisæi præselebant, nec debere Philosophicam, & humanam dici, cum

Paris II.

infecta sit æquitate naturali, Fidei humana, & sensui communi, quibus Philosophia humana, ut certis regulis, adhaeret, nec Civilem, aut Politicam esse censendam, cum Societati humana fundamenta convellat, & quæ huiusmodi Ethicam admittunt Regna, & Imperia, brevi, depulsa omni lege, & fide, mutis Civium odijs, fraudibus, & cadibus sint peritura: Quare nullum aliud superesse, quo nuncupetur, nomen, quam illud Jacobi. Non est ista sapientia de sursum descendens, sed terrena, animalis. Hæc Curati Parisiensis de opere Tamburini.

Ibid. ead. pag. Summus Pontifex sua constitutione damnavit Apologiam (illam Casuistarum) quæ multo cautius, minusque licenter agit, quam Tamburinus.

Ibid. pag. 76. Inde vides erudite Lector, quo tandem Tamburinus promovet probabilium iura, & nullum Theologum, saltem è societate, probabilitatis leges extra omnes ne dum veritatis, sed etiam similitudinis veri fines, periculosus laxasse.

Ibid. ead. pag. Tamburinus aliorum consilia, & labores corrumpit.

Ibid. pag. 77. Quid ad hæc Tamburinus? Nihil istos sui instituti auctores moratur: uno audaci ac præcipiti saltu transiit hos quatuor gradus ab illis accurare constitutos, & veluti aggeres ad legis, & salutis defensionem oppositos hominum cupiditatibus, uno impetu amolitur, & deturbat.

Ibid. pag. 78. Quis non obstupescat, ista doceri tanta fiducia, & assecuratione, ut Tamburinus nihil dubitet certiora asserere, quam ut sua discussione indigeant, & habuisse laudatorem (Theophilum) qui scripserit, ea sua Theologia basi exquisitè Tamburinum bonis moribus consulerisse.

Ibid. pag. 79. Ne mireris Lector Tamburinum à cæteris omnibus in sua probabilitate constituenda, dissentire, cum nec secum conveniat. Nullum est certius falsi argumentum, quam à seipso dissentire. Non caret hoc vitio Tamburinus, & cum fere omnes deseruerit, sibi ipsi repugnat, ut inde agnoscat omnes, quam periculosum sit, hunc ducem sequi.

Eadem disp. 1. sect. 5. art. 3. §. 13. pag. 91. Sed multo liberalior, & laxior Tamburinus. Videtur sane eo fine scripsisse, ut qui præcesserant Authorum laxitates, omnes superaret.

Et paulo post. Nec dubito quin (Tamburinus) velit videri, quasi in laxandis conscientijs gloriam, & singularitatem affectasse.

Hæc tenus Baronijs falsissime, ut sequens opusculum legenti patebit.

Hæc autem volui simul colligere, ut si quid in consequentibus sese offerat severè à me dictum contra Adversarium, videat Lector, comparatione facta cum ipso, quam libere ipse contra præceptorem meum.

CAPUT I.

Congeries sententiarum, quæ Tamburino imputantur.

Vbi Baronijs modò relatam Theophili approbationem damnavit, ut damnationis testimonium ostenderet, in medium profert. Disp. 1. sect. 5. art. 1. §. 1. fol. 71. propositiones non paucas, quasi à Tamburino in suo Decalogo scriptas, atque à Theophilo perperam approbatas. Et profecto eo modo, quo Baronijs, ut plurimum, illas refert, censurandæ

Bbb

omnino

omnino essent; verum, ut eas Præceptor meus docet, non nisi maxime commendandæ.

2. Afferamus ergo prius integrum Paragraphum, in quo veluti unico contextu ab Impugnatore illæ, prout ipsi placuit, hoc est infideliter traduntur; nam deinde eadem erunt à me separatim distinguendæ, & cum germana Tamburini doctrina conferendæ, quo pacto, studiosus, nullo negotio, unius veritatem, vel alterius falsitatem, assequetur.

Baronius d. §. 1. sub hoc tit. (Notantur variae laxitates Tamburini,) sic eas proponit.

3. I. In primis omnimodam securitatem asserit lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 3. cuiuslibet opinioni etiam tenuissimæ probabilitatibus, quam sequeris unius Authoris suffragio sultus omittatur, communi, etiam in articulo mortis.

II. Præcepta Charitatis, Fidei, Spiritus, Cultus Religionis, aliarumque Virtutum inter Christianas præcipuarum omnino tollit, aut quod perinde est, vim illis auferre, vel unum actum amoris Dei per totam vitam exigendi, etiam instante morte; quod verbis expressis tempus, & momentum non designant, quo illi actus sint eliciendi, an vitæ Christianæ prima institutione, an illius progressu ad finem.

III. Et quam Christus vult esse perpetuam, & nunquam interruptam ad Deum Patrem orationis necessitatem, fere negat.

IV. Et inter orandum, liberam mentis distractionem permittit, etiam dum interis Sacro.

V. A quo eximit eos, qui avidius lucro inhiant, quod illis periret, si ad Missam accederent.

VI. Quid putas alia præcepta curaturum, qui parum pensi habet omnium maximum Charitatis in Deum, Orationis, & Cultus divini?

VII. A sejuncti lege eximit omnes artifices, & fore conjugatos.

VIII. Officium colendi Patrem filiis remittit; si probabiliter putent, matrem conjugis fidem non admodum sanctè servasse, & se ex adulterio potuisse nasci.

IX. Indulget etiam illis jus ineundi matrimonium cum dispari, Patre inconsulto, & invito.

X. Permittit vota paternæ mortis, ut vacuam hereditatem adeant.

XI. Nec minus liberalis est in Reges, quam in privatos: dat illis jus belli si aliqua illis saveat probabilitas ex iure in eum, qui parem, aut maiorem habet probabilitatem rei possessæ adiunctam.

XII. Habet etiam rationem subditi: eximit illam à relligali, cuius non habeat compertam aequitatem.

XIII. Non sunt expertes ejus liberalitatis, & Beneficiorum Indices. Quæ omnia profert ex inexhausto Probabilitatum Thesauro, & Promptuario.

XIV. Inde asserit, illis ius rerum omnium, quarum lis apud ipsos movetur, ut visum fuerit, abdicationis, & adjudicationis; quam vendere quid vetat, cum sit gratuita, & arbitraria?

XV. Qui adeo largus est in Iudices, non est parcus in fures & in Reos: permittit, instante gravi necessitate, cuiusque non solum propria occultare bono publico, sed etiam aliena surripere.

XVI. Si Reum vitæ, & carceris tadeat, potest illo, auctore, sibi falsum crimen imponere, morte multandum.

XVII. Potest idem in resem iniquum, idque citra omnem iniustitiam; immo citra culpam mortalem, & forè etiam venialem.

4. Advertis, quantorum scelerum auctorem facit Tamburinum Baronius? Si quis magnæ auctori-

tatis vir, parique virtutis in civitate aliqua degerit, ob multa in Reipublicæ bonum præciatæ getæ, totus omnibus, ac Summis, Medis, Inferis, apud carus: ad esset autem inibi quispiam ejus illius vel invidus æmulator (cujusmodi bonorum hominum oppugnatores deesse nunquam solent) qui in urbe disseminaret, illum esse homicidam, adulterum, incestuosum? Quis, rogo, vel ex numero plebis sanctæ juraret, hunc mendacem esse, & calumniantem, quique in hunc fere modum non exclamaret? Ergo ne tantæ virtutis, atque innocentie vir, in quot annos, ne levem quidem vitæ labem accu- vertimus, immo Angelicos mores admittimus, semper omnes, homicidæ, adulter, incestuosus, Apagæ, tanta hæc scelera in virum optimum contra- ta, esse nimis manifestè calumnias, putandum est? Profecto, simile quid de meo præceptore (datè amanti veniam, Lectores) sic proferam diserte.

Tamburinus adeo ab ipsis penè incurvibus pæ- ut vix decimo sexto ætatis anno cooperari in Reipublicæ Societatis Jesu ordinē obtrunxit; adeo doctus, ut Rethoricam, Philosophiam, Theologiam Speculativam, & Moralem per annos plures viginti Panormitano, ac Mellanenſi Collegio, atque in studiorum Præfatus, cum plausu doceret; adeo prudens, ut ex Superiorum imperio Collegium Catanisſerſense, Mantis Regalenſe, Mellanenſe, Panormitanum gubernaverit? Rurſus adeo doctus, & prudens, ut à tota Sicula Provincia, ad gravissima negotia Congregationis Generalis Societatis Jesu Romæ petita, & data, electus fuerit, Prætor, & doctus, prudens, & pius, ut in Tribunali Sacre Inquisitionis hujus Regni Qualificatoris, & Confessoris munere fungatur; Tamburinus, inquam, tantum scelus, quanta Baronius uno ferme sermone accumulatur, Reus erit? Apagæ. Calumnie hæc calumniorum nimis apertè condemnant. Sed quælo, in verbis, & amplificationibus exultemus: dividant prædictæ impostura, & ex uno multa facientes, regula Baronii dicta cum germana Tamburini doctrina conferamus.

CAPUT II.

De Qualitate Probabilitatum.

I. BARON. In primis omnimodam securitatem asserit (Tamburinus) lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 3. cuiuslibet opinioni, etiam tenuissimæ probabilitatibus, quam sequeris unius Authoris suffragio, omnia tuique, communi, etiam in articulo mortis.

2. Vides, quam jejune, quam indistinctè, & in explicatione ulla hæc referat Baronius? Adhuc Tamburinum, & ejus germanam Doctrinā agnoscit.

TAMBURIN. 3. Jam vero qui aliquid operatur, aut lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 3. n. 3. motus ex opinione probabilis, bene operatur, & sine peccato; quia in humanis, ut cum prudens, quæ est certa regula humanarum actionum, operatur, tunc probabilis est necessario requiritur. Id quod ita certum est, ita à Doctores Ultroq; Sanchi. l. c. Castrop. 10. art. 1. d. 3. 2. p. 1. Valq. p. 2. d. 62. c. 4. m. 3. Meroll. tom. 1. d. 3. c. 4. d. 1. & novissime Barali contra Philat. de Conco. d. 4. c. 10. comprobatur; ut nostra disquisitione non tangit, etiam opinione probabiliori relicta ex Cast. lo. cit. in Sanc. d. 42. num. 12. etiam omnia rationes ex illidem ibid. etiam Communi juxta Castrop. c. n. 1. Thom. Sanchi. l. 1. d. Dec. c. 9. num. 9. etiam in articulo mortis cum Jo. Sanchi. d. 19. n. 8. Pinqual. Dec. 27. quædam præ-

probabilitate five intrinseca five extrinseca, quantumvis tenuis, juxta Pasqualig. decis. 20. Bressler, Franciscum de Amico apud Bardil. c. cap. 13. modo à probabilitatis finibus non exeat, ut explicabitur mox num. 11. sine confesse, aliquid agimus, semper prudenter agimus. Neque obstat, quod in dubiis tutior pars sit eligenda, nam (præter alia) nos hic sumus in probabilitatibus, non in dubiis.

4. Si hos Doctores hic laudatos legit Baronius; ut certe legisset, puto, cur solum censura subiit Theophilum, qui Tamburinum laudat, præterit autem totos insignes Theologos, quidem tradentes, Tamburini doctrinam approbantes; & quod peius est, cur suggillat Tamburinum, perinde quasi ipse unus isthæc docuerit?

5. Rursus, Baroni, cur ex scribis (opinionem etiam tenuissimam) cum Tamburinus scribat (tenuis) quamvis enim videatur alicui, parum inter hæc discriminis intercedere; tamen animadverto, ipsis primis cavillationibus aliquid de tuo te voluisse superaddere. Sed de hac tenuitate mox num. 8.

7. Præterea cur illud (quam sequeris unius Authoris suffragio) tam frigide, & mutilatè retulisti? quod quidem sic diminuit dictum meritò damnandum est, quemadmodum SS. Pontifex Alex. VII. in decreto S. Congr. dato anno superiore 1665. damnat propositionem illam; Si liber sit alicujus Innocentis, & Modestini, debet opinio censeri probabilis, dum non constat rejectam esse à Sede Apost. tanquam improbabilem. At Tamburinus cautè loquitur, nec statim ab uno Doctore, five Juniore, five antiquiore dicitur aliqua opinio probabilis, censet illam putandam esse probabilem; sed ut sit probabilis, accedere debent multa addita menta, quæ breviter sic enumerat.

7. TAMB. num. 5. Tunc solum puto (ait l. c. num. 5.) sufficere unum, tamen si contra innumeros Doctores is doceat, quando idem est DOCTUS, rem EX PROFESSO tractat firmamque RATIONEM pro se habet (nota id, Nec apparet contra ipsum aliquid convincens. Ita Azo. V. 19. & alii.

8. De hac uia auctoritate vide omnino, quæ docet Lezana, aliis multis Doctoribus, hanc doctrinam confirmans. Conf. 48.

Explicatur illud (tenuis probabilitas.)

9. Cur denique, Baroni, oculos non admovisti ad illud modò allatum à me num. 3. meo, quod Tambur. addit (ut explicabitur mox num. 11. fine) qui certe locus erat omnino videndus; & maxime notandus à Theologo, nam omnem invidiam avertit à legitimis propugnatoribus probabilitatum. Hi enim eam probabilitatem ad nostras actiones dirigendas sufficere docent, (ut colligete poteris ex Summo de Penitentia disp. 21. sect. 9.) quæ omnino constat, & nullo modo ab opposita parte deiciatur. Ecce locum Tamburini.

10. TAMB. num. 11. Atque hæc ratio (ait l. c. n. 11. fine) allatam doctrinam probat, etiam si altera pars sit probabilior, modo major probabilitas alterius dictæ partis non sit tanta, ut deiciat à probabilitate illam oppositam, quia tunc expulsa jam probabilitate, non est mirum, si inclinari ad assentiendum illi oppositæ nequeat prudenter intellectus.

11. Ex quibus, & ex toto contextu apparet, germanam Doctrinam nostri Authoris sanam esse, nec Baronii censuræ subdendam. Id quod item aelius cognoscet, Lector, mox, num. 16. & item quando legeris illa quæ afferam de hac tenuitate 6. 20. & 23.

¶ Pars II.

Quæ autem sint illa, quæ deiciant, vel non deiciant probabilitatem oppositam, cordate prosequitur Tamburinus num. 19. duo, qui immediate sequitur ad præcatum num. 11.

12. Antequam verò ad reliqua progrediar, juvet audire aliquos Doctores ad pleniorē prædictorum cognitionem. Verum moneo, tum hos, tum alios, quos infra per alias occasiones produxero, non ideo à me illos asserri, quasi præceptor meus in illorum verba omnia juraverit; sed solum, ut cognoscatur doctrinæ punctum, de quo ibi disputatur, non esse adeo singulare, ut unus Tamburinus de novitate notetur. Id quod si iterum, iterumque monebo, ne te tædeat, Lector, hanc enim notam nimis saepe obicit, aerem tamen semper verberans, adversarius noster. Iam Pasqualig. Decisione 20. sic habet.

An quis possit sequi opinionem, quæ habet minimum gradum probabilitatis.

13. PASQUALIG. Tradunt duos casus Doctores & c. At licitum est eam sequi, tenet Bresslerus de Conic. cap. 7. num. 77. quæ sententia mihi magis placet, & puto, si recte consideretur, non habere difficultatem.

14. Licet enim opinio habeat minimum gradum probabilitatis, adhuc tamen illam habet, & vere probabilis est, sicuti si in pariete sit minimus gradus albedinis, adhuc vere paries albus est, & si in anima sit minimus gradus gratiæ, vere sancta est, & iusta. Ergo vere, & secundum rectam rationem possumus eam recta conscientia sequi, quia possumus eam amplecti, ut probabilem, atque adeo, ut rectam mensuram humanæ operationis. Opinio namque probabilis non facit, quod operatio sit honesta, quia habeat tantam vel tantam probabilitatem, sed quia probabilis est, atque adeo id præstat ratione probabilitatis, secundum speciem.

15. Atque hoc habet locum, etiam si opinio, quæ habet minimum gradum probabilitatis, concurrat cum Opinione probabilissima, quia adhuc in comparatione illius retinet suam tenuem probabilitatem, ratione cuius adhuc est secundum rectam rationem, atque adeo etiam operatio per ipsam mensurata.

16. Hoc postremum sic absolute dictum noster Tamburinus non recipit, nam requirit semper illam nuper dictam exceptionem, hoc est, (modo à probabilitate majore oppositæ partis non deiciatur.) Id quod ipse explicare consueverat exemplo candelæ, vel stellæ, quarum lux, si effertur coram Sole, statim e-languet. Ita enim sententia tenuis in probabilitate, si opponatur probabilitati magnæ, statim suam vim ita amittit, ut ne umbra quidem probabilitatis noscat amplius in illa.

17. Atque hæc per hanc occasionem duo diligenter nota. Primo (quod modò dixi num. meo 12.) multa, tum in hæcenus allatis, tum deinceps afferendis Authoribus in hoc meo Opusculo, non recipi à Tamburino, à me tamen profertur pro ea dumtaxat doctrina, quæ cum ipso convenit.

18. Secundo nota, me scire ab adversariis Probabilitatum plura perinde negari in Tamburino, ac in alijs; nam propterea moneo lectorem, ut ex his, quæ afferro, illa solum pro modo recipiat, quæ ad rem nostram, hoc est ad defensionem germanæ doctrinæ nostri Authoris confirmandam faciunt. Cæterum non deerunt alii, qui universalem propugnationem legitimarum probabilitatum molientur.

Bbb 2

Explicatur

Explicatur magis illud [Instante morte.]

19. Illud de (instante morte) quod admirationem ab indocta plebe, si ea instruat, amovebit, operæpretium est stabilire rationibus, & Doctoribus, (nec vero Jesuitis.) Audiamus ergo nunc solum duos, ne tædium fiat lectoribus. Jo. Sancium, & Pasqualigum; nam alios habebis infra cap. 25. à num. 16. meo.

Jo. SANC. d. 19. n. 8. Opinio quæ in salute securam reddit conscientiam ad operandum, vel non, tutam quoque reddit in articulo mortis, cum in utroque tempore æqualiter confringatur homo Deum non offendere. Tum quia, ut dicemus d. 42. num. 12. inter opiniones in conscientia securas, revera una non est securior altera quoad imputabilitatem. Nam supposito, quod iuxta quamlibet, nullum committit peccatum, non magis securus erit operans ex una, quam ex alia opinione, cum nulla detur major securitas, quam non peccare, ut dicemus latius d. 44. num. ult. tum quia ut dicemus latius d. 44. num. 1. quoties fit comparatio unius opinionis probabilis ad alteram probabiliorē, liberum est cuique minus probabilem sectari ob rationem ibi adductam, &c.

20. Hoc ultimum non usquequaque recipit Tamburinus, ut simile non recepit modo num. meo 16. Sed audiamus Pasqualigum, ex nobilissimo Ordine Theatinorum, decis. 27.

An etiam tempore mortis liceat sequi opinionem minus probabilem, relicta probabiliori.

21. PASQUAL. **R**espondeo affirmative cum Ioanne Sancio. in selectis, disp. 19. num. 8. quia non magis tenemur fugere tempore mortis offensam Dei, quam quocumque alio tempore. Vnde si in alio tempore possumus sequi absque periculo offensæ Dei opinionem minus probabilem, poterimus etiam tempore mortis, quia sola obligatio vitandi offensam Dei, potest facere, quod non possumus sequi.

22. Deinde militat eadem ratio tempore mortis, quæ militat reliquo tempore; ideo enim possumus sequi opinionem minus probabilem, quia est conformis regulis rectæ rationis; in hoc enim consistit probabilitas. & ideo eam sequendo, honeste operamur: seu cum conformitate ad rectam rationem; hoc autem semper est licitum, cum ex genere suo dicat illum modum operandi, quo homo ordinat se habet respectu ultimi finis. Vnde tempus mortis non potest excludere talem modum operandi.

23. Nec obstat, quod homo tempore mortis debeat habere maiorem curam sue salutis, & proinde sequi, quod securus est, atque adeo probabiliores opiniones, quia hinc non fit, quod debeat amplecti probabiliores opiniones; nam eo ipso quod amplectitur probabiles, securus est, quod non peccet. Vnde non minus curat propriam, quam si amplecteretur probabiliores. Imò cum opinio probabilior non sit certa, ipsa quoque continet idem periculum; præsertim quia ex se potest esse falsa, sicuti est minus probabilis. At verum est, quod nulla continet periculum, quia nulla operatio ex opinione probabiliori imputari potest, etiam ad minimum peccatum. Hæc Pasqualigum.

CAPUT III.

De Præcepto Charitatis, Fidei, &c.

1. BARON. II. **P**recepta Charitatis, Fidei, &c. Religionis, aliarumque virtutum, præcipiunt Christianis præcipuum omnino tollere, aut quod præcipitur vim illis auferre, vel unum actum amoris Dei per vitam exigendi, etiam instante morte, quod veniens tempus, & momentum non designant, quo illi actus peragendi, an vita Christiana prima institutione, autem progressu, an ad finem.

2. Et potes cum conscientia securitate proleci, tolli à nostro Authore, vel à ministro harum virtutum actus: legatur ipse, & incipiamus à fide, lib. 2. d. c. 1. à num. 8.

FIDES.

3. TAMB. n. 8. Vel primo sermo est de actu fidei necessario necessitate salutis, & hinc quidem, semel in vita esse satis esse, modo vidimus, n. 3. (cum Sancto & Aragon. & licendus autem est, ut primum propositi sufficiat, ut articuli fidei. Et paulo post. Cum igitur actus fidei necessitate salutis eliciendus sit etiam, ut notant Theologi, de necessitate præcepti, quia omnia obligantur facere, quæ necessario ad nostram salutem requiruntur, consequenter ad hunc actum, quamprimum scilicet possumus, id enim debet requirere tanta necessitas) eliciendum obligabimur.

4. Vide igitur, Baroni, an collata actum fidei, et non solum ait, esse eliciendum ex necessitate præcepti, verum etiam de necessitate salutis, id est, iuxta quod Theologi de necessitate mediæ, sine qua scilicet salus nullo modo obtineri datur. Sed peripsum ad reliqua.

5. TAMB. n. 9. Vel secundò est sermo de actu fidei necessario necessitate præcepti, quo scilicet obligamur credere ea, quæ dicimus n. 5. Sane nondum obviari habuit Doctori, qui explicando, mihi satisfecerunt unde omnibus perperam, addendo tamen, ut hoc ita & alia omnia mea S. R. E. hanc puto per se, & directe nunquam obligari Fideles ad credenda prædicta mysteria, nec implicite, nec explicitè ex necessitate præcepti fidei (nam medijs simul, & præcepti tam ad dictum est, quia ratione semel, & ad quæ mysteria credenda sit obligatio) sepiusimè vero obligantur per accidens violatorum præceptorum. Ratio prioris dicti est, quia in sumus in opuscul. de exp. d. 2. c. 2. §. 16. num. 1. nunquam præceptum aliquod obligat, nisi sit determinatum cum enim non possit, ut indeterminatum exire in executionem, non censetur practice esse completum, & sequi præceptum Confessionis, ut item Communionis extra articulum, antequam Ecclesia determinasset tempus Paschale, ibidem ex Delugo de Euch. d. 16. l. c. 1. num. 21. & de Pæn. d. 16. sect. 3. num. 39. At nunquam invenimus determinatum tempus esse, quo obligemur ad prædictum, (præter illud de necessitate mediæ, de quo jam dictum est, num. 3.) actum fidei eliciendum, ut ex nostro sequi patet; ergo, &c. Ratio posteriori dicti est, quia quoties occurrit, debere nos ad servanda aliqua præcepta, credere quosdam actus, qui necessario supponunt prædictum actum fidei; ergo tunc per accidens, ratione scilicet actus eliciendi, obligabitur Fidelis ad eliciendum prædictum actum fidei sine quo actus per se præceptus constare nequit, ut ex fidei sine quo actus per se præceptus constare nequit. Hinc videmus, dicendis à num. 11. clarius intelligitur. Hinc videmus, dicens Christum Dominum præceptum per se de prædicto actum fidei non imposuisse, quia (ait) super me est iudicium actum fidei ex necessitate, (hoc est mediæ, de quo supra) salutis, & in super alios necessario præceptum in servanda, ut dictum est, alius præceptis.

6. Num. 10. Confirmatur primò nostra sententia ex Azor. p. 1. lib. 9. cap. 4. q. 1. in fine, qui docet, Charitatis præceptum tunc solum obligare, quando tenemur iustificari, & non habemus aliam viam, qua iustificari possimus; quia hoc præceptum non videtur obligare, nisi ut medium iustificationis, vel ut dispositio ad illam. Hæc ex illo. Ex quibus colligo, similiter dici posse de fidei actu. & consequenter de actu spei; ut cum de Charitate agam infra cap. 2. §. 1. num. 2. huc me remittens, rursus innuam. & infra cap. 3. §. 2. num. 2. non teneri scilicet nos ad actum fidei & spei, nisi quando tenemur iustificari per contritionem; & ego addo, vel per attritionem cum Sacramento, & c. atque adeo ratione alterius actus virtutis, non autem per se.

7. Num. 11. Confirmatur secundo discurrendo per aliqua tempora, qua nobis contrarii Doctores assignare solent huius obligationis. Primum tempus, quo fideles per hos Doctores obligantur ad eliciendum actum fidei assignatur ab Azor. p. 1. lib. 8. cap. 27. quæst. 8. quando obligatur quis gratiam per peccatum amissam recuperare, tunc enim non poterit actum, v. g. contritionis, vel attritionis cum perceptione Sacramenti elicere, nisi credat ea, sine quibus constare hi actus nequeunt; nisi enim credat in Deum, spem veniæ ab ipso sperando, nisi credat penas Inferni, cuius timore, v. g. ardeat, nisi credat Sacramentum Confessionis, cuius perceptione liberari à peccatis intendit; contritionem, attritionemve dictam exercere non poterit.

8. Verum quis non videt, ut ipsemet Azor. vidit, & falsus est fidei actum tunc non præcipi, nisi ratione contritionis, vel attritionis, non vero per se? nam propterea bene infert Sanch. lib. 2. in Decal. cap. 1. num. 3, in fin. omittentem se tunc contere, non peccare contra præceptum fidei, sed solum contra præceptum recuperanda gratiæ; id quod verum est in aliis casibus, quoties scilicet tale præceptum fidei ratione alterius actus, hoc est per accidens obligare, mox docebimus.

Num. 12. Secundum tempus assignatur ex Valent. 2. 2. d. 1. q. 2. p. 5. concl. 4. quando teneatur quis aliquid exterius facere, quod nequit commode præstare sine interno actu fidei, ut si teneatur ipsam fidem exterius confiteri. At ibidem idem Val. jam fatetur, tunc non obligare præceptum fidei per se, sed ratione præcepti adiuncti, nempe confessionis exterioris. Imò addo, si quis merè exterius tunc fidem confiteretur, præcindendo ab omni actu fidei interno, jam satisfactorum præcepto; id quod fortasse aliquibus Sanctis Martyribus accidit, quando toto animo intenti ad externam confessionem, & ad tormenta patiendæ minus ad actum internum fidei eliciendum, & cum externa confessione coniungendum, attendebant.

Num. 13. Tertium tempus simile huic esse potest, quando quis ex Fidelibus obligatur jam factus capax rationis, scire prædicta mysteria, non enim commode scire ea poterit, nisi illis assentiatur; sed jam vides, id etiam esse per accidens ratione præcepti sciendi.

Num. 14. Quartum tempus ex Ledesma, tom. 2. sum. tract. 1. c. 8. concl. 4. assignatur semel singulis annis, quando tempus præcepti Confessionis, & Communionis instat. Sed jam tunc non erit iustificatione præcepti adiuncti, quod si aliud præceptum tunc agnoscat Ledesma, gratis agnoscat.

Num. 15. Quintum assignatur à Val. 2. 2. d. 1. q. 2. p. 5. concl. 4. Articulus mortis, quia tunc se debet Fidelis fidei actibus contra Demones in tanta necessitate munire; sed redè Sanch. l. 2. in Dec. c. 1. n. 3. id tempus reprobat, cum nulla ratione, vel textu comprobetur.

Part II.

Num. 16. Sextum assignatur ab eod. Sanch. ibid. quando quis gravem aliquam contra fidem tentationem patitur, tunc enim tempus est resistendi contrariis fidei actibus. Sed certe hoc etiam gratis dicitur. Primo, quia potest is, aliud v. g. mentem divertendo, tentationi non succumbere; ergo non habet necesse, per contrarium fidei actum ei tentationi obistere. Secundo, quia nimis durum patienti tentationem fidei est, illum omnino sub mortali obligare ad contrarium actum. Certe tentatum ad odio habendum Deum non obligas ad contrarium actum amoris eliciendum, satis enim erit non consentire tentationi. Cur igitur obligabis in tentatione de fide?

9. Dices: Pone, aliquem non posse vincere tentationem contra fidem, nisi eliciendo actum contrarium, tunc is iam obligabitur ad actum fidei. Resp. tunc etiam esset per accidens, ratione subiecti affecti, vel certe ratione præcepti negativi de fide non abneganda, non vero ratione præcepti positivi de actu credendi, de quo hic signanter cum Doctoribus agimus. Adde primò, hunc casum fore tam rarum, ut vix possit in moralem considerationem cadere. Adde secundo, quomodo sciet tentatus, talem tentationem contra fidem non posse aliis remediis, aliisque virtutum actibus vincere, sed solum actu contrario fidei? quis ei id revelavit? Ergo jam apparet, per tuam doctrinam scrupulos ingeri Fidelibus, & nil prætereā. Meam vero in simili approbat Castrop. tom. 2. d. 1. de orat. p. 8. num. 4. qui loquens de necessitate orationis sic habet: Nota, te ab hac necessitate in supradictis casibus contingere, excusari, quia obligationis invincibiliter oblivisceris, cum nec cognoscas gravitatem tentationis, nec periculum, nec orationis necessitatem, Sic Val. Less. Suar. Hæc Castropalaus.

Num. 17. Septimum tempus assignatur à Bannez, 2. 2. q. 12. art. 1. dub. 2. quando adest gravis tentatio, etiam in aliis materiis; tunc enim recurrendum est ad Deum, quod non potest fieri sine motu fidei circa ipsum Deum, ad quem confugi non potest, nisi illi credatur. Sed jam vides, ut in superioribus dictum est, id esse ratione actus adiuncti.

Num. 18. Octavum denique tempus assignatur ab eodem Sanch. ibid. cum primum fides alicui sufficienter proponitur, quia cum actus fidei sit de necessitate mediæ, non est ratio, cur, quamprimum non amplectatur. Sed hoc certè non negatur, ut num. 8. vidimus, cum id sit ex necessitate mediæ; at vero hic loquimur de necessitate præcepti dumtaxat.

Num. 19. Ex his duo illa num. 9. dicta facile colligis, & sapissime per accidens urgere præceptum de actu fidei, & rationabiliter proinde præceptum per se, directèque exigens illum actum præter illum ex necessitate mediæ dictum, num. 3.) fuisse impositum.

Hactenus de Fide, legatur nunc, lib. 2. cap. 3. §. 2. ubi agitur de obligatione Præcepti Charitatis.

CHARITAS.

11. TAM B. num. 1. Laborant Doctores in assignando tempore, quo debet Fidelis ex obligatione actum positivum amoris elicere circa Deum, variæque tempora, ut varia sunt ingenia hominum, assignant. Primum tempus, quod aliqui assignant, est initium usus rationis. Secundum, finis vitæ. Tertium, tota vita indeterminate sumpta, ut saltem, semel, in ea ametur Deus. Quartum, omnes dies festivi, in quibus debemus specialiter Deo vacare. Quintum, tempus,

Bbb 3

quo

quo ad alius suscipit Baptismum. Sextum, tempus, quo quis suscipit Eucharistiam. Septimum, quando forte sumitur martyrium. Octavum, quando magnum à Deo accipis beneficium. Nonum, quando audis aliquem contra Deum blasphemantem. Decimum, quando gravi urgeris tentatione, praesertim odii Dei cum periculo consensus, nisi ad Deum per amorem te convertas.

12. Num. 2. Mihi placet doctrina Azor. tom. 1. lib. 9. cap. 4. quæst. 1. circa finem, qui docet hoc præceptum Charitatis impositum fuisse ob justificationem impij; solum igitur tunc obligare, quando impius, quia Sacramentum Penitentiae non est in promptu, non habet aliam viam, qua se justificet nisi eliciat actum contritionis, quæ semper aliquo tandem modo actum amoris Dei super omnia dilecti involvit. Consequenter igitur, & indirecte ratione suæ justificationis ad actum charitatis Fideles obligantur. Vide supra, cap. 1. §. 1. num. 10. Vbi idem loquens, modus mihi placuit de præcepto actus Fidei, & Spei. Nam per ibidem dicta, & confirmabitur hæc Azorij doctrina, & impugnavi poterunt tempora modo assignata numer. præc.

Num. 3. Confirmatur, quia licet communis sententia Doctorum doceat, dari præceptum speciale de amando Deo in illis verbis, Dileges Dominum Deum tuum, & alibi, tamen non ignobiles Doctores docent, hoc præceptum non esse speciale, & speciale tempore implendum, sed generale imbutum in omnibus præceptis. Sicuti secundum præceptum de dilectione proximi non est speciale, sed in Decalogi præceptis contentum; nam propterea dicitur, in his duobus præceptis, id est, dilectione Dei, & proximi, Universæ lex pendet, & Propheta; & qui habet præcepta mea, & servat, ille est, qui diligit me; & Plenitudo legis est dilectio. Si enim qui servat præcepta, diligit, qui quæ diligit, servat; jam unum ex his continetur in alio, & consequenter præceptum Charitatis indirecte solum, & ratione alterius obligabit.

13. Num. 4. Probabilis ergo, & ratissima sententia est illorum, qui negant Fideles initio usus rationis, (sic Castropalaus, tom. 1. tract. 6. de Charitate, d. 1. p. 4. num. 2. cum Azor. Val. Sanch. Suar. Coninck. ab eodem cit.) Et sine vita, (sic idem ibidem, n. 9. cum Azor. & Sanch. ab eod. cit.) obligari ad se convertendos ad Deum, illum amando. Ponere enim eiusmodi obligationem, quæ certe fundamento solido non innititur: nihil aliud est, nisi scrupulos ingerere, non quidem indoctis, quia hi ad eam obligationem minus advertunt, sed doctioribus, &c. Lege Castrop. Azor. Sanch. mod. cit. Hactenus Tamb.

14. Et sane, Baroni, quandoquidem præcitatos Auctores absque dubitatione legisti, & legisti item alios Doctores ex Schola S. Thom. valde favere prædictæ doctrinæ, ne dicam, eam aperte docere, inter quos Cajetan. unus ex tuis sapientissimus Thomista docet 2.2. quæst. 186. art. 2. ad hunc modum: Intra limites præceptorum communi modo servandorum, servatur dilectio Dei super omnia. Et Jo. Henric. Augustimanus, qui in Sum. 9. 9. Hispanæ, sed in Latinum fideliter translatus, sic ait: Probabilior, & magis litteralis intelligentia de amore Dei est, intelligi hoc præceptum debere transcendentaliter, respectu aliorum præceptorum, ita ut, quamvis sit ab aliis distinctum, tamen eius observantia includatur in custodia cæterorum. Quandoquidem, inquam, hæc legisti, cur solum in meum Decalogi Auctorem tam durus invehieris? Hæc de Charitate.

Legatur denique Tamburinus lib. 2. in Decalog. c. 2. §. 1. de obligatione actuum Spei.

15. Num. 1. Spes virtus Theologica, &c. In peccata commissionis contra ipsam, alterum per accidens, id est, Presumptio, alterum per defectum, id est, desperatio.

Num. 2. Dixi Commissionis, nam ad hoc contra ipsam peccatum omissionis: estque omnis peccatum contra ipsam beatitudinem eo tempore, quo arguitur necessitas sperandi. Id quod quando sit, colligitur ex diversis, c. 1. §. 1. à num. 8. de necessitate actus Fidei; cum, si in eodem casibus, in quibus arguitur actus credendi, arguitur etiam, & sperandi, nimirum per accidens, & indirecte, nonquam autem directe, & per se. Ita Layman l. 1. d. 1. tract. 2. n. 1. Sanch. in Decal. l. 2. c. 33. n. 3. legem Castrop. tom. 1. tract. 5. de virtute Spei, p. 4.

16. Hactenus Tamburinus de necessitate actuum Fidei, Spei, & Charitatis; quæ cum dicit, tollitur exercitium, quandoquidem frequenter, quam alii, eos actus multiplicari, contendit. Ad hoc te qui, indirecte id faciedum esse, monet, dicit, non esse faciendum? & orote, utineas compunctum actuum harum virtutum juxta sententias prædictorum Auctorum, quorum quique suum tempus prædictis actibus definit, & confer cum illo actuum numero, quos indigat noster Auctor; nam certe, nonies multo plures elichos, quam illos.

Non alia igitur ratione illa omnia, quæ Baronius brevibus illis, atque incisis verbis attribuit Tamburino, quispiam refelleret, nisi naviter perpendendo, quæ ex ipso exscriptimus. Unde is merito potuit legere illas sive clausulas, sive verba efferte, quæ iniqui quæntissimos actus virtutum ipsam velle, manifeste ostendunt. Sapissime obligari per accidens, & indirecte præceptorum. (Item illa,) quia multoties occurrit, alios nos elicare aliquos actus, qui necessarii sunt propter actum fidei. Et illa (ex his duo num. 9. dicta facile collige) quorum primum erat, sapissime per accidens, & indirecte scilicet actus adjuncti obligari Fideles, &c. & illud (de actu fidei ex necessitate medi) &c.

Adverte autem, te non debere esse ita rudem, & hoc per accidens intelligas, quasi contingenter, seu accidentaliter, & non necessarii; sed eo modo, quod prædictoripse, & doctissimus Azor, à quo delumpta hæc doctrina, se explicant; juxta frequentissimum modum loquendi Doctorum, id est, per alium, seu consequenter, seu in alio, seu ex necessitate, quæ in alio continetur.

Præterea de Charitatis actu notentur illa verba (Præceptum Charitatis est generale imbutum in omnibus præceptis.) Hoc, Baron, est tollere, ponere nimirum illud imbutum in omnibus: & illa ex Christo Domino (qui servat præcepta diligit, quique diligit, servat) jam unum ex his continetur in alio; si ergo toties Fideles diligere ex vi Charitatis debere nosse Auctor dicit, quoties alia præcepta debent implere, sequi me diligere, & fere in singulis horis, quia in lingua occurrunt non raro præcepta servanda.

Uramur item alia ratiocinatione, seu minus complicatione. Aliud longe diversum est, allicere, nulli præceptum aliud, illud transferri. Tolli, qui neminem obligat ad eliciendum actum, quem aliquod præceptum requirit. Transfert, qui ad illum actum eliciendum me obligat quidem (unde non tolli) sed obligat, ut eliciatur occasione alterius præcepti, quod non posset compleri sine illo actu.

18. Inò si id, quod dicimus, recte intelligatur, non est proprie transferre, sed designare tempus, & occasionem exercitui. Patet id ex Authoribus citatis modo à Tamburino; nam, dum Valentia vult, actum Fidei elicendum esse, quando quis obligatur exterius Fidem confiteri, non tollit præceptum, sed assignat tempus executionis illius. Et quando Ledesma vult, eundem Fidei actum esse elicendum, quando quis debet Confessionis, & Communio- nis Sacramenta suscipere, præceptum non tollit, sed definit tempus, & occasionem, in qua ille Fidei actus est exercendus, &c. Ita nos, cum dicimus actum Fidei elicendum esse, quando obligamur servare alia præcepta, quæ sine actu Fidei exerceri nequeunt, non tollimus præceptum, sed assignamus tempus. Ex quibus vides, eum, qui censuratur Tamburinum, censurare etiam debere Valentiam, Ledesmam, illòsque alios citatos, certe Theologorum lumina.

19. Dices hæc Propositio: Fideles non tenentur unquam vitæ suæ tempore elicere hos actus ex vitæ præceptorum, videtur male sonare. Nec male sonare tantum, sed etiam videtur tanquam scandalosa jam fuisse damnata à Sanctissimo Pontifice Alexand. VII. in decreto edito anno superiore 1665. die 4. Septemb. quo damnantur saltem ut scandalose, plures propositiones, inter quas, ipso primo loco, hæc damnatur.

Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei & Charitatis ex vi præceptorum divinum ad eas virtutes pertinentes.

Ergo non est defendenda.

Resp. Nec nos defendimus: Dicimus enim tenetur Fideles scilicet, hos actus elicere ex vi divinum præceptorum Fidei, Charitatis, & Spei; sed tempus eos actus exercendi esse quando servanda sunt alia præcepta. Unde posito quod Deus præcipit, ut hi actus elicentur, quando alia præcepta servanda erant, noluit præcipere, ut insuper separatim elicentur ex præcepto. Excipe juxta supradicta illum actum Fidei, qui est de necessitate mediæ.

Atque ad extremum dico, authoris nostri nomine, illum, pro sua in Sedem Apostolicam observantia, ei decreto se per omnia submittit: Quod si fortassis olim ante Decretum quidquam scripserit, quod, sive quoad rem ipsam, sive quoad modum loquendi, videri possit cum illo minus consentiens, illud non aliter, quam juxta ipsius Decreti mentem accipi & intelligi omnino velle.

Explicatur magis illud (per se.)

20. Dices iterum, hoc ipsum videri inconveniens, Affirmare non per se, sed per aliud, seu in alio hoc præceptum obligare. Resp. Si nos diceremus, præceptum Charitatis, verb. grat. per se, simpliciter, & absolute non obligare, sane videretur inconveniens, sed nos eum S. Thomas mox proferendo, semper id dicimus cum addito, sic, (non per se, sed in alio) quo pacto includimus illud (per se) non excludimus; & sensus geminus est, quod ejusmodi præceptum per se in alio præcepto invenitur, ibique obligat. Sicuti præceptum attentionis in orando, per se obligat (in communiore sententia) licet obliget in alio, id est, in præcepto orandi; sic nos dicimus, quod præceptum Charitatis (Sicuti etiam Fidei, &

Spei) maxime obligat per se, sed in illis aliis præceptis, quæ impleri nequeunt sine actibus dictarum virtutum. Quare in substantia præcepti ab opinione communi non dissentimus, nisi forte in modo loquendi, qui tamen loquendi modus, sustinetur ab aliis Doctoribus, ut videbis mox num. meo 24. & 25. Et, cum etiam usurpetur à S. Thom. non est, nisi valde commendandus: sic enim habet Sanctus Doctor.

21. S. Thom. Tercio Charitas, (ait 2. 2. q. 44.) est præcipua in omnibus virtutibus, ad quas ordinantur præcepta; si ergo de Charitate dantur aliqua præcepta, debent poni inter præcepta præcepta, quæ sunt præcepta Decalogi, non autem ponuntur; ergo nulla præcepta sunt de Charitate danda.

Et paulo post: Ad tertium dicendum, quod omnia præcepta Decalogi ordinantur ad dilectionem Dei, & proximi; & id præcepta Charitatis non fuerunt commutanda inter præcepta Decalogi, sed in omnibus includuntur.

22. Quia autem ex eo, quod præcepta hæc includuntur in aliis, colligit non adesse absolute, & simpliciter ejusmodi præcepta? Pari ergo modo ex eo, quod dicimus, hæc præcepta obligare, & item observari in aliis, quis colligere recte poterit, ea absolute, & simpliciter non obligare, seu non observari, atque adeo (ut cavillatur Baronius) ea tolli?

23. Hic etiam idem confirmemus ex aliis Doctoribus apud Leandrum in decem Decalog. præcept. tra 2. 4. d. 2. quæst. 18.

An præceptum dilectionis Dei obliget per se, cum quis contritionem peccatorum habere tenetur extra Sacramentum?

LEAND. **A**ffirmant communiter Doctores omnes, obligare quidem hoc præceptum toties, quoties quis contritionem habere obligatur, eo quod hæc sine actu Charitatis perfecta obtineri non possit. Vnde solum erit difficultas inter eos, an obliget tunc per se, an solum per accedens ratione contritionis.

Negat tunc obligare per se Azorius, &c. quem citat & sequitur Thom. Sanchez. Ita etiam Filliucius, Sylvius, Agidius, Diana.

24. Et paulo post. Alii contra dicunt, obligare quidem per se, non per accedens, eo quod tale præceptum institutum est, tanquam remedium ad justificationem impii. Ergo per se tunc obligat ad elicentiam sui actus. Addunt, quod contritio est actus elicentus à Charitate; ergo quoties quis ad contritionem per se astringitur, etiam per se ad elicendum Dei amorem. Ita tenet expresse Bonac. quem citat, & sequitur Trullench. sic etiam Navar. Cajet. Toler. Sà, Valen. Philare. Granad. & expresse Rocaful. qui Rocaful. addit rationem. Et ratio est, inquit, quia hoc præceptum includitur in contritione; & quamvis quidam asserant, tunc obligare per accedens, tamen verius alii dicunt, obligare per se, quia tunc per se est necessarium habere actum charitatis, quod per se includitur in actu contritionis. An tunc committeret quis duo peccata, non elicendo actum contritionis, Sanchez. & Filliucius dicunt, non committere duo, quia non ratione sui, sed ratione alterius obligat actus Charitatis. Ego tamen duo peccata committere, existimo, quia agit contra duas virtutes Penitentia & Charitatis.

Ita ex Rocaful. Leander, qui tamen hoc ultimum non approbat; sustinet enim ipse cum Sanchez, & Filliuc. committi unum peccatum, quia licet duo sint præcepta, sunt in ordine ad unum finem, &c.

Bbb 4

25. Adver-

25. Advertisti Lector, vel non esse novum prædictum loquendi modum, vel non esse magni momenti, si unum dicendi modum potius sequaris, quam alium?

26. Denique ne quis minus eruditus hæreat in aliquibus ex prædictis, audi quid multi Authores habeant apud eundem Landrum in decem Decalog. præcept. tract. 4. d. 2. quest. 11. qui quamvis is eos non sequatur, faciunt maxime nihilominus ad institutum meum.

An hoc amoris præceptum obliget per se, pro aliquo determinato tempore?

LEAND. **N**egabunt à fortiori Gaspar Hurtadus, Maldonatus, Iansenius, Io. Sanch. Vasq. & Molina, qui, ut vidimus supra, q. 2. nullam obligationem specialem eliciendi actum amoris supernaturalis agnoscunt. Negabunt & alii, qui id dixerunt, loquendo de obligatione, & præcepto eliciendi actum Fidei Theologicæ, de quo tract. 2. de Fide, d. 2. quest. 30. & novissime id negat Remigius, &c.

Et apud eundem ibid. dict. quest. 2. sic habetur.

An etiam sit speciale præceptum de amore proprio Dei.

LEAND. **N**egandum videtur primum, quia in Decalogo non continetur tale præceptum.

Secundo quia, &c. Et paulo post. Propter hæc ita tenet Gaspar Hurtad. qui citat pro se Maldonatum, Iansenium, & Io. Sanch. & penes illum Vasquez & Molina, & D. Thom. 2. 2. quest. 44. art. primo ad secundum. Hactenus Leander.

Hæc D. Thomæ verba modo ego deprompsi, num. 21. & 22. meis.

Explicatur magis illud (quando non est determinatum tempus implendi præceptum.)

29. Ad illud, quod notare videtur hic, & fortasse alibi Baronius, hoc est, quando non est determinatum tempus, quo aliquod præceptum est actu observandum, non inducere illud obligationem, donec ab Ecclesia determinetur, alia responsio afferenda non est, nisi admonere Lectorem, ut legat Delugo, cujus omnibus perspecta est sapientia, & quem, quia illum Tamburinus hic adducit pro sua hac doctrina, debuerat impugnator accuratè legere. Is ergo querens, quando nam Sacerdotes obligentur Missæ sacrificium offerre juxta illud Christi Domini, Hoc facite in meam commemorationem; sic habet, d. 20. de Euchar. num. 9.

30. DELUGO. Hoc argumentum retorqueri potest adversus P. Vasq. qui late probat, præceptum Christi de confessione extra casum necessitatis fore omnino inutile, nisi simul præcipiatur Ecclesie, ut determinaret tempus illius præcepti divini: eo quod, secus determinatione Ecclesie, nemo posset scire, quando, aut quoties obligaretur ad confessionem. Unde inferit, num. 9. Ecclesiam debere omnino determinare tempus præcepti divini. Similiter ergo præceptum Christi singulis Sacerdotibus impositum offerendi sa-

crificium, inutile foret, nisi ab Ecclesia singulis determinetur tempus, quo obligentur ad sacrificandum. Nemo enim illud præceptum, secus tali determinatione, quando illud omnino illud tempus determinare. Secundo, quando determinatur, Sacerdotes singulos non obligari ex vi ipsius præcepti divini.

Idem Delugo, de Euchar. d. 16. num. 28.

31. Hinc oritur dubium, quoties debet Eucharistia sumi ex præcepto Christi, præcisò omni alio præcepto Ecclesiastico. Aliqui dicunt tertio saltem, vel quarto anno. Ita Suarez & alii. Melius alii, Christum non determinasse tempus, sed reliquisse determinandum ab Ecclesia, quando illius negligentia id exigeret.

Idem de Pœnit. d. 15. num. 39.

Extra mortis vero articulum videtur satis, juxta intentionem Christi, & juxta conditionem hujus præcepti sacramenti Penitentia esse, quod Ecclesia interpretatur, & obliget subditos, ne diu negligant, aut differant confessionem. Ceterum immèdiate, & per se non videtur præceptum, ut aliquo determinato tempore obligare, nisi talia rationes, quatenus voluit obligare pro tempore ab Ecclesia determinando. Nec mirum, cum aliunde præceptum, ut præcedendi confessionem ad Eucharistiam sumendam, jam ex hoc capite obligantur fideles ad confessionem præcepti divini oportebat aliam obligationem seorsim adungere in ordine ad confessionem. Hæc Delugo.

Vides, præter alia, quantum hæc doctina sit in modo loquendi Tamburini paulo ante explicata, quod nimirum aliud præceptum seorsim fieri non oportuit? Iterum tamen propterea, P. Tamburini nomine, illud, quod supra n. 19. sum protellatus.

CAPUT IV.

De præcepto Orationis.

1 BARON. III. **E**t quam Christus esse perpetuum, & nunquam interruptam orationem necessitatem, fere negat.

Fere negat? Ubina gentium sumus, ut tam manifestum infomnium proferatur? Et fuit, quæ Censoribus hunc Baronii codicem approbavit: qui facultatem evulgandi concessit? qui dilatabendi per Provincias permisit? Somnium hoc, eadem ratione discutietur, sicuti plura alia ejusdem Baronii, nempe oculis vigilantibus percurrere germanam doctrinæ Authoris doctrinam.

2. TAMB. num. 3. Duplex est, ait, (lib. 2. in Decalog. cap. 4. §. 2. num. 3.) Præceptum de orando, idem quod adorando Deum. Alterum naturale, quia præceptum quod præcepto Ecclesie tenemur bonæ, quæ sunt nobis convenientia, procurare, & mala temerè: removere, & contrarietates, multaque alia male, & procurare bona, & removere mala; & præsertim perseverantiam in bono; non possumus nisi ea expectando, & impetrando à Deo. Hoc naturale præceptum confirmatum fuit à præcepto Dei positivo. Deut. 6. ibi: Dominum Deum tuum adorabis. Et ibi: Oportet semper orare, &c. & ubi, Alterum præceptum est Ecclesiasticum, quo obligamur assistere Sacro diebus festis; tunc enim unum cum Sacerdote offerunt Deus sacrificium, illudque adorant, & orant per orationes, adorantque ab eodem Sacerdote exhibitas.

Doct.

3. Docere, adesse Præceptum naturale expectandi, & impetrandi à Deo, & adesse præceptum Ecclesiasticum, quo obligamur assistere Sacro, &c. id, negare est, orandi præceptum? Sed pergit Tamburinus, num. 4.

At quandomodo obligat prædictum naturale præceptum adorandi, vel orandi? Doctores modo citati varia tempora assignare conantur. Ego hic sentio, quod supra, cap. 1. §. 1. à num. 8. dixi de præcepto Fidei, Spei, & Charitatis, non dari scilicet certum tempus, & determinatum, in quo directè obligat, sed esse illud, in quo obligat indirectè, quando scilicet urget necessitas alicujus boni acquirendi, vel mali, seu tentationis averteñdæ, quæ acquirere, vel avertere sine Dei auxilio nos non posse, tunc animadvertimus. Vide ibidem dicta, quæ huc maxime faciunt. Unde sequitur, omittemus eo tempore orare, E. G. tempore tentationis gravis contra Castitatem, non peccare, nisi contra Castitatem; quia solum ex periculo violandi Castitatem, culpabilis est talis omisio Orationis. Ita Lessius, lib. 2. cap. 37. d. 3. sine, apud Castrop l. 1. num. 6.

4. Dicit Tamburinus (obligat, quando urget necessitas boni acquirendi, vel mali averteñdæ) tu vero, Baroni, per negatvam malignantis naturæ dicis, eam fere negare? Conjiicio, te bonis valde esse cumulatam, te tentationibus non affligi, te nullum timere malum; ac propterea cum oratione non indigeas; putas, nec illa alios Fideles indigere. Sed pergit Author eod. num. 4.

5. TAMB. Perum tametsi sentiremus, directè hoc Præceptum nos obligare, non est nobis in eo explicando diu immorandum, cum illud facile ab omnibus impleatur, quis enim tam perditus est, ut aliquando Pater, & Ave Maria non recitet, vel alio modo auxilium à Deo non imploret?

6. Vel à perditis Author dicit servari hoc præceptum, & est, quid dicat, illum ejusmodi præceptum negare?

CAPUT V.

De Distractiōe in orando.

1. BARON. IV. ET inter orandum liberam mentis distractionem (Tamburinus) permittit, etiam dum intersis Sacro.

Prodncamus germanam, integramque nostri Authoris doctrinam.

De Intentione, & Attentione in orando.

2. TAMB. num. 7. Nisi intendas, orare, (ait lib. 2. in Decal. cap. 4. à num. 7.) licet orationem ore fundas, vel mente obvolvās, orationem Deo non porrigis; satis tamen est voluntas implicita, seu virtualis: quare si Breviarium legas, v. gr. ut studeas, non oras; at si Breviarium legas cum intentione orandi, etiam si ab illa intentione actuali cesses, adhuc oras; quia remanet voluntas orandi nondum retractata in ipso effectu quo Breviarium legi.

Requiritur item attentio sive interna, sive externa, quæ triplex est ex S. Thom. 2. 2. quæst. 83. à 13. ad Verba, ad Sensum Verborum, ad Deum.

3. Cum nulla attentione voluntariè orare, an sit mortale dixi satis Opusc. de Sacrific. lib. 2. cap. 9. & infra cap. seq. repetam. Saltem autem esse veniale, omnes supponimus, quia irreverentia tandem aliqua est, cum Deo loqui, Atio mentem voluntariè divertendo.

Et de audiendo Sacro sic habet germana Tamburini doctrina.

4. TAMB. num. 19. Nono (ait lib. 2. in Decalog. cap. 2. §. 1. num. 19.) desideratur attentio, estque communis questio cum attentione ad divinum Officium, necessariam esse attentionem internam, hoc est internam applicationem mentis ad Missam, vel Officium, sive ad verba sive ad verborum sensum, sive ad Deum, docent communiter Doctores, Vasquez, Sanchez, Suarez, innumerique alii citati à Diana, p. 3. de Horis Can. Ref. 2. vide etiam p. 3. tract. 4. Rel. 101. ubi de Missa. Oppositum, id est, solam externam satis esse ad evitandum mortale, docuerunt antiquiores multi, Sylvest. Durand. Medina, S. Anton. alique, quos refert Diana. Ex recentioribus Coninck, Gasp. Hurad. Diana, & probabile vocant Less. Henric Victor. Layman. Novissime denique Io. Delugo de Euchar. d. 22. sect. 2. num. 27. prædictos citans, optimis rationibus id confirmat. Unde & ego, sicut in Opusc. 3. de Sacrificio Missæ, lib. 2. cap. 3. ita hic idem probabile iudico.

Hæc autem externa attentio consistit in negatione distractionis externæ, id est, in negatione eius negotii, vel occupationis externæ, quæ ex se distractiva sit mentis ab auditione Missæ; quale esset, v. gr. velle Historiam legere, consabulari, ludere, depingere, scribere, & similia.

Ratio potissima huius probabilis sententiæ est, quia falsum assumunt adversarii, dum contendunt actualem internam attentionem esse de substantia orationis; unde cum Ecclesia præcipiat orationem, necesse est, præcipere etiam dictam attentionem; falsum, inquam, id est, quia omnes fateri oportet, absque ea posse consistere orationem.

5. Patet id in forma Extreme Unctionis, quæ est substantialiter oratio, & tamen si Sacerdos sive voluntariè, sive involuntariè distrahatur, adhuc conficit Sacramentum; signum estigitur, substantiam orationis non dependere in suo esse ab actuali attentione. Patet iterum, quia orare, est loqui cum alio, at certe ego tecum loqui possum, licet non attendam; ut esset si ex scripto, vel verbis memoriæ traditis, tecum agerem; imò & cum Rege, & cum Principe, interim aliquid aliud cogitando. Patet denique in eo, qui ex scripto, vel sine interna mentis attentione loqueretur cum Excommunicato vitando, vel Professionem in Religione emitteret; nam & ille in excommunicationem inderet, & hic veram emitteret Professionem, si intendisset ille loqui, & hic emittere. Aliud enim est intentio interna, quæ omnino est necessaria, de qua locuti sumus num. præc. & sufficit virtualis diximus in Opusc. 2. de Sacr. Missæ, lib. 2. cap. 1. §. 2. aliud attentio interna (quam non esse sub mortali, esto sub veniali, supr. lib. 2. cum de orat. &c. necessariam hic affirmamus). Cum enim ex dictis attentio actualis interna non ingrediatur orationis essentiam; unde certo habet, Ecclesiam, quotiescumque orationem præcipit, præcipere & attentionem? Nisi certo habeas, non debes onus tam gravis legis certo Fidelibus imponere.

Alia minutoria in hanc rem, præsertim vero oppositorum solutiones vide apud citatos.

6. Jam vero cum tot insignes Doctores hanc amplectantur sententiam (sed cum illa Additione de Atten-

Attentione externa, & item de peccato Veniali, quæ tamen, Baroni, alto præteritis silentio, & non vides, libere non permitti, id quod sub peccato quamvis veniali, prohibetur) quorum aliqui sunt de tui præstantissimi Ordinis Familia, cur in unum Tamburinum, tamquam in uicem tuum ferendi scopum collimas? Miserum me, cujus Præceptor, quia extollitur à Theophilo æmulo, ut putas, tuo, in tam gravem incidit invidiam! Si Theophilus aliquid contra vestrum Ordinem deliquerit, ad me decernere, nequaquam pertinet. Pertinet vero toti Vestro Sanctissimo Ordini enarrare id, quod vestri venerabiles Patres, qui Caltanissettam Sicilia Civitatem, Patriam tui Præceptoris, & meam, paucis ante annis, incoluerunt, satis norunt; quanto scilicet animi affectu Tamburini Parens, ejusque Familia in Patres Dominicanos ferebatur. Ea, nomine Agatha Tamburini, nobilis Matrona, neptis Baronis Niscima, relicta Vidua, pene juvenis, habitum Sororum S. Dominici assumpsit, eodemque humili, sed ipsi gratissimo vestimento induta, ejusdem Ecclesiam per annos fere triginta Patrum vestrorum familiaritate semper usa est, ac tandem in eodem habitu sanctè obijt. Quid ergo adversus eius filium, quem Thomam nominari in obsequium S. Thomæ Aquinatis etiam Mater voluit, tam severe agis, Baroni? id ne gratus tuus animus permittit? At dices. Hæc ignorabam. Respondeo. Ideo nullus tibi ignotus erat vulnerandus, ne incideres, ut imprudenter incidi tibi in illud S. Augusti. in Ps. 54. Et plerumque cum tibi videris odissimum, fratrem odisti, & nescis.

CAPUT VI.

De Die Festo.

1. BARON. V. **A** Quo (sacro audiendo) eximit eos (Tamburinus) qui avidius luctu inhiant, quod illis periret, si ad Missam accederent.

Videamus nunc in Germana doctrina Authoris, quantum claudicat hæc Impugnatio, ut vel puero perspicuum esse possit.

2. TAMB. num. 5. Tercio excusat à Missa (ait lib. 4. in Dec. cap. 2. §. 2. num. 5.) omne justum, ac probabile periculum notabilis mali, vel amissionis boni, sive timeatur damnum in vita, sive in honore, sive in bonis.

3. Et paulo post. Quod mihi contigit in Collegio Montis Regalis, cum eius Præfecturam gererem, ut Lectorem à seriale lectione tantisper avertam, breviter enarrabo. Emerat Collegii Procurator, ut stabulo provideret ex area cujusdam coloni non paucas palearum mensuras. Interim ergo, dum paratur mulio ad eas transportandas, incidit dies festus; quare à me Procurator exquisivit, an rusticus ille noster, quem ad paleas custodiendas addiderat, obligandus esset ad Missam audiendam. Ego, sive Religione Sacri tactus, sive damni securus, dixi, custodi indicere, ut Sacro interesset. Addidi, tantum præceptum mihi videri non esse transgrediendum propter eas paleas, quamvis non exigui pretii, quæ difficulter, immo vix suto erant obnoxia, præsertim intra tam modicum tempus unus, vel alterius horule, quod in itinere, redditu, Missæque consumendum erat. Ita igitur factum est. Verum quid inde est consequutum? Eo temporis momento, quo longe ab suis custos, ignis repente, nescio à quo loco vici-

no casu accensus, in aridas paleas incidit, totamque ita, ut cineres per arcam suffulos, non tam paleas, quam custodiam post Missam famulus, qui statim me vocavit, de infortunio docuit, falsoque iussu me monuit, ne missam difficeret, sed vero prudentes in similibus se exhibent confessarii.

4. Consideret hic Lector, an Tamburinus, qui tam religiosè iussit, faculum Missam non committere, sic censendum (ut blaterat tam immerito Baco) tam votum Religiosis, virtutumque exercitum committere tollere, & Orationis necessitatem ferè negare. Ego autem num. 7. & seq. Sic pergit.

TAMB. num. 7. Sed redeo ad difficultatem posteriori in titulo indicatam, an Missa omitti possit propter lucrum, quod mihi cessaret, si Missam audire Communitas hac mihi videretur quæstio cum ea, an in eadem die festo propter lucrum notabile, possit quis operam suam vacare? Et ut affirmative de ea respondendum sit, c. §. 2. num. 8. sic & affirmative propter eandem rationem hac erit sentiendum. Rationem utriusque doctrinæ videri proferemus.

6. Quoniam vero Author se hic remittit ad ea, quæ infra dicturus est, canos, ne discedamus à mysteria, hic tantisper sistamus, atque illa de pectore proferamus, ut, quam solida sit eius doctrina pernotetur.

TAMB. num. 8. An sciti damni gravi timor (ait lib. 4. in Dec. cap. 3. §. 2. n. 8.) nobis concedat opera servilia, si etiam concedat spes lucri notabilis. An scitis, si amittam vindemiam, possum die festo eam facere, si etiam possum vacare labori, quo notabile mihi lucrum comparatur. De extraordinario lucro sermonem facimus, nam licet, quilibet artificis pro diurna mercede integrum esse laborum, quod ex hoc præcepto capere ei nequaquam conceditur, ceterum de Respondeo, quamvis Suarez loc. cit. c. 33. à num. 8. & Stropalans tom. d. univ. de fest. observ. p. 1. c. 1. tum inclinent in sententiam negativam, tamen affirmativam sententiam esse probabilem. Ratio est, quia ut notat Diana p. 2. tr. 15. miscell. Res. 34. fine. & Sanchez in cons. lib. 5. c. 2. dub. 19. notabile lucrum amittere, grave damnum est. Adde, non esse existimandum, piam materiam in ecclesiam velle obligare Fideles ad rem oppida difficultatibus, qualis est ob abstinentiam servitium amittere centum, vel centos, mille, plures aureos, quod certe consequenterandum esset, si semel probabilitatem nostræ sententiæ longè veris.

Favet denique Pontifex, qui cap. licet de Feriis consuevit Halecum piscationem die festo (exceptis festis solemnibus) non sub mortali, ut monet Sanchez in cons. l. 5. d. 20. n. 1. quæ certo anni tempore nostra maria excoquant. Favorem DD. Caser. Navarr. Sotus, alique apud Sanchez l. c. d. 20. num. 5. qui ex paritate cum dictis Halecum piscationibus Tynorum eodem festo, ne magnum lucrum amitterent concedunt. Scio, hanc concessionem ad aliquos tractus necessitatem, seu utilitatem publicam, necesse fore, ut illi hanc deficiant, & ab aliis ad dispensationem, nam propter hanc deficiant, & ab aliis ad dispensationem, nam propter ibidem Pontifex imponit piscatoribus, ut deus aliquam elemosinam pauperibus, vel Ecclesie viciniori. Verum ad potestatem lucri necessitatem ab aliis probabiliter illam relaxari, nullam ex præcepto, sed solum ex consuetudine esse deducendam, etiam scio.

7. Notasti verba illa (Lucr. notabile). De extraordinario lucro sermonem facimus, Notabile lucrum, autem

re damnum grave est. Centum, ducentos, mille aureos, vel plures amittere; Ne magnum lucrum amittatur.) & nihilominus Baronius audeat reprehendere Tamburinum, quali exemerit eos, qui avidius lucro inhiant, quæ certe verba ostendunt, quodlibet lucrum sufficere, cum avidius lucro inhiantes, vel paucos lucrari argenteos, affectent. Verum Baronius dum invidiam eventat adversus hominem innocentem, ejusmodi penitenciones nil moratur.

CAPVT VII.

Repetitio aliquorum ex dictis.

1. BARON. VI. Quid putas alia præcepta curaturum, qui parum pensi habet omnium maximum Charitatis in Deum, Orationis, & Cultus Divini?

2. Hæc, ut in superioribus vidisti manifeste, ludibria falsa veri soporis sunt, ex illis videlicet, quæ à porta fugiunt ebrietas: quæ tamen, quia, vera sunt iurgia contra Tamburinum intorta, patienter ab ipso ferri, ut eius vitæ probitas expolit; pro certo habeto.

CAPVT VIII.

De Jejunio.

1. BARON. VII. A Jejunii lege eximit omnes artifices, & fere conjugatos.

Parcius isthæc, Baron. Omnes artifices? conjugatos fere omnes? Certe nimis audeat loqueris. At, ne ita loquaris, lege, quoad Artifices, unum verbum, quod addit Tamburinus, & tuam exaggeratam hyperbolem agnoscens, te ipsum pudebit posterum dicere (omnes) D. Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos: Hanc igitur hastam (inquit) quam totis viribus misisti, de qua nobis minitaris, uno, (vo ajunt,) digitulo repellam. Simili quoque dicendi colore efferam ego. Hanc hastam, quam misisti, &c. uno dumtaxat verbulo repellam. Et quod tandem illud est? En. (Laborantes) legamus Authoris doctrinam de Artificibus; nam mox de conjugibus.

2. TAMB. num. 18. Officium, seu Ars (ait lib. 4. in Dec. c. 5 §. 7. n. 18. quam quis exercet, si sit ex se laboriosa, hominem per se liberat à jejunio, ita DD. citati, & passim. Et ita quidem, ut etiam si in illo exercitio quis inveniat posse tolerare jejunium, adhuc ad illud non astringatur. Ex declar. Eugenii IV. anno 1440. in Compen. Privileg. Fratrum Minor. ver. Jejunium, num. 2. apud Fag. p. 1. Eccl. 4. lib. 1. cap. 8. num. 15. quia semper aspicitur à lege id, quod est communiter, & per se. Quare posito quod lex universaliter omnes artem laboriosam exercentes excluderet, non erit hic includendus. Adde rationem, quia laboriosis artibus vacantes, frequenti indigent refectioe, ne in debilitatem, quando minus putant, labantur: Hinc Arator, etiam robustus, patientissimusque inedia contra Reg. lib. 4. cap. 16. num. 216. immo etiam dirisimus ex declar. cit. non tenetur ad jejunium, quia per se omnes Aratores excusantur: Et, ex alia parte, Ecclesia non intendit privare Fi-

deles suo officio, modoque vivendi. Præterea, quamvis exercitia ex se non laboriosa obligationi jejunandi subiacent: tamen si quis ita sit debilis ut suum officium alius leve, ipsi sit laboriosum, à jejunio, per accidens, hoc est, ratione sue complexionis, excusabitur. Ita Thom. Sanchez, in Conf. lib. 5. cap. 1. dub. 6. num. 8. Reg. lo. ci. num. 219. quia Mater Ecclesia cum tanto dispendio obligare Fideles non intendit. Hinc Scriptores, V. G. obligantur ad jejunandum, quia scribendi officium levis est laboris; & forte modice jejunans, melius scribet, ac facilius, quam cibo refectus; tamen si cût Notario ita laboriosa succedat scriptio, ut sine duplici refectioe suum munus obire nequeat, certe excusabitur per accidens, ratione sue complexionis.

3. Hæc Doctrina ante oculos in tota hac materia per diligenter habenda est. Fit enim frequenter, ut in aliquo Doctore invenias, excusari quempiam à jejunio, sed per accidens, tu vero credas excusari per se, regulamque ad omnes alios minus legitime deducas. Nudius tertius fuit, qui referret, quemdam Theologum non vulgaris litteraturæ excusasse à jejunio hominem, equo iter agentem; addebatque Theologus (ut idem referebat) rationem, quia successans equus ita male hominem tractabat per integros dies, ut satis laboriosum fuisset illud iter equestre. Quibus verbis clare excusatio per accidens fuit, non per se; ille tamen, qui solutionem narrabat, acriter contendebat, Theologum in ea esse sententia, ut iter equo agentes, excusandi sint à jejunio. Cumq; ego inculcarem, ejusmodi excusationem nequaquam esse universalem, sed tali peculiari persone additam fuisse, nunquam constans vir, veritati manus dedit. Deus immortalis! quantum refert non apices rerum afficere; Sed interiora earum viscera penetrare?

4. Si quæras, quam sunt officia ex se laboriosa. Dico ea esse quæ exercentur cum magna agitatione membrorum corporis, tunc enim multi spiritus consumuntur, unde & ciborum auxilio opus est, & inedia, quæ magis corpus exedit, non est addenda.

Porrò plura sunt exercitia clare laboriosa, plura denique, de quibus qualia sint, dubitatur, suo igitur ordine breviter singula delibemus, &c. Hæc omnia Tamburinus.

5. Quid hic mea notatione sit opus? cæcus intuebitur, quæ enormitate falsum sit, à Tamburino omnes artifices à jejunio liberari, sed veniamus ad Conjuges, & videamus, an fallacia alia aliam trudit.

Declaratur illud (de Conjugatis.)

6. TAMB. num. 37. Conjug non raro, (inquit ibid. num. 37.) excusatione ducta ab ipsa conditione conjugii, liberatur à jejunio.

Liberatur autem primò in eo casu, quo non possit alteri reddere debitum, si jejunet. Ita D. Thom. Sanch. lib. 9. de matr. d. 3. num. 10. Less. l. 5. cap. 2. num. 44. Jo. Sanch. d. 54. num. 25. & alii. Ratio est, quia jus Iustitiæ prævalet præcepto Ecclesiæ, nolentis cum tanto rigore jejunium. Ita Ledesma p. 2. quæst. 4. art. 2. ver. Ex prædictis colligitur, quia faceret contra jus alterius, dum ad reddendum illi debitum, se notabiliter impotentem redderet. Tunc autem hic casus locum habet, quando conjug notabilem debilitatem contraheret ex eo, quod cum jejunio debitum redderet. Debitum, inquam moderate ab altero peritum, quæ moderatio attendenda est, spectata qualitate conjugum; juvenes enim, fortioresque sæpius, senes, imbecillioresque rariùs matrimonio uti convenit. Cum ergo quis non reneatur reddere, nisi juxta qualitatem suæ complexionis, ad quod solum, & non ad amplius virtualiter consensit conjug. cum matrimonium contraxit; ideo solum tunc debitum conjugale conjugem à jejunio

ieiunio immanem reddit; Quod si precibus, aliove modo posset conjux removere alterum à petendo debitum, adhuc tamen non teneretur uti hoc remedio, atque adeo posset non ieiunare, & sic reddere. Ita Thom. Sanchez 10. c. 1. Ratio est, quia personalis obligatio est ex iustitia, qua non obligat, nisi ad reddendum personaliter debitum, non vero ad conqui- rendam, vel ponendam remedia, ne alter petat.

7. Negligi item ieiunii præceptum non potest, ut poten- tior, seu etiam ut potens quis sit ad petendum debitum à con- iuge. Ita Thom. Sanchez ibid. quia solum obligatio iusti- tiae reddendi debitum excusat à ieiunio, at conjux non habet obligationem iustitiae petendi, sed solum reddendi debi- tum.

8. Scio quemdam concedere solutionem ieiunii ei coniugi, qui nisi comedat, est ineptus ad petendum debitum modera- te; quia sicut faber dives, inquit, ne suum officium, ad quod ius habet, deserat, potest laborare, & consequenter non ieiunare; Sic coniugatus, ut suum officium usus matrimonii, ad quem ius habet, non amittat, poterit non ieiunare, non qui- dem ut sit valentior, & potentior ad extraordinarias copu- las, sed ut sit potens ad petendas copulas moderatas, ad quas ius habet. Verum nulla ratione placet hac concessio, non so- lum quia fere sit omnes coniugati liberarentur à ieiunio, si- quidem pro omnibus est illud, sine Cerere, & Baccho friget Venus, idemque posset conjuges pretendere, quoad come- stionem carniū, quod certe esset inauditum; verum etiam, quia cum usus matrimonii, quoad petitionem sit liber in con- iugibus, praevaleret lex ieiunii, quae est obligans. Sicuti quia Fideles omnes tenentur interesse sacro diebus Dominicis, non potest quis excusari ab illo, quia vult uti sua libertate, qua se conferat usdem diebus Dominicis ad venandum, & sicut quia Sacerdotes omnes tenentur recitare Horas Canonicas, non potest quis aliquem Sacerdotem excusare, ab in reci- tando, quia vult uti sua libertate, qua Breviarium suum projiciat in mare. Et ratio horum omnium est, quia idem præceptum, quod obligat ad finem, obligat etiam ad media proxima, & necessaria ad illud, & ne tempore, quo præce- ptum urget, ponantur impedimenta voluntaria ad eius exe- cutionem, ut alibi à nobis dictum est.

Neque obstat paritas dicta ab Artifice divite, quia lex ieiunii absolute non obligat Opifices Laborantes; Unde non est mirum, quod eisdem non obliget, si divites sint; per acci- dens enim est, eos esse locupletes; at lex ieiunii obligat et- iam per se conjuges: unde ii ob solam rationem conjugii nisi alia addatur excusatio, dictam legem à se non possunt excu- tere.

9. Illud approbo, si adveniat conjux periculum inconti- nentiae in alio, posse petere, etiam si, ut petat, opus sit ieiunium frangere, quia cum illud periculum aequivaleret peti- tioni; & petitio huius redditioni, ad quam urget iustitia ratio. Idem puto (non enim ab similis est ratio) si, nisi petas, ingeras malam suspensionem in altero, quod ad alteraveris, vel aliam adinvenis.

10. Liberatur Secundo Vxor, si ex Ieiunio reddatur ita extraordinarie pallida, macieque confecta, ut timor ratio- nabilis sit, ne à viro minus rationabiliter ametur. Ita Sæ- ver. ieiunium num. 9. Thom. Sanchez l. 9. de mat. d. 3. num. 11. Jo. Sanchez d. 54. num. 24. præceptum enim iei- junii quieto matrimonii statui, quem certo, sine debito amo- re, periclitari necesse est, ob stare non debet.

11. Liberatur tertio si eadem uxor ita prohibeatur à viro ieiunare, ut si ieiunet, rixae oriantur, & notabiles discordia. Ita Thom. Sanchez 10. c. 1. num. 13. alter Sanchez l. c. num. 26. Fag. p. 4. Eccl. l. 1. c. 9. num. 9. quamvis enim peccet vir, si id sine sufficienti causa faciat; uxor tamen si obe- diat, non delinquet, propter rationem nupt. præced. di- ctam.

12. Liberatur Quarto uxor Catholica si prohibeatur à

viro heretico ieiunare, idque non in contemptum Ecclesiae vel præcepti ieiunandi, sed ob alios causas, puta si ieiunium dum parandi cibos Quadragesimales, ob dignitatem emendi, vel quid simile. Ita Azor. p. 1. l. 7. cap. 4. Fag. l. c. 10. Trull. l. 3. in Dec. c. 2. d. 7. n. 22. Ratio eadem vel fere eadem ac modo dicta.

13. Liberatur Quinto (ut id hac occasione dicam) iuda- nubere volens, si ex continuato ieiunio Quadragesimo in ieiunio uno, vel altero, quod incidit intra sanctorum, alio- locum habere potest, speciositatem facit non debet con- terer. Ita Thom. Sanchez l. c. n. 12. Ratio est, quia po- le honestum matrimonium aucupanti non debet da- uerit speciei deperditio; Sed quod siquidem tunc ieiunet. Quando ita colorem deperderet, maciemque contraheret, ea visa, statim de dicta macie extra suum morem extaret. Hactenus Tamburinus.

14. Unum hic à Lectore effligito, ut omnes ex- ditiones, & limitationes hac in re à Tamb. dilucide explicatas expendat, & ita, inde colligat, an pæcon- nes ferè conjugatos eximatur à ieiunio, & eos, qui eximant, an sine rationabili causa, & absque aucto- ritate Authoribus immunes reddat. Expetit hic audire alium à Tamb. Is sit idem Pasqualig, quod- doguendum innumeros alios Doctores inducit d. 280 de Ieiunio.

PASQUALIG. An conjuges excusentur, si non po- nent, quando impedirentur, ne si ieiunium posset reddere debitum.

15. Communiter affirmativè respondetur Ita Cajet. B. mill. Medin. Navar. Manuel Ledesma Valen. Angles, Sanch. l. 9. c. 1. Mossef. Tolet. Reginal. Fillius. Fagund. Lam- man. Bassus, Sylvius. Bonac. Grass. Ludov. Tabern. & alii.

Hac sententia pro certa habenda est, quando tamen ieiunium impediret, ne debitum posset reddi. Nam in hoc casu concurrunt duo præcepta, nempe præceptum iustitiae reddendi debitum & præceptum Ecclesiae de Ieiunio. Tum quia obligatio iustitiae est strictior, & propter hoc alterum præceptum obligationi virtutis, qualis est abstinentia. Tum quia Ecclesia non intendit obligare ad ieiunium, quando impeditur servitium aliorum præceptorum, præsertim quae con- nunt iustitiam. Tum quia præceptum reddendi debitum naturale divinum, & ideo anteponendum præcepto bonum, quale est præceptum ieiunii.

15. Et paulo post. Sed difficultas est, quando con- censeatur solutus ab obligatione ieiunandi, ut possit reddere debitum.

Respondet, tunc esse solutum ab obligatione ieiunandi, quando non posset sine notabili debilitate reddere aliud debi- tum, quod tenetur reddere ex iustitia. Tenetur autem iustitia reddere debitum moderate, ut deservitur ex Vir- tho. 4. d. 1. 32. q. un. a. primo ad tertium & cum po- ribus notat Sanchez l. c. d. 1. p. 3. n. 1.

17. Et paulo post. Denique (ut notat Ledesma) ex prædictis colligitur, quod uxor peccat, si se ita ieiunio affligat, ut se impotentem faciat ad reddendum debitum. Et ratio clara est, quia voluntarie laedit virum circa dominum corporis, quod ipse habet; Unde deteriorum faciem alterius in ordine ad quem ipse habet ius, & ideo peccat contra iustitiam.

CAPVT IX.

De Filio erga Patrem.

1. BARON. VIII. **O**fficiū colendi Patrem remittitur filiis, si probabiliter putent, matrem conjugii fidem non admodum sancte servasse, & se ex adulterio potuisse nasci.

In primis id non esset patris colendi officio deesse, tunc enim jam non ut suum patrem Cajus V. G. Titium agnosceret, sed pro suo patre agnosceret adulterum. Quare tota difficultas in eo versari debet, quandomā Cajus V. G. poterit suæ matris Bertæ maritum negligere, & alium tanquam suum patrem revereſci? quam difficultatem mox explicavit meus Tamburinus.

Deinde displicet hic maxime, quod Baronius imputet Tamburino, quasi dixerit, posse Cajum negare Titio marito Bertæ reverentiam filii, ex eo, quod ipse Cajus potuisset, ex adulterio nasci. Profecto tantam stultitiam fuisse à quolibet indoctissimo prolata, si Baronius mihi juraret, fidem ei habere non possem. Nam, sic, omnes quotquot homines sunt, fueruntque, & erunt in mundo, essent probabiliter spurſi, vel illegitimi, quia omnes partim potuerunt, partim poterunt, ex adulterio nasci. Sed jam video, quid vult dicere Baronius: vult enim iterum subintelligi illud (probabiliter) ita ut sensus sit, si probabiliter putent, matrem fidem non servasse, & se probabiliter ex adulterio nasci potuisse, &c. Verum, nec hoc mihi sedet, nam disertā locutio fuisset, dicere (si putet se probabiliter natum esse ex adulterio). Ita quidē. At solemne est calumniatoribus, immiscere possibile cum actuali, & sæpe putare, immo, & pronuntiare, se V. G. offensum esse ab adversario, quia ab eo offendi potuisset.

4. Venio nunc ad elucidandam veram Tamburini doctrinam. Nobile stratagemā, in his sugillationibus educendis, latet in Baronio: Loca enim, in quibus de argumento Tamburinus tractat, religiosè tacet, nimirum ne (ut suspicor) statim, viso loco, mendacium larvam deponere cogatur. Cum autem difficile cuiquam sit, totum librum evolere, ut Doctrina reprehensa inveniatur, constat, hæretque firmius Impostura. Id autem mihi nullum fecit negotium, siquidem ope cujusdam amici in mei præceptoris doctrina veratissimi, statim invenio quidquid invenire oporteat. Fateor nihilominus, quoniam in loco de hoc puncto, quem præ manibus habemus, loquatur Tamburinus, fuisse difficillimum expiscari, quia ne umbra quidem ejus, quod illi imputat Baronius, in doctrina germana Authoris apparet. Locum autem, ubi hac de re loquitur, contrarium disertè habens, hic est, nempe lib. 1. in Dec. c. 3. §. 3. ver. *legitimus*, sed disertissime in alio loco mox afferendo numero meo.

5. TAMB. Quando anceps (ait) es, utrum sis legitimus, an naturalis, cum certus sis, te esse filium V. G. Bertæ, qualiteris reputandus? Dico, esse reputandum legitimum. Ita Delugo de Just. tom. 1. d. 15. sec. 2. num. 25. Meroll. Barboſ. Baldelli. Franc. Delugo alique quos citat, & sequitur Bard. d. de Conf. c. 7. §. 11. quia culpa patris est dubia, pena illegitimitatis infligenda tibi Filio esset certa, ergo, si esses reputandus illegitimus, pro culpa incerp-

Paris II.

ta Patris daretur pena certa tibi Filio. Adde, quemlibet esse damnandum, quanto minus potest, nam propter eandem rationem, si dubitetur an aliquis sit spurſus, id est, ex coitu damnato, an naturalis, naturalis est reputandus. Ita Menoch. lib. 1. præsumpt. 19. numer. 28.

Hinc expositi in Hospitali, possunt sine dispensatione ordinari, Beneficia acceptare, ad Prelaturas ascendere, &c. Ita idem apud eundem Bard. quia cum nesciatur, an sint illegitimi, legitimi reputantur.

Illud adverte, quoad effectum acquirendi hereditatem ab alio possessam, non posse hunc dubie illegitimum recurrere ad prædictam doctrinam. Ita Castropalao tom. 1. tractat. 1. d. 3. p. 5. à numer. 3. Ratio est, quia ille alius est certus possessor, at dubius de facto præcedere certo possessori non debet. Hactenus Tamburinus.

6. Ex hac igitur doctrina clarè colligitur, quod sicuti Cajus Filius Bertæ, quando anceps est, an sit legitimus, an naturalis, debet se pro legitimo habere, & consequenter Maritum Bertæ, hoc est Titium, pro verò Patre cognoscere; ita si idem Cajus est anceps, an sit spurſus ex adulterio matris, debet se pro legitimo tenere, quia pari modo culpa matris, dubia legitimi filii nocere non debet, atque adeò negare ipsi non licet, Titium esse suum Patrem, illumque reverentia debita non colere.

7. At dices, hic sumus in dubio, quid si probabiliter putaret Cajus, se natum esse ex adulterio?

Respondeo, de hoc non agit Tamburinus, sed certe affirmo, clare ex ipsius principiis colligi, etiam tum debere suam legitimitatem illasam servare, seuque Patre Titio, hoc est Bertæ marito observantem præferre. Ratio est (quia ut in superioribus vidi-mus,) solennis Tamburini doctrina est, probabilitatem dirigentem actiones tunc adesse, quando contrarium non est certum, seu non est moraliter convincens. At in hoc eventu cum certum sit, Titium esse Bertæ maritum, certum item hoc matrimonium fuisse in facie Ecclesiæ celebratum; certum etiam Titium cohabitasse in eodem lecto, & lecto cum Bertæ (erit etiam moraliter certum, Cajum esse Titii Filium, & ita debere in utroque foro judicari, præsertim, quia delictum (matris) non præsumitur, nisi probetur, & consequenter quod is sit Filius ex adulterio, non erit proximè probabile: adde id, quod supra diximus ex Tamburino, quod hic, & alibi iterum, iterumque repetere non gravabor.

8. TAMB. Atque hæc ratio (ait lib. 1. in Decalog. cap. 3. §. 3. numer. 11. in fine,) allatam doctrinam probat (id est, non posse sequi opinionem proximè probabilem) etiam si altera pars sit probabilior; modo major probabilitas alterius dictæ partis non sit tanta, ut deponat à probabilitate illam oppositam, quia tunc, expulsa jam probabilitate, non est mirum, si inclinari ad assentiendum illi oppositæ nequeat intellectus.

8. Quoniam ergo Titius Maritus Bertæ habet tantam probabilitatem de suo filio, (etiam si ad certitudinem moralem non pettingeret) deſicietur jam illa probabilitas, quæ apparet in Cajo volente fortè negare, se esse legitimum, & Patrem Titium non revereri. Quare Caji probabilitas, si quæ esset de illegitimitate, vere probabilitas non est, nec minima, nec tenuis, quia à finibus probabilitatis est expulsa. Vides Baroni, sanam, solidamque mei Præ-

Ccc

cepto.

ceptoris dicto Cajo debet e recognosci Titium Maritum Beite ut patrem, est in Tomo de Sacramentis &c. in Tractatu de Irregul. cap. 10. §. 2. his verbis.

Qua ratione dubitatio de illegitimo Natali remo-ueatur.

TAMB. num. 1. Qui natus est (inquit) ex Coniugata præsuntur legitimus. nisi contrarium clare appareat, siquidem possidet tunc, esse Filium ex matrimonio. Is enim in iure Filius est, quem Nuptia demonstrant l. quia Mater ff. de in ius vocando. Et in dubiis (ut notant Menochius, Mascardus, Merolla) semper præsuntur id, quod honestum est. Hæc ibi.

Si ergo Cajus, donec contrarium clare appareat, legitimus se tenere debet, non poterit ex germana nostri Thomæ doctrina, quacumque probabilitate positâ, Titium suæ matris maritum non revereri ut Patrem.

CAPVT X.

De matrimonio Filii inconsulto Patre.

1. BARON. IX. Indulget etiam illis (Filiis) Insecundum matrimonium cum dispart, Patre inconsulto, & invito.

Quam aride id affers, ad excitandum odium & Verum lege quam plene & sapienter Tamburinus ratiocinetur ex S. Thomæ principiis. Tu vero, ut meum Thomam suggilles, nihil penitus habes, de fratre tuo S. Thomam, quamvis ejus doctrinam sequi profitearis.

2. TAM. Certum, exploratumque est (ait l. 5. in Decal. c. 2. §. 3. num. 2.) si filii invititis parentibus ineam matrimonium cum dignis, & alioqui nullum sequatur incommodum, non peccare lethaliter: immo ne venialiter quidem, si prius modeste à parentibus facultatem petierint, tamen si nequaquam exoraverint. Ratio potissima est, quia in electione status, & maxime matrimonii, filiis nemini subduntur. Ita S. Thom. in 4. d. 29. q. 10. art. 4. Ita Sanch. lib. 4. de matr. d. 22. numer. 4. Ita cæteri.

Hinc regulariter non tenetur Filius implere sponsalia, quæ absque ejus consensu pater promissit, sic enim teneretur ad matrimonium. Agit de hac re dilucide Sanch. ibid. d. 23. num. 3.

3. Hinc etiam merito Tridentinum sess. 24. cap. 9. de refor. matrim. ipso facto excommunicat impediētes matrimonia; quæ excommunicatio licet solum sit contra eos, qui cum habeant iurisdictionem fori externi in subditos, eos à matrimonio injuste impediunt, ut clare colligitur ex contextu Trid. quales sunt Episcopus, & princeps secularis (excipitur Rex, & Imperator, quia hos oportere exprimi, excipitur item Parochus, quia fori æterni iurisdictionem non habet in suos) tamen tam rigida prohibito ostendit sensum Ecclesie volentis, ut matrimonia impediuntur. Et merito, nam, independentem à lege positiva, & se culpa mortalis est, impedire in re gravius alterius. At vero, ut diximus, in status electione quilibet sui iuris est, atque adeo nec à suis, nec ab alio si peccatum mortale non vitare velint, impediendus.

Dixi (injuste) nam quando adepti ipsa causa, ut patrimonium est indignum, vel quid simile, non potest Princeps, vel amicus modis variis adque impedire; ut est concors DD. sententia ipso iure non comprobata, leg Sanchez ibid. d. 22. numer. 7. cultas igitur soluta superest, an cum indigno possit licite contrahere, patre, vel genitrice dissentiente? licet quidem licet aliquibus videatur non posse, atque sit Navarrius alique Sanch. l. 4. de matrim. d. 22. in fine. Fateor tamen probabile item esse, ac rationem, quod no liberum esse, nec alicui subiacere in hac. Adde S. Thom. 2. 2. quaest. 104. art. 5. in corp. In iis, quæ ad proprietas sustentationem attinent, omnes homines est par, & que adeo, ne filios quidem in his duobus subiacere parentum. Et recte docet Sanchez, adeo filiam liberam esse, ut etiam ante vigesimum quintum annum nubile valeat, etiam in digno, & sine patris consensu, ne alius matrimonii libertas impediatur, deturque puella anse occidit dandi.

5. Illud adverte esse conveniens, ut saltem à Patre filium petatur: siquidem in re tanti momenti, consilium explorare, licet sine obligatione sequendi, quamvis Sanchez loc. cit. arbitretur peccare mortalem filios, si, in matrimonii eligendis, à Patre consilium non exposcant; ego tamen, pace tanti viri sententia non assentior. Ve quid enim tantum pater mortalitatis onus? si eis tandem consilium patris respiciatur? Adde primo, si non causa consilii tam docere de meo matrimonio dedeo, posse fortasse à prudentiore viro illud petere, & sic non indignum tertio.

6. Adde Secundo. Cum nos, & ipsius Sanchez, agamus in presentia defilii volentibus contrahere cum dignis: si sub mortali obligaremus filios ad patris consilium exposcendum, illos regulariter compelleremus in rixarum. Certum enim erit, Patrem cum dictum, cum agatur de sua familia decore; multo magis si consilium supponitur filius in arrepto proposita intra patris apertum consilium, quam consilium facere factam testam servare posse, merito fatetur Sanch.

Satis ergo fore videtur, curare, ut igitur ter, quam ut noscat, & coram, ejus arbitrium dicatur.

7. Prudenter paulo post, Tamburinus sic monet.

Hæc dicta sunt, quando ex ejusmodi matrimonio non metur fore, ut sequantur gravia mala, sive scandala, sive alia incommoda, tunc enim, ut notat Sanch. l. c. non contra Charitatem, ex alio capite, quam ex solo patris involuntario, peccati labe, posset emergere.

CAPVT XI.

De Voto Paterna Mortis.

1. BARON. X. Permittit filius vota paterna mortis, ut vacuum hereditatem accipiant.

Verba hæc sunt accusantis, sed que sequuntur sunt verba innocentis Rei.

2. TAMB. Inquire primo, an sicuti (ait l. 5. in Dec. c. 1. §. 2.) inimico licet velle malum punitionis modo dicto, ita universim possit quis proximo malum ex aliquo motivo desiderare?

Resp. Certe non statim ac illud licet, sequitur & hoc licere, nam inimico desideratur illa punitionis pena, quam iuste meretur, ac proximo nullam merenti penam malum desiderare, iniquum per se est. Id ergo diligentius excutere hac occasione, ne gravemur. Et solent quidem offerri exempla. An possit filius mortem patris optare, vel de illa gaudere, non ut malum patris (hoc enim esset odium execrandum) sed ut ipse filius paternam hereditatem fruatur? An mater possit desiderare mortem filia, ne illam alere, vel dotare cogatur? An possit subditus mortem cupere sui Pralati, ut Prælatum ipse succedat, vel ut ab eo Prælatum sibi insensu liberetur? & similia. Si solum desideres, velcum gaudio excipias ejusmodi effectus, hereditatem, molestia carentiam, Prælatum, &c. Facilis est responsio. Licet enim hæc optas, vel amplecteris, quia non gaudes de alieno malo, sed de proprio bono. Certe non potest quis licite gaudere de fornicatione, de comestione carnis, ut festo die veniat, &c. nec illa desiderare, ut tunc fiant, quia gauderet de peccato, illudque desideraret. Lege Castropal tom. 1. tract. 2. d. 2. punct. 10. §. 2. num. 21.) tamen posito, quod hæc cum peccato quis commisit, potest de habita prole sibi complacere, deque viribus refectis, quia non de peccato gaudet, sed de effectu sequuto, qui bonus est: Ita in casu nostro.

4. Rursus, si desideres sub conditione, facilius item est responsio, licet posse. Si quis enim hunc actum eliciat. Si meus pater moreretur, ego hereditatem potirer. Si mea filia occumberet, ego molestia liberarer, & gauderet ille tunc non de patris, vel filia morte, sed de hereditate, deque molestia carentia, culpam odii non committeret, utpote qui simili modo de bono suo gaudeat, non autem de alieno malo.

5. Denique, si absolute desideres in hunc modum. Cupio mortem patris, non ut malum patris est, sed ut bonum meum, seu ut causa boni mei, nimirum quia ex illius morte ego ejus hereditatem adibo. Vel sic. Vinam moriatur mea filia, nam sic sexcentas sollicitudines excutiam, &c. Si inquam, hæc desideres, major est resolvendi difficultas, quia tunc eligis malum velle illis, quamvis ut causam tui commodi, quod non videtur culpa vacare.

6. Et ita quidem patet Bonacina tom. 1. d. 4. circa 4. Decal. præceptum q. unic. p. 3. n. 3. his verbis: Secundo sequitur, illum graviter peccare, qui grave aliquod malum corporis parentibus exoptat. V. G. cupiendo illis mortem, ut quamprimum in hereditatem succedat. Ita Sylvest. Navarr. Graff. Reginald. Tolet. Clavis Regia, Molfes. Hæc Bonacina.

7. Nihilominus Castropal. tom. 1. tract. 6. d. 4. de Charit. p. 1. num. 11. postquam firmavit, posse malum proximo desiderari propter bonum iustitiae, vel bonum publicum, vel ipsius proximi, unde licet ex zelo iustitiae desiderare punitionem, & condignam mortem malefactori, gaudere de morte peccatoris scandalosi, qui non amplius erit causa ruinae plurimorum, cupere effrenato filio mortem, ne longiore vita graviora peccata committat, graviusque condemnetur, optare patri seni, infirmoque, vel filia inopi mortem, ne in tormento vivat, & similia; quia hæc desideria sunt finaliter de bono proximi, non de malo postquam hæc firmavit, sic addit. Credo, sicut debita moderatione facias, te posse absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illamque inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem

ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum, inde sequutum. Sic docere videtur Emanuel Sæ, ubi absolute dicit, te posse proximo optare malum corporale ad salutem animæ, & mortem ob Reip. bonum, & honestum, & hosti tibi, alioqui valde nocivo mortem, non odio, sed ad vitandum damnum tuum. Item de morte ejus gaudere ob bonum inde sequutum Azor. & Bonac. tom. 2. disp. 3. circa primum Decal. præceptum q. 4. p. ult. §. 7. num. 7. affirmant, licere matri mortem filiarum optare, eo quod ob deformitatem, vel inopiam non possit eas juxta suum desiderium nuptus evadere, & idem esse dicunt, si ob illarum causam male tractaretur a marito; posset enim illarum mortem optare, ut ab illo damno liberaretur. Consentit eis Ioann. Sanchez, qui sic inquit; licitum est tibi optare, vel proximo mortem, ob vitandam molestiam infirmitatem, mendicitatem, vitam penalem a marito inflictam, & alia hujus generis, dummodo desideres ut a Deo infligenda, non ab homine iniuste, vel a Demone. Ratio est, quia hujusmodi desiderium, & gaudium de malo proximi, non tam est desiderium, & gaudium de malo ipsius proximi, quam de bono inde secuturo, ergo non habet malitiam, quia illam habere non potest, nisi finis illius malus sit; cum tota species actus inefficacis ex fine desumatur. Hæc Castrop. qui etiam respondet ad quasdam rationes in contrarium. Recte autem dictum est (morte naturali) nam si occasionem injuslam desiderares, te sine dubio peccaturum, paulo ante vidimus.

8. Vereor autem, ne Bonacina modo à nobis numer. 31. sine allatus, sibi adverteretur. In alto enim loca contrarium docuit, ut merito eum pro Castropalano citare potuerit. Ecce Bonacina verba tom. 2. d. 3. circa primum Decal. præceptum, q. 4. p. ult. §. 1. num. 7. cit. jam modo à Castrop. adversantia sui finet verbis dicto num. 31. à nobis allatis. Ex dictis sequitur, eum graviter peccare contra Charitatem, qui alicui malum exoptat ex displicentia personæ, & non ob bonum ipsius, vel alterius. Et paulo post. Secus si gaudeat de malo, vel tristetur de bono ex bono motivo, actus enim inefficax specificatur à motivo, ab eoque bonitatem, & malitiam sumit. Ob id à mortali excusatur, qui de sanitate alicujus tristatur, quia ex recta valitudine occasionem sumit peccandi. Et post pauca. Idem dicendum videtur de matre, que mortem filiarum exoptat, quia occasione ipsarum male secum agit à marito, aut injuriis afficitur non enim proprie detestatur filias ex displicentia ipsarum, sed in detestationem proprii mali. Hæc Bonac. ex quibus vides opinionem Castrop. esse satis probabilem.

9. Hæc, Tamb. quæ tibi fortasse non arrideant, ne uni Tamburino succenseas, sed Castropalao, sed Bonacina, sed aliis, quorum doctrinam ille refert, & Emanuelli Sæ expurgato à tuo R. M. Sacri Palatii, V. Charitas num. 8. qui, si ejus ratio penetraretur, multum favet dictis à Castropalao.

Nota nihilominus, quam cauta sit horum locutio, (credo, si cum debita moderatione facias) & illud (non est desiderium de malo sed de bono venturo) & illud (est actus inefficax, qui specificatur à bono.)

CAPUT XII.

De rege quoad bellum gerendum.

1. BARON. XI. Nec minus liberalis est in Reges, quam in parvatos. Dat illis

15. Et certe quavis Ioannes Delugo, de Iulit. com. 1. d. 16. num. 106. non audeat universaliter hanc sententiam approbare, tamen in particularibus quibusdam eventibus, quos Doctores afferunt, (asseram ego mox num. 25. exemplo 19. & 20. & §. 4. num. 31. nonnullos) non invitus approbat; quia, inquit, fortasse in particularibus casibus Doctores id propter aliquod caput concedere valuerunt; cum tamen non viderint caput aliquod generale, unde in omnibus casibus idem concedere poterint.

16. Audisti, Lector, illud (modo non sit deducta ad forum contentiosum) & illud (modo cesset scandalum, & turbatio) quæ certe turbatio solet magna sequi, quando proceditur ad bellum. Et illud restrictivum (saltem ad aliquos casus) & illud (Doctores non audent, hanc sententiam universaliter approbare) & illud, non viderint caput; unde in omnibus casibus idem concedere poterint.

17. Quod si Joan. Sanch. alique nempe Suar. Thom. Sanch. Navar. Reginald. Malder. Victoria, Covarr. Filluc. quos pro se Joan. Sanch. disp. 44. a num. præteritum §8. aliquid plus concedant, quam concedat germana Tamburini doctrina, fides apud illos sit, cum Tamburinus non approbat sententiam Joan. Sanch. absolute. Et, quando addit præterea num. meo §. 6. num. autem suo 31. & 32. ex bonorum Doctorem auctoritate inferri bellum posse, video, ostendit se id videre, non tamen absolute approbare. Et quando num. meo 14. suo autem num. 15. dicit, eam sententiam non esse censendam improbabilem, addit limitationem (saltem quo ad aliquos casus) non ergo universaliter.

CAPUT XIII.

De subditis quoad Gabellas.

1. BARON. XII. **H**abet etiam rationem subditus, non habeat compertam æquitatem.

2. Hæc audes comminisci, & ne legisti quidem Textum Authoris? Faciam ego ut hinc legas, & sane absque magna ingenii contentione intelligas. Doctrina Tamburini hæc ipsissima est.

3. TAMBU. Subditus (ait lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 3. ver. Gabella) qui omnibus expensis dubitat, an Gabella sit iuste imposta, teneturne illam solvere? teneri docent alii, ut Less. & Malder. apud Caramuelem mox citandum, quia possessio iustitiae præsumenda est pro Principe. Non teneri putant Villal. Castrus, Aragon, Molin. Filluc. Sylvest. alique apud Caramuelem mox citandum, quia possessio stat pro libertate subditorum, qui non sunt obligandi solvere, nisi certi sint de iustitia. Caramuel lib. 3. Theolog. mor. num. 1466. asserit tributa, sive nova sive prisca non poni leviter, sed magna consideratione, ergo dubia nequaquam erit tributum iustitia, sed certa, vel probabilis. Si certa omnino debetur, si probabilis non debetur, quia probabilis neminem involuntarium cogunt, nisi in ea Rep. esset lex acceptata, ut subditi teneantur ad obediendum, etiam in materia probabilis. Omnes hæc tres sententiae sunt probabiles, quia bonis fundamentis inniuntur, & Ianuarius quidem p. p. resp. 51. citans Lessium, aliosque contra Suar. docet, non teneri quempiam ad Gabellas, non solum quando dubie, sed nec quando opinabiliter solum sunt iusta, eius doctrina fides sit apud ejus auctores.

4. Duas igitur hic secernit Author quæstiones; altera est, an, quando, omnibus expensis, dubitatur, num Vectigal, seu Gabella sit iuste imposta; liceat eam non solvere. Et licere, dicit, esse probabile cum Villalobos, Castro, Aragonio, Molin. Filluc. & tui Ordinis Sylvestro; & cum priore parte dicti Caramuelis, quia tunc dubia est obligatio solvendi, at possessio libertatis, & rerum subditi, certa. Altera est, quando Gabella est solum opinabiliter (quod idem est, ac probabiliter) iusta, licite possit ab ejus solutione se subtrahere subditus; & dicit, Ianuarius citantem Lessium, aliosque docere, utique licite posse. Sed noster Tamburinus expressis verbis vel non assentitur, vel decernere refugit. Nam sic addit: Cujus doctrina fides sit apud ejus Doctores.

5. Qua igitur ratione absolute asseris, Tamburinum eximere subditos a solutione Vectigalis, cuius non habent compertam æquitatem, cum ipse, vel non requirat ad obligationem solvendi, ut compertam, hoc est, certam habeant æquitatem subditi; vel si habeant opinabilem, id est, probabilem, remittat ad eorum Doctorem fidem.

6. Et consequenter quando illas tres sententias esse probabiles, censet Tamburinus, cum quæstio proposita solum fuerit de casu, in quo res est anceps, seu dubia, solum pro eo casu dubii tres illas sententias ipse approbat. Nam, quoad posteriorem partem dictam à Caramuele, quando scilicet iustitia vectigalis est probabilis, jam id erat Tamburinus relicturnus apud aliorum fidem. Video clarius potuisse, & distinctius loqui Præceptorem meum, addendo sic: Cujus doctrina fides sit apud ejus Doctores, & apud Caramuelem quoad posteriorem partem sui dicti. Sed excusandi sunt Scriptores, nam multa sæpe omittunt, quæ accuratus lector ex contextu, & ex præcedentibus, & subsequentibus ex se ipse intelligat.

CAPUT XIV.

De Indicibus.

1. BARON. XIII. **N**on sunt expertes ejus libertatis, & beneficiorum Indices. Quia omnia profert ex inexhausto probabilitatum Theauro, & Promptuario.

XIV. Inde asserit illis: Ius rerum omnium, quarum licet apud ipsos moveatur, ut visum fuerit abdicationis, & adjudicationis quam vendere quid vetat, cum sit gratuita, & arbitraria.

2. Et rursus audes dicere omnium? omniumne legisti in Tamburino, nec notasti, quam caute ipse ratiocinetur? Et, ut fiat dignum patella operculum, addere audes de tuo consecutionem illam, Quam vendere quis vetat, cum sit gratuita, & arbitraria? Tamburinus hanc consecutionem prorsus inde in suo Decalogo negat, quia antecedens, unde colligi poterat, improbabile omnino putat. Sed hunc locum Baronius, vel non legit, vel dissimulavit; legam ego, & benevolis lectoribus legendum mox tradam, ut potè qui fideliter loca Authorum referre, profitear.

3. Sed prius illud agamus, quod prius proposuimus.

eam est, nempe illud (omnium) postea de consecutione superaddita.

TAMB. Si omnibus expensis, (ait lib. 1. in Decalog. cap. 3. §. 3. ver. Iudex) si civilis sit dubia, neutro ex litigantibus possidente (nam alterutro possidente,) si non erit dubia, sed probabilis pro ipso possidere, ut supra §. 4. à num. 1. vidimus, quem locum omnino recole, si sit, inquam, civilis sit dubia, Iudex non potest, nisi rem dividere, idque propter officium Iudicis, ut ibidem late dictum est. In lite, seu causa criminali Reus erit liberandus, ut ex ibid. num. 10. dictis colligi potest.

4. Hoc nempe est rerum omnium, quarum sit apud Iudicem moveretur? & hoc item est (ut visum illis fuerit.) Verum legamus etiam locum, ad quem nos remittit Tamburinus. Ubi quam frequenter, & quam contentiose infringatur istud (Omnium) aperitissime constabit.

5. TAMB. num. 1. Dico primò si sint rationes (ait lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 4. equaliter probabiles circa factum inter civiliter litigantes, Iudex non potest sequi, quam maluerit, opinionem, sed tenetur rem modo mox explicando dividere. Sic Salas, Villalob. Coninck. Sanch. alique apud Castrop. tom. 1. tract. 1. d. 2. p. 10. numer. 2. quibus adde Layman lib. 1. §. 3. numer. 16. Ratio est, quia iuxta nuper dicta hic aliquid obstat, ne probabilem quamlibet opinionem Iudex sequatur; est autem ipsum munus Iudicis. Prescribit enim lex, imò ratio ipsa dicitur, ut ex officio, vel ex pacto tacite into cum Reip. Iudices inquirent diligenter, quantum possunt, veritatem, & Iudicem secundum allegata, & probata, merita causa ponderando. Adjudicent ergo rem melius probanti; vel si major ratio non adsit pro alterutro, dividant utrique. Quid si res sit individua? aliqua ratione res componatur inter partes, dando uni rem, alteri estimationem sua partis, & si sic litigantes quiescant (cum non sit major ratio, cur uni res adjudicetur, alteri pretium) forte poterit sit, quod ad hoc, definitur. Ita Merolla tom. 1. d. 3. c. 4. dub. 3. concl. 4. n. 170.

6. Num. 3. Ex hac conclusione vides primò, cur privatus possit auctoritate propria dare crumenam illam modo dictam Petro, vel Paulo, ut libuerit; Idem autem non possit Iudex ex officio, qui tenetur eam dividere. Vide supra §. præced. num. 27. v. sept. mo si sint. Ratio enim est, quia Iudex debet sarta testis custodire merita causa ex pacto into cum Republica cum privatus, quia à simili pacto libere existit, utatur jure suo, sequendo opinionem, quam malit, probabilem; & sic illa circumstantia muneris Iudicis facit pro ipso proxime improbabilem opinionem illam, qua proxime probabilis est pro privato.

7. Num. 4. Vides secundò, cur aliqui (& quidem merito) limitant hanc conclusionem, ut Iudex in aliquibus civilibus causis, puta dotis, matrimonii, libertatis, pupilli, peregrini, vidue, locorum piorum, que sunt cause privilegiate non possit rem dividere, sed obligetur ad ferendam sententiam pro his Privilegiatis. Ratio enim est, quia lex, quam servare tenentur Iudices, decrevit, ut hisin paricafu faveretur: id, quod si est otium, vide fusius apud DD. Lege cap. fin. de sent. & re judicata. Mascard. de probat. v. opinio, n. 14. concl. 1143. 10.

8. Num. 5. Dico secundò, si rationes circa factum inter eosdem civiliter contententes, probabilis pro uno probent, quam pro altero, tenetur Iudex probabilis probanti rem per suam sententiam adjudicare. Sic Sanch. d. 44. n. 51. §. in secundo. Ratio ducitur ex eodem principio, quia Iudex ex legibus, & pacto into cum bono pu-

blico, ferre sententiam debet pro melius probante causam suam. Excipe, nisi majoritas probabilis sit ad exigua, ut (quia modica) pro nihilo reputanda sit: non enim recurrendum erit ad præcedentem conclusionem.

Num. 6. Major autem probabilitas emens ab opinione Iudicis, sive ex parte facti, sive etiam ex parte litigantis, prudentis arbitrio est ponderanda; & quidem raro tanta potest esse major probabilitas, ut etiam illi, cui minor probabilitas faveret, possideat, debeatque illi a possessione depelli; id enim Iudici ex officio inanimè dictum est.

9. Num. 7. Dico tertio, si rationes circa factum probent aequaliter pro collitigantibus civiliter, non inveniuntur rationes circa factum, ut impediant, si de factis alio possideat, vel quod dixi num. 40. Iudex non potest, ut equum puto, rem, cui maluerit, adjudicare, sed modo prædicto ante dicto, debet rem dividere. Ratio est, quia melius videtur esse, quia non video, cur hic non militet eadem ratio, quæ à Iudicis munere, modo inculcata. Quæ, licet, rem videri perpende, nam summam paritatem, ne dicam identitatem invenies. Dixi (ut ego certum puto) nem perperam extrinsecam bonorum Doctrinam auctoritatem, assensum in hoc casu posse Iudicem pro suo amico, si maluerit sententiam pronuntiare, potest, ut probabilem si velis, amplius enim limitationibus dictis. nu. 4. Lege Merol. tom. 1. d. 4. c. 4. numer. 182. Ita Sanch. in Decalog. lib. 1. c. 4. numer. 45. Franc. Delugo p. 1. de cur. quest. 8. numer. 66. Texeda tom. 1. contra Mar. lib. 1. contra 15. alique.

10. Num. 8. Dico quarto, multo magis res sit indivisa dividendo modo dicto est in Civilibus, si rationes tantum circa factum, quam circa factum aequaliter probantes, Sit lib. 1. c. num. 166. Bannez, Sanch. Layman, alique eundem. Id enim multo fortius probat dictum Tamburinus, ita ut aliqui, qui nobis adferantur in præced. conclusionem, altero hanc præsentem amplectantur.

11. Num. 9. Dico quinto, si rationes circa factum probent magis pro uno, quia ipso altero in litigantibus civiliter non potest Iudex nec dividere etiam pro rata probabilitate, ut tri buere cui maluerit, sed ferre sententiam debet probabentem maiorem probabilitatem in iure. Semper exceptis, nisi majoritas sit exigua; nam tunc iuxta regulam communem, parum pro nihilo reputandum erit, & putandum, ac si essent rationes æquales modo jam dictis. Ita Sot. Val. Tanner. Suar. Sane. Beller. alique quos citat, & sequitur Pater Bardi, de conic. d. 27. num. 10. Ratio autem nostri dicti est, ipsam opinionem Iudicis toties repetitum, quod hic ubi agitur de re, juxta quod Resp. vult Iudices dirigi, permaxime limitari.

Scio, Doctores non infima nota contrarium asserere, & Ioan. Sane. Salas, Texed. Gaff. Hg. ad. alique apud Bardi l. c. putant enim in hoc casu posse Iudicem, cui voluerit, rem adjudicare, quia semper probabilis, atque adeo prudenter adjudicabit. Sed prædicto non probabiliter proxime propter novam hic superadditam rationem muneris Iudicis; nolo tamen à probabilitate (altem extrinsecam) tantorum sententiam Doctorem excludere.

12. Non nemo hoc est Pater Bardi l. c. à numer. 14. admittit hanc doctrinam in hoc quinto nostro dicto ad aliam, illamque per acriter probat. Sed deinde l. cit. numer. 20. non admittit doctrinam à nobis modo num. 8. in quarto dicto traditam. Verum nec ipsa sententia disparitatem affert, nec solidam asseri posse videtur. Hæc omnia habet Textus.

13. Quæ

13. Quot divisionibus, & limitationibus, Tamburinus Judicis potestatem restringit? & nihilominus Baroni dicit, ipsum concedere illis ius rerum omnium, quarum ius apud eos movetur.

Venionunc ad consecutionem, quam ex suo inexhausto thesauro, & propriæ voluntatis Promptuario educit Baroni, hoc est illam (quam vendere quid velit, cum sit gratuita, & arbitraria) de hac venditione sic habet noster Author.

Venditio Sententiæ Probabilis.

14. TAMB. Occurrit hic non absimilis difficultas (ait lib. 8. in Decal. tract. 3. c. 7. §. 13.) in Iudice. Supponamus probabilem esse eam opinionem, de qua latè dixi lib. 1. c. 3. quam præter ibi citatos sequitur Dicaſt. lib. 2. de iust. tract. 1. d. 5. dub. 7. à num. 280. licere Iudici ex duabus opinionibus aq̃ue probabilibus unam eligere, & juxta illam proferre sententiam. Iam inquiri, licetne, & iuste accipiet Iudex pecuniam, ut potius illam eligat, quam mihi faveret, quam illam, quam meo adversario?

Respondeo: cum illam sententiam ego improbabilem judicaverim, & pluribus reprobaverim ibidem, consequenter assero, locum hic non habere questionem hanc, eam tamen legat, qui velit apud Less. lib. 2. c. 14. d. 9. num. 64. Val. 2. 2. quæst. 63. art. 4. d. 5. q. 7. p. 4. Salon. 2. 2. quæst. 62. art. 4. contr. 2. Ac probabile indicat Fag. lib. 8. in Decal. præcept. c. 26. num. 34. licet probabilis putet oppositum.

15. Ubi in his postremis verbis cum dicit Author (at probabilis indicat Fagundez) Iam refert hujus iudicium, & non approbat, cum ipse modo dixerit, eam sententiam improbabilem esse, & à se pluribus reprobata.

16. Unde etiam videre potes, tamen modo num. meo. 9. num. autem suo 7. & iterum num. meo 11. num. autem suo 9. sine, dixerit Tamburinus, propter auctoritatem extrinsecam posse Iudicem ex duabus probabilibus Opinionibus eligere, quam malit, tamen hic, dum inculcat eam libertatem in Iudice fuisse à se reprobata, audeo suspicari, si quid antea forte Tamburinus concesserat, ipsum nunc retractasse, dum tam expresse, ut dico, docet, eam sententiam fuisse à se reprobata pluribus.

Præterea recolere, quod supra cap. 12. num. meo 15. dixit ex Delugo Tamburinus, hoc est, in aliquibus casibus fortasse Doctores aliquid, propter aliquod caput, concedere valuisse, cum tamen non viderint caput aliquod generale, unde in omnibus casibus idem concedere potuerint. Recole, inquam, id, fortasse enim simili modo aliqui ex illis Doctoribus, qui concesserunt eam libertatem Iudici in sententia ferenda, non propterea statim concedent, sententiam illam, posse ab eodem vendi. Ab hac enim consecutione dum illi abstinere, fortasse indicant aliquid vidisse, unde illam deducere non potuerint. Baroni vero nimis citò eam consecutionem efformare non dubitavit.

CAPVT XV.

De Furibus.

I. BARON. XV. **Q**ui adeo largus est in Iudice, non est parcus in Furibus, &

Reis. Permittit, constante gravi necessitate, cuique non solum propria occultare bono publico, sed etiam aliena surripere.

Duo hic consideranda proponuntur, alterum (instante gravi necessitate permittit propria occultare bono publico.) Alterum (permittit in eadem gravi necessitate, etiam aliena surripere.)

2. Quoad prius, offeram Tamburini germanam doctrinam, & à Doctoribus comprobata de occultatione propriorum Bonorum, quæ solet fieri Fisco, volenti occupare bona confiscata. Id enim (puto) intelligit Baroni per illud (bono publico) nam si per hæc verba intelligat bonum publicum Reip. quod periclitaretur, si occultarentur bona privatorum necessaria ad dictam Rempublicam conservandam; certè valde diversa quæstio esset, quam latè, & cordatè cum suis necessariis distinctionibus tractat Tamburinus lib. 7. in Decal. c. 1. §. 1. à num. 6. quilo-cus, quia ad rem nostram minimè pertinet, legatur ab eo, cui est otium, & id sciendi cupiditas. De occultatione igitur bonorum facta Fisco, quæ videtur tandem aliquo modo facta Reip. atque adeò bono publico, ita habet Tamburinus.

3. TAMB. Secunda Regula (ait lib. 2. in Decalog. c. 1. §. 4. num. 10.) ex DD. mox citandis. Sive dicamus, talem hæreticum amittere dominium suorum bonorum à pucto commissi criminis, sive non amittere, certum sit non obligari in conscientia, ante sententiam se spoliare suis bonis, seu ea Fisco tradere. Ratio huius Regula est, quia extra potestatem legislatoris humani est posse per legem obligare delinquentem ad exequendam contra seipsum poenam gravem, & acerbam; cum bono communi repugnet talis obligatio; est enim humana infirmitati contraria, multaque transgressionibus obnoxia; at gravissima poena est, sua substantia amittende quempiam executorem constituere. Ex hac Regula vides, quantum juventur delinquentes, non solum in hæresi, sed etiam in aliis criminibus, quibus ipso facto annexa est poena confiscationis: possunt enim sine scrupulo retinere, & frui suis bonis, donec deur sententia declaratoria saltem criminis. Possunt item, ante eam occultare sua eadem bona & Fisco non tradere, nec Fisci ante dictam sententiam potest sibi ea accipere, quia delinquentes adhuc iure possident. Solum posset Fiscus ea sequestrare, & aliquid custodiendi tradere, ne distrabantur. Possunt denique ea dando, alienare, vel vendendo, modo ea recipienti damnum evenire non possit; quia licet illa alienatio annullanda veniat, tamen donec annulletur, valida est. Si-gitur ex futura annulatione damnum preventurum non sit recipienti, non est unde illicita censeri possit. Ita Sanch. lib. 2. in Decal. c. 12. num. 69. Farin. de hæresi, quæst. 190. §. 5. num. 82. Bonac. d. 3. de contr. q. 8. p. ult. §. 3. n. 4. aliique ab his citati.

4. Tertia Regula ex Doctoribus citatis (adde & Castrop. disp. 5. punct. 18. num. 3.) Post sententiam licet possit delinquens retinere ea bona, paratus tradere, si exigantur, nec obligetur ea offerre, seu manifestare Fisco, tamen non potest possidere resistere ejus executioni. Ratio posterioris partis Regula est, quia post sententiam Fiscus acquirit perfectè dominium illorum bonorum. Ratio prioris est, quia nimis durum esset, obligare delinquentem ad exequendam tantam poenam contra seipsum, quare præsumitur, tamdiu lex concedere ea bona fruenda delinquenti, donec Fiscus exigat. Quam legem sequitur Covarr. Simanc. Azor. Mohr. Sanch. Bonacin. Suar. Farin. ab eodem ibid. cit. Scio Castropalaum l. cit. num. 6. contrarium nobis esse in hac priori parte Regula; quia si delinquens, ait, amittit omnino

omniū dominium, & possessionem per sententiam; non poterit tuta conscientia ea retinere. Scio, inquam, hoc; sed ei sufficienter respondetur; ita quidem futurum fore, nisi lex, ut dictum est, concederet; concedit autem, ne quid nimis acerbum, & extra humanas vires precipere, convincatur.

5. Atque ex hac Regula fit primò, posse delinquentem ita in bonis frui, non exigente Fisco, ut postea Fisco exigenti non obligetur ad refarciendum consumptum; quia ut dictum est, donec is non exigit, conceditur delinquenti suorum bonorum liber usus. Ita iidem.

Fit secundo, non posse eundem delinquentem, imò & eius heredem, vel quemcumque possessorem eorum bonorum ex proposito, tunc (scilicet post sententiam) occultare, ne Fisci ea occupet, nec iidem possunt negare, se ea habere, si à Fisco interrogentur; nec tradere alteri clam conservanda, quia sic positivè resisterent, ne Fisci iam exigens consequeretur ea bona, quæ per sententiam sua iam omnino sunt. Ita iidem. Hactenus Tamburinus.

Hæc sunt perspicua adversus priorem cavillationem Baronii, transeo ad posteriorem, de rapien- te aliena, gravi instante necessitate. Sic autem habet Tamburinus.

An extreme, vel graviter indigenti,
liceat furari.

6. Quid sit extreme (ait lib. 8. in Decalog. tract. 2. c. 6.) quid graviter, quid communiter indigere, satis explicimus in superioribus (lib. 5. cap. 1. §. 1. num. 1.) quæ omnino sunt recolenda, ut etiam quæ sunt bona necessaria ad vitam, quæ ad statum, quæ superflua. Quibus habitis, tria pro certis ab omnibus teneri puto, tria esse controversa.

7. Certum est primò, extreme indigentem posse quodlibet surripere, quod sit necessarium ad extremam indigentiam sublevandam. Ratio communis est, quia rectem- porales sunt à Deo data, ut vita omnium rerum tempora- lium nobilissima conservetur, quod vita conservanda ius, cum nemo à se abdicare poterit per rerum divisionem lu- re Gentium introductam; sit, ut in ea necessitate omnia sint communia, nec illorum Dominus possit sine peccato ejus species, quam mox § 2. à num. 4. decernam, impedire, imò si impediret, posset cum moderamine inculpata turba ab indigente occidi. Si tamen sit, qui probabiliter indigen- tem sublevet, vel ipse exercendo artem suam sibi succurre- re possit, non peccabis impediendo, vel non dando, & ipse si ate sumeret, fur esset, & latro. Ita Castrop. tom. 1. tract. 6. d. 2. de charit. p. 2. num. 4. quia in his circum- stantibus non est in necessitate.

8. Certum mihi est secundo, idem esse dicendum in valde gravi necessitate, quod in extrema. Ita idem num. 13. & p. 9. num. 5. Lessius lib. 2. c. 12. num. 71. Valq. aliquæ quos refert Delugo loc. cit. sect. 7. num. 153. contra Tur. Azor. Cajet. ab eod. rela- tos. Dicast. lib. 2. de Just. tract. 2. d. 9. dub. 9. num. 256. alios citans. Ratio est, quia pari modo na- tura inditum est, ut gravem necessitatem, quæ facile ver- git ad extremam, à se quisque, quoquo modo potest, a- vertat.

9. Vnum pro utrisque his certis adverto, à proximo extre- mo, vel graviter indigente, te extreme item indigentem non posse illud surripere, quod indigentiam sublevet, nec te indigentem graviter ab graviter indigente. Ratio com- munis est, quia tunc sine controversia melior est conditio

posidentis, atque adeo hic habet potius ius utenda rebus, ne pereat, vel ne cadat ex gravi ad extremam, quam qui- bet alius.

An posito, quod surripueris, obligeris in pari ne- cessitate restituere, alia est questio, alibi, Deo dona- enda.

Certum est tertio, sicuti potest indigenti in prædictis ob- bus pro se surripere, sic etiam alium pro ipso surripere in- isdem casibus posse, si is alius non habeat, unde ipse in se indigentem sublevere. Ratio est, quia tunc si furto uni- ne indigentem, & ut ejus instrumentum; sed si à habenda- de possit de suo, non vulgaris est difficultas. Verum quia non est admodum frequens, & nimis proluxas exposui diffi- cultates, satis est eam videre apud Bonac. p. 2. decreti part. quest. 8. p. 3. n. 8. Valq. c. 1. de Elemos. doli 1. 2. 3. Delugo de Just. tom. 1. d. 16. sect. 74. num. 173. & c. nam quæ sequuntur, non faciunt ad præsentem in- stitutum.

Hæc est vera Tamburini, Castrop. Less. Valq. & aliorum doctrina, quam si Baronius, vel Jani- nista despiciunt, asserant meliorem, & acqui- scam.

CAP V T XVI

De Reo imponente sibi falsum crimen.

1. BARON. XV. Si Reum vita, & carceris cadat, po- nitur, illo auctore, sibi falsum crimen im- ponere morte multandum.

Valde liberalis est Baronius, putans solum ta- dium vitæ, & carceris qui cetero modis loquuti videtur significare, molestiam non esse valde pro- vem) sufficere ex auctoritate Tamburini. Videmus ergo quid hic signate requirat strictius, ibi § 3. Decalog. c. 3. §. 6. n. 4.

2. TAMB. Sunt tamen diligenter duo distinguenda. Potest enim se quis infamare, vel propalando peccatum suum verum, vel impingendo sibi peccatum falsum. Illi- ficilius est illud sanè facilius.

3. Dico enim primo, ad evitanda tormenta graviora, & levia, posse quemlibet occultum suum, quod commisit crimen, manifeste proferre, etiam si sit mortis immine- quatur. Ita Less. Salon. Clavis Regia, alique ejus Bonac. d. 2. de rest. quest. 4. p. 10. num. 7. quæ adde Tolet. aliosque ibi d. cit. Ratio est, quia quis potest, cum laude mori propter scelus à se peccatum mortis dignum, & ex alia parte obligatio conservanda fama, non tam rigorosa, ut ex dictis patet.

Dico secundo, ad tormenta, damnaque graviora posse quemlibet sibi falsum crimen imponente, etiam si non sit sibi sententia, ac non ad vitanda levia. Ita Barbo- llo in spec. Confess. d. 21. q. 6. num. 5. & 6. lucrum- mor sui dicti, non posse sine mortali dicat. Ibid. d. 1. quest. 24. num. 14. Ratio prioris partis est, quia verum peccatum cum tanto incommodo vitam sibi conservare, ac alibi dicitur est. Ratio posterioris est, quia quilibet tenetur vitam col- dire, quando non sine magna difficultate potest; ad nunc potest tormenta levia sustinere: ideo enim levia sunt, quia sustineri à te possunt, secus essent graviora. In pro- re dicto semper supponimus, abesse peritiam, cui de- famator sui providere non difficultate poterit per equi- cationem; itemque abesse damnum tertii: quod si sit

occurret, ut si idem infamem familiam, providere etiam illi damno poterit, se statim retractando, ac publice fatendo, se tormentorum vi sibi crimen imposuisse. Verum debet esse spes, ejusmodi retractationem profuturam, qua regulariter non adest: nunquam enim illi retractanti creditur à Iudicibus. Hæc noster Author.

Notanda sunt illa verba (ut in imponente sibi falsum absit perjurium) cui tamen adhibet remedium, dum ab æquocatione; hanc enim adhiberi posse cum causa, supponit ex multis Doctoribus, &c. Eritem illa (ut sit sine damno Tertii) & quamvis hic adhibeat etiam remedium ex retractatione, concludit, huius retractationi regulariter fidem non haberi. Cum igitur, ut vides, lector, tot cautiones Tamburinus adhibeat, potes non succensere Baronio, qui duobus tam diminutis ejus doctrinam evulgat: quique (quod nimis sæpe conquestus sum) supponere videtur, esse hanc solius Tamburini & Audiamus Joannem Sanchez alios citantem.

6. Joan. Sanch. Hinc ad vitanda gravia (ait disp. 47. num. 16.) tormenta, excusabitur quispiam etiam à veniali labe, falsum sibi imponendo, licet ob illius confessionem esset morte plectendus, quia vita non est digna tanto dolore, & mendacium excusatur æquocatione in mente retenta, scilicet crimen commississe non re, sed solum ut fateatur Iudici ad vitanda tormenta. Hanc docet Testis, licet solum à mortali excuset; at par ratio currit ad excusandum etiam à veniali, & non esse mortale docet Navar. Angelus, dicens licite fieri, ex quo excusatur etiam à veniali, Sylvest. Toler. Sotus, Vega, Sà, Coriolanus, Ant. Ragucius, & est multorum Recentiorum. Favet enim hæc opinio multis miseris, qui alioqui non solum corpore, sed etiam anima perirent, confitendo crimina falsa metu tormentorum, &c. Et paulò post: Quod etiam verum iudico, licet falsam sibi impositionem juret, &c.

CAPVT XVII.

De eodem Reo imponente falsum crimen testi iniquo.

1. BARON. XVI. Potest Reus falsum crimen imponere in testem iniquum, idque citra omnem iniustitiam; imò citra culpam mortalem, & forte venialem.

Quod Tamburinus cum Bannez, Ledesma, Jo. Delugo, Dicastillo docet, id non esse peccatum contra iustitiam, verum est; at, quod sit sine culpa, hoc profecto non nimis audeat, & falso dictum. Ecce Tamburini germanam doctrinam.

2. TAMB. Hæc passim in ore sunt omnium, (ait lib. 9. in Decalog. c. 2. §. 2. à num. 4.) illud singulare est, & difficile, an si alio modo te ab iniusto teste tueri nequeas, licite falsa crimina possis illi obijcere, quanta sufficiant ad tuam iustam defensionem? Duo assero, unum mihi satis probabile, alterum satis incertum.

Probabile mihi est, te, si id facias, nec peccare contra iustitiam, unde nec obligari ad restitutionem. Ita Bannez Ledesma, Joan de la Cruz allati à Delugo tom. 2. de Just. d. 40. sect. 2. num. 26. Dicastillo latè

contra quendam innominatum lib. 2. de Just. tr. 2. d. 12. p. 4. dub. 2. num. 404. & apud Dianam p. 9. tract. 8. resol. 43. Ratio est, quia sicuti, ad defendendam tuam vitam contra invadentem, mendacis, & frata gemmate curares, ut ille, v. g. in foream, caderet, mendax quidem esses, sed non iniustus, cum (quoad iustitiam) beas ius te defendendi omnibus viis. Ita in casu nostro, &c. Ratio à priori est, quia defensio vite contra iniuste aggre- dientem aufert à quacumque tue actione ad defensionem necessaria, omnem rationem iniustitiae.

Incertum mihi est, an id possit fieri licite sine ulla culpa? & quidem Delugo ibid. sect. 2. num. 25. sic habet. Certum est, non licere, quia ad minus erit mendacium, quod nunquam licet (& post quatuor interjectas lineas) Hoc falsum, ait, crimen testis erit probandum per testes alios, qui cum debeant jurare, committent peccatum mortale, & per consequens eos ad hoc horrari, erit peccatum mortale. Hæc ille, qui explicat Joannem de la Cruz, Bannez, Orel. Ledesma. apud Dianam mox citandum, quos in contrarium citat idem Diana p. 3. tract. 5. rel. 4. aitque, eos docere, non esse mortale ex parte iniustitiae, non verò, non esse mortale, ex parte perjurii.

4. Video doctrinam hanc, sed quoniam tota culpa re- funditur in mendacium, & perjurium, sequitur, si solum esset mendacium sine iuramento, non esse mortale, quia quamvis hoc mendacium sit absolutè de malo gravi contra proximum, tamen cum iuste à me hoc damnum inferatur, non esset mihi imputandum ad grave. Atque hanc sequelam expresse concedunt Hurtad. & Bannez apud Dianam p. 9. tract. 8. rel. 43.

Secundo, etiam accedente iuramento, posset adhiberi æquivocatio, cum à me, tum ab eis, quibus certa est mea innocentia, & sic vitari perjurium, & mendacium, quo solo posito, negant communiter Doctores, & ipse Delugo hanc sententiam. Si igitur hoc tollatur, non sunt huic doctrina contrarii. Iuramento autem æquivoco etiam in iudicio, si id illegitimum sit, me licite posse uti, docet Castropalaus cum aliis, tom. 3. d. 1. de Iuramento, p. 7. num. 1. ergo etiam in iudicio, ubi iniustus est testis. Videbitur igitur alicui posse vitari mortale ab eo, qui, in prædicto casu falso, vel illegitimo testi falsa crimina impingit.

5. Adhuc tamen incertum id esse, pronuntio, ut quid enim? Si Sodomitam oporteret probari esse illum testem, si excommunicatum, si hæreticum? Sibi testis falsus id imputet, respondebit aliquis. Audio, sed adhuc hæreo. Quid enim, si sit necesse publicas scripturas ementiri, posse per Notarium publicum ad hoc induci, si Notario constaret mea innocentia? Quidni? Respondebis. Id enim non est infidelem esse Reip. sed maxime Fidelem, dum ejusdem Reip. sic innocentes defenduntur. Verum, si aperitur huiusmodi ostium, quomodo stabunt publica Iudicia? Inventantur, respondebis, testes veri, ut sancta requirunt Tribunalia. Dum enim falsi testes quacumque arte repelluntur, publica Iudicia firmantur potius, non infirmantur. Sed ego iterum audio: Quia tamen adhuc durum audio, libenter nodum hinc in aliud tempus evolvendum referro. An Reo liceat crimen sibi imponere ad vitanda tormenta, dicam inferius, c. 3. §. 6. Hactenus ille.

6. Quæ jam lecta sunt, manifestè te convincunt de falsitate Baronii; nam Tamburino videtur difficilis determinatio. Tamburinus hæret ad argumenta: Tamburinus in aliud tempus resolutionem differt, & tu tamen dicis, illius esse doctrinam, id fieri citra culpam posse? Quæ est ista licentia fingendi? Olim didici à Poeta Lyrico illud toties decantatum Pictoribus, atque Poetis, quilibet addendi semper fuit aqua potestas. Nunc discio, etiam Theologum, etiam

etiam Magistrum, etiam Predicatorem posse, imò re ipsa comminisci quæcumque velit.

Hactenus super congerie Tamburino imputatorum, transeamus ad alia, ad quæ Baronius transit.

CAPVT XVIII.

De iis, quæ in §. 2. affert contra Tamburinum Baronius.

Tria in hoc §. 7. 2. pag. 3. jacula contorquet Baronius. Primò ait, se fidem habere nolle editioni Belgicæ affirmanti, protectam fuisse in Inquisitione Italica Doctrinam Tamburini in Decalogo allatam.

Secundò, se tamen fidem magnam habere Curatis Parisiensibus, qui curarunt offerre supplicem libellum adversus ejusdem doctrinam.

Tertiò amplificat, censurat, detestatur opiniones prædictas, quas (cum quanta veritate seu fidelitate vidisti, lector) in §. primo imputaverat Tamburino, atque inducit quasdam impias consecuciones ex ejusdem doctrina.

Separatim cribremus singula, initium facientes in hoc Capite à primo, nam de cæteris seorsim in Capitibus sequentibus commodius disputabimus.

De Protectione Sacre inquisitionis Italice super Decalogo Tamburini.

2. BARON. Fidem non habet Editioni Belgicæ, & commentitium judicat testimonium in favorem doctrinæ Tamburini.

Profectò fateor, commentitium esse prædictum testimonium de ea doctrina, quam fingit Baronius esse Tamburini. Quis enim approbaret eas propositiones, ut ipse ex magna parte cum falsitate refert, nam paucas cum veritate referri ex prædictis cumque perspectum est. Dico tamen, verissimum esse suffragium Sanctæ Inquisitionis de vera doctrina Tamburini. Legamus prius testimonium, & deinde illius veritatem indagemus.

Epistola dedicatoria præfixa Decalogo Tamburini, Insulis impresso.

Reverendiss. Domino D. Hieronymo de Vecchiis Abbati Montis Regalis; in Belgio, & Burgundiæ Comitatu cum facultatibus Nunci, Apostolico Internuncio.

3. THOMÆ Tamburini è Societ. Iesu viri cum primis eximii lucubrationes eruditissimas, Practica Theologia summam continentes, totaque Sicilia, & Italia, celebratissimas nactus, huic etiam nostro Belgio ad suaviorem considerationis pacis auram post diuturnas gravissimorum bellorum tempestates, nunc primum respiranti, communicare cum esset visum, Reverendissime Domine, capi circumspicere, cujus potissimum auspiciis istud aggredider: Cum ecce venit in mentem, nihil præter modum me saluturum, si ad Reverendiss. Dominationis Vestra splendorem accederem, ut ista sub hoc lucem aspicerent, si ad ejusdem amplitudinem confugerem, ut istas illa tuereris hic, ac protegeres, quas in Sicilia, quas in Italia à Cavillatorum maledicendi libidine securas reddiderunt Sacri Catholice

Fidei Inquisitores. Et verò qui dubitat, Et. Insulis 1660.

Reverendiss. Dominat. Vestre Addit. Servat. NICOLAUS DE RACHE.

4. Hoc testimonium fideliter esse relatum, tum conjecturis, tum accessione alterius testimonii, tum dico esse censendum.

Conjecturæ sunt Primò, verissimè non esse, dicantem opus, voluisse Nuncio Apostolico per solenne mendacium illudere. Secundò; Delationes hujusmodi solent, antequam evulgentur, communicari Patronis, ad quos Dedicatio diriguntur, scilicet in aliquo, vel minimo specie ea sit causa defensionis. Quare Reverendissimus Dominus requirere, permisisset mendacis (que facile poterat Romæ convinci) se condecorari. Tertiò, credibile est ipsum Reverendiss. Internuntium hoc testimonium protectionis enarrasse in Belgio: cum enim Nuncio Apost. frequentissimo commercio utatur cum Romana Curia, non erraret, qui putaret, ipsi Reverendissimo Romæ scriptum id fuisse.

5. Sed fac, nihili esse faciendas has conjecturas, esse aliud testimonium, quo prædictum (si amore careas) ceterò confirmetur.

Name ego juratus, hoc est, testem mei dixi Deum O. M. invocans, affirmit, Virum omni exceptione majorem, magnæque Fide dignissimum enarrasse mihi, se abhinc quinque circiter annos Romæ ob negotia commorantem audivisse coram, à gratissimo Ministro Sacre Inquisitionis Rom. ipsum eandem Ministrum præsentem fuisse, quando ad prædictam Sacre Inquisitionis Congregationem opus Decalogi P. Thomæ Tamburini (mihi videtur, addidisse etiam ejusdem tria Opuscula, sed hujus non bene memini) fuit allatum, diligenter fuisse lectum, quæque propositiones, quæ insinulate erant cum libris ipsis, comprobate, ac nihil inventum fuisse, quæ expurgatione, aliavè nota dignum censeretur. Hæc vir ille Sacre Inquisitionis Minister, addens, alia explicatius enarrare, ob horum Ministrorum solenne secretum, nequaquam polle.

6. His ego, & quilibet non livore tactus, libere habere cogimur, si Baronius refragatur, creditur Curatis, ut liber. Illud ceterò commendabile omnino fuit, quod Patres Sacre Inquisitionis Rom. quædam doctrinæ compendiosa propositione contenti nequaquam fuere, ut Antigone Tamburini tuerent, sed Codicem ipsum, sed contextum doctrinæ, sed connexionem propositionum, & similia propositionibus excutere voluerunt.

CAPVT XIX.

De Supplici Libello Curatorum Parisensium.

1. Secundò Baronius in d. §. 2. pag. 77. ait, se libellum Curatis Parisiensibus habere, qui implice contra Tamburini Doctrinam libellum oblatum. Miror ego, Baronium hujusmodi Curatorum libellum magni facere, cum ipse sciat, si non oblatum, si non admissum, si ab illis, ad quos directum, si non approbatum neutrum fuisse, quæ fortis agebatur, approbatum neutrum fuisse, quæ fortis non esse gerinanam doctrinam Tamburini, cognoverunt. Et sanè si umbra tenuissima alicujus reprobandi nis contra eam doctrinam affuisset, proh quæritur ea exultaret Baronius! sed merito vel invitatus nec

Quare hinc mihi nullum superest onus hunc libellum refellendi, solum enim per absolutam negativam pronuncio; & in Superioribus jam ostendi, si propositiones illas supra cap. 1. alias continebat huiusmodi Libellus, ut ibi jacent, eas non esse, nec sapere Tamburini Germanam Doctrinam, exceptis, ut modo notabam, paucis propositionibus, quas ex Superioribus colligere quis poterit.

2. Quod tamen profert hac occasione Baronius, æquis auribus audire non possum, nec debeo. Comparat Curatos illos cum sacris Inquisitoribus Italiae, & audeat dicere, eos non esse his inferiores. Hæc sunt ejus verba dicta pag. 73.

3. BARON. Nec Inquisitoribus Siciliae, & Italiae (quorum suffragium commentitium censeo) hi Curati Parisienses pietatis, eruditionis, prudentie, integritatis opinione, aut etiam amplitudine potestatis in subditos, inferiores sunt, ut ex vera illorum expostulatione gravissima nota non uratur, & illi commendatio accedat ex Inquisitorum suffragio.

4. Itane tuis Parisiis Curatis (licet alias præstantissimis) adularis, ut eos Superiores facias Eminentissimis Cardinalibus Romanam, seu Italianam Inquisitionem moderantibus? Ergo Prælatos gravissimos Sacrae Italianæ Inquisitionis Præfectos, Præstantissimos Vros à Summa Inquisitione Hispanica in Siciliam delegatos, Sapientissimos Doctores, Theologos, Jurisconsultos, inter quos tui Sacri Ordinis plures doctissimi Magistri sedent; ergo, inquam, hos tuis Parochis æquales, vel inferiores existimas? Mirum: sed illud magis, quod addis (& etiam amplitudine potestatis in subditos) siue enim intelligas de multitudine subditorum, siue de amplitudine Jurisdictionis, inquiri, an plures sint subditi singulorum dictorum Curatorum, seu etiam omnium collectivè sumptorum, quam subditi totius Regni Siciliae, totiusque Italiae: & iterum inquiri, an Parochorum tuorum Jurisdictio, & amplitudo potestatis se extendat ad ea, ad quæ latè excurrit Jurisdictio Inquisitorum; Verum hæc ad meum Institutum non pertinent.

CAPUT XX.

De jurgis contra Doctrinam Tamburini; deque consequentiis impiis, quas ex illa male intellecta deducit Baronius.

1. PRIOR hujus Cavillationis pars ex se, & ex dictis ruit. Ex se, quia quæ sunt mera verba, vel jurgia, statim atque contorta sunt, languescunt, si Christiana patientia tolerantur. Ex dictis, quia jam in Superioribus capitibus hujus Opusculi germanas Tamburini sententias mecum ponderavi, approbavi, quæ quilibet non invidus lector. Et nota artificiosam Baronii amplificationem. Ea enim subinde vertitur circa illud Tamburini verbum (probabilitas tenuis) & in hoc §. 2. Baronius rursus dicit, quasi à Tamburino dictum sit (probabilitas tenuissima) Imò ut Rhetoricè gradum amplificet, vocat illam, solum tenuissimam probabilitatem, & nunquam meminit doctrinæ solemnis Tamburini, quæ ea tenuis probabilitas deiciatur ita ab opposita parte, ut jam amplius probabilitas non sit; sed jam de hoc in Superioribus dictum est aliquid c. 2. num. 9. & c. 9. num. 8. & in hoc num. sequenti, & iterum & cap. 23.

Expendenda ergo solum à nobis est pars posterior dictæ Baronio, hoc est, videnda sunt consecutiones impie, quas deduci posse ex Tamburini doctrina cavillari non dubitat. Ejus autem consecutiones in forma dialectica dispositæ hæc sunt in unico argumento, à me faciliore intelligentiæ gratia collectæ.

2. BARON. Ex Tamburino omnis tenuissima probabilitas sufficit ad prudenter, atque adeo ad operandum citrà culpam.

Sed Titius, V. G. habet tenuissimam probabilitatem de mortalitate, V. G. Anima rationalis; quis enim dubitat, esse de hac aliqua levia fundamenta, & consequenter adesse tenuissimam aliquam probabilitatem? Idem de Creatione mundi non facta à Deo. Idem de negatione existentie ejusdem Dei Idem de libertate arbitrii non concordante cum gratia, & similibus, quis enim dubitat, de his adesse aliqua levia fundamenta, &c.

Ergo Titius probabiliter, & prudenter operabitur, adeoque citrà culpam si assentiatur his propositionibus: Anima rationalis est mortalis. Deus mundum non creavit. Deus non est. Libertas non stat cum gratia, & similibus.

3. O Dialecticum excellentem! quia usum distinctionum non usurpasti, idè, in fallacias fæde lapsus es. Distingnenda enim est Major, & Minor tui syllogismi ex solida doctrina Tamburini. & sic respondendum.

TAMB. Omnis tenuissima, imò tenuis, imò mediocris probabilitas sufficit ad prudenter, atque adeo ad operandum citrà culpam, quando hæc probabilitas absorbetur ab opposita probabilitate, sicuti absorbetur Cincindela à majore luce, nego majorem, quando non absorbetur, concedo majorem.

Sed Titius habet tenuem, vel etiam mediocrem probabilitatem de mortalitate anime rationalis, quæ probabilitas non absorbeatur, seu deiciatur ab opposita probabilitate, nego Minorem; quæ absorbeatur, concedo Minorem. Idem dic de Creatione mundi, non facta à Deo, de negatione existentie Dei, de libertate non concordante cum gratia, & similibus.

Ergo Titius probabiliter, & prudenter operabitur, adeoque citrà culpam, si assentiatur illis propositionibus; nego, pernego, & quilibet non cæcus pernegabit impiam consequentiam, quia tunc non operabitur ex illa probabilitate, quæ jam dejecta fuit.

4. Quod autem in prædictis omnibus illa sunt levia fundamenta, quæ absorbeantur à solidioribus oppositæ partis, nulla est dubitatio, & fateor ipse idem Baronius dum dicit, illa esse fundamenta levia. Audi Theologos, imò pro aliquibus ex his consule Metaphysicos; nam ab his illarum veritatum solidissimæ rationes explicantur.

5. Præterea cum fideles his, & similibus mysteriis constanter, & certissime assentiantur ex fide divina, non indigent aliis fundamentis, & rationibus probabilibus, seu probabilioribus ad assensum illorum, quasi expectent, quod probabilitas major de his mysteriis absorbeat illam probabilitatem de opposita parte, siue mediocrem, siue tenuem: non, inquam, indigent: siquidem hæc certitudo fidei deiecit omnem probabilitatem cujuscumque gradus, qui possit opponi pro parte contraria.

6. Unum hinc denique moneo lectorem, ut vigilet, quando in hoc §. 2. repetit Bronius, & impugnatur propositiones eas, quas simul concessit §. 1. nam tunc senper erit recurrendum ad responsiones, seu ad explicationes nostras, scorsim in Superioribus Capitibus allatas.

(†:)

CAPIT

CAPVT XXI.

*Primum Paradoxum ex tribus imputatis
Tamburino, hoc est,*

Iurare verbis æquivocis.

Pergit Baronius l. c. §. 3. contorquere in Tamburinum multa multum amarulenta, quæ ut aliàs dixi, ab animo pacato oleoque tranquilliore præceptoris mei suat silentio superanda. Nulla enim tam atrox intentari potest injuria, quæ animum illum perturbare queat, qui vel ad patientiam à pietate, vel ad eam despectum à generositate movetur. Jam post hæc, Primum Paradoxum Tamburini sic producit lib. 3. c. 3. fol. 91.

BARON. Hujus generis (Paradoxum) est, quod Tamburinus asserit, certum esse, jurare verbis æquivocis cum causa, perinde licitum, ac sine causa, illicitum esse.

Addit immediate in hunc modum.

Quasi pariter veritatis, & æquæ receptum sit apud omnes, honestari posse quacunque causa juramentum æquivocum, ac sine causa damnari.

2. In Tambur. doctrina non apparet illud (perinde) unde Baronius colligat interpretationem suam, (quasi pariter veritatis, neque illud (quacunque ex causa) unde Baronius etiam de levissima agi causa conqueri possit, neque aliquod verbum, unde Baronius possit reprehendere Tamburinum; quasi dicat doctrinam illam esse receptam ab omnibus, quare igitur illa promittit? Sed fecundissimus est nostri Impugnatoris campus; & semper Africa novialiquid apportat.

Venio ad rem. Duas habet partes hæc doctrina, quam refert Baronius, ut idem ipse notat; Prior est, Jurare cum causa verbis æquivocis, est licitum. Posterior, Jurare verbis æquivocis sine causa, est illicitum.

Quoniam ergo hæc pars posterior certa est omnibus, etiam Baronio id fatenti, cur is appellat hanc doctrinam Paradoxum, per quam vocem à Græcis vocatur ad mirabilia præter opinionem omnium? Prior autem pars cum à multis Doctoribus (ut ipse idem Baronius notat, licet acciter impugnet) censetur vera, esto à multis falsa, cur eam inter Paradoxa connumerat? Certè si is dixisset, partem hanc priorem à Tamburino dictam esse improbabilem, esse à veritate alienam, posse rationibus fortibus refelli, nihil succenserem: sed cur hoc vocabulo odioso Paradoxum illam appellat? & injuriosius, atque falsius in eodem §. 3. addit, esse hæc Paradoxum à Tamburino inventa, & ab aliis Doctoribus longè distantia? Ultra opinionem est, & à reliquis Doctoribus longè distans id, quod plures doctissimi Theologi non levibus inuixi fundamentis opinantur? Hos plures Doctores mox proferam à meo num. 6.

4. Dices. Illud dixi, quia Tamburinus pariter veritatis, & certitudinis facit priorem partem cum posteriore. Respondeo, ubinam est hæc paritas, quam inducat Tamburinus? Nonne illam fingis, sicuti fingis alia supradicta? Tamburinus non dicit esse pariter certitudinis unam, & alteram partem, sed solum dicit; certam esse, unam partem esse licitam, alteram non item, sine ulla prorsus comparatione, &

esto ad simplicitatem aliqua comparatio, hæc non est in omnibus: Paritas enim non est necesse, ut ambulet (juxta rusticorum locutionem) cum quatuor pedibus. Comparatio enim in causa nostra solum est, ut in eo, quod utrumque apud Tamburinum invenitur. Quis enim ignorat, posteriorem partem admitteri omnibus, non autem priorem? sed ipse utrumque ut certam admittit ob satis firmas rationes, ut mox videbimus. Quare quando dicit, priorem partem esse certam, non dicit esse certam omnibus, sed sibi, qui modus loquendi in meo Præceptore in suis operibus est frequens; quando enim sententiam ipse judicat certam, nec solum probabilem, licet illi eam non admittant, dicit (certum mihi est hæc, vel certum hoc est,) nam quando est certum omnibus, solet addere sic, vel quid simile (certum est apud omnes, &c.)

Verum hæc duo non sunt omittenda. Primum quia verba hæc de re Tamburini. Secundum, hanc doctrinam non esse ipsius singularem, sed multorum; unde non possit vocari Paradoxum.

De illicito usu Juramenti doli promissorii.

5. TAMB. num. 1. Certum est primum (ait lib. 3. Dec. c. 3. §. 2. num. 1.) jurare sine animo implendi, se mortale. Ita Lessl. l. 2. c. 4. d. 8. num. 41. Secus tom. 2. de Relig. l. 3. de Jur. c. 17. à num. 7. & communiter, patet ex dictis: Certum est secundum, juramentum animo jurandi, si veres sit veris, si veritas, vel juramentum æquivocis. Non efficitur sine causa, licetum esse causa juxta ea, quæ diximus c. 2. §. 2. & 3. quæ immutanda, quia, quantum ad hoc, eadem est ratio assertoria & Promissoria. Illud est advertendum, facilius ex hoc contrariis Promissorio mortaliter peccari posse, quam in assertoria, quia in Promissorio aliquid tercia promittitur; unde si quis potest proximo damnum intercedere, quo notatus audente, mortaliter peccabitur. Hæc illæ.

Nota verba hæc (juxta ea, quæ diximus c. 2. §. 3. quæ sunt recolenda) per errorem sive Scriptoris, sive Typographi, sive alterius huc intrepidile; hos enim 2. & 3. dicti cap. 2. hujus libri, in quo secundo cap. de juramento assertorio, hos inquam §. non quæ venies. Verum hoc obiter pro studiosis Lectores moneo, ne scilicet querendo prædicta loca, fatigati laborent.

5. Superest nunc illos plures Theologos, quibus stram sententiam amplectuntur, proferre. Eorum apud Castrop. & Joan. Sanchez, illos citatos.

Castrop. Dixi, esse solum (ait tom. 3. tr. 14. d. 1. num. 4.) venialem culpam, quando hoc juramentum absque necessitate. Si enim aliqua causa honesta occurrat, veritatem intercedit, qualis esset, si ob tuam, tuorumque salutem, honorem, rem familiarem tuendam, committeretur cultatio, aut si conveniret, ne annuere interroganti impudenter nullam culpam committis, sic amphibologie juratur. Et ratio est clara, quia defectus iudicii, qui in tali juramento poterat, cessat, interveniente causa iusta, sic æquitate iuramentum. Sic tenet expressè Navar. (non citat, quod facile possunt videri in ipso Castrop.) Tolst. Sanch. & Lessl. Bonac.

Quod verum habet, tamen si non rogatus iures, sed iuras ad jurandum, si tamen jurandi, occultandi quæ rationem honesta causa intercedat, qualis intercedere potest, obligaris famam proximi restituere, neque alia via communiore reparare potes, quam usum amphibologie iuramentum. Sanch. Bonac.

Ex hac certa doctrina deciduntur plures casus in praxi contingentes. Primo, rogatus de delicto, quod saltem sub opinione probabili non teneris manifestare, vel ex eo quod non iuridice rogaris, vel ex eo quod tibi grave nocumentum ex manifestatione proveniret, negare poteris, fecisse, subintelligendo in carcere, vel ad dicendum. Sic Sanch. Clav. Reg. Navar. Bonac.

Secundo, &c. Haftenus Castropal.

JOAN. SANCH. sic. Reus inquit disp. 46. nu. 17.) cuius delictum est semiprobatum in causa sanguinis, ob quod morte esset pleiendus, aut ad trirèmes, vel exilium, aut honorum amissionem esset dammandus, veritatem delicti iudici interroganti aperire non teneatur, eo quod nullus ad sui damnationem jurare constringitur; est namque ius conferendi vitam adeo strictum, quod nulla lege positiva abrogari possit; & tunc si Reus constringeretur veritatem manifestare, constringeretur ius damnationis esse totalem auctoritatem: nam quod testis adversus illum testimonium tulerit, nihil conducit ad condemnationem, cum sine delinquentis confessione damnari non possit.

Paulo post. Quod possit equivocatione utendo, veritatem celare, docent Navar. Less. S. A. Valer. Sylvest. &c. Docet item hanc opinionem Villalob. Octavianus Spatarius, tanquam certam, docet. Item Rodriguez tanquam certam, & hanc pro viribus defendit. Item ut probabilem docet Pignatarius, Peyrinus, & Layman, Salcedo, ut sibi certam. Aragon, ut probabilem, & Reginal. Scot. Filic. Malderus, & sustinent aliqui viri docti, quos consulti. Quo quidem sententia non solum mihi probabile, sed certa videtur.

Quod vero sit quoque, in praedicto casu Deum in testem adducere, mihi quoque certum; nam eadem causa, quae excusit ad excusandum mendacium, intercedit pariter ad excusandum juramentum iuxta dicenda (disp. 46. nu. 17.) ubi Auctores referemus.

10. De hac autem disp. 46. nu. 17. idem sic repetit.

Nam eadem causa, quae adest ad excusandum mendacium, equivocatione retenta, sufficit etiam ad excusationem juramenti, ut docet angel Sylvest. Navar. Azor. Val. Salan. Sanchez, Toler. Manul. Philiar. Suar. Less. Mar. Delrio, alios adducens S. A. &c.

11. Unde quia igitur hunc purum putum errorem haulisti, Baroni, quod scilicet hoc sit Tamburini inventum, & à Doctoribus longissime distans? Præterea sit tam multi (ut modo legisti) Castropalaus, Jo. Sanchius, Spatarius, Rodriguez, Salcedo non solum id, ut probabile sustinent, sed ut certum, quæ ratione tibi admirabile Paradoxon sit? Legite si est otium lectores ingenui, & obstupescite ad tam injustas injurias, quas in hominem innocentem hic jactat Baronius; Hanc unam ex remissioribus audire, nemolestum sit.

BARON. ibid. fol. 91. Hic (Tamburinus) etiam multis Paradoxis à se primum inventis, quasi Parafangis, à reliquis Doctoribus etiam sui instituti, longissime distat; nec dubito, quin velit videri, quasi in laxandis conscientibus, gloriam, & singularitatem affectasse. Hujus generis est, &c.

Nunc monet tempus, ut agamus de juramento ficto, haftenus enim locuti sumus de aquisoco.

* *

CAPVT XXII.

De Juramento ficto.

1. In hoc eodem loco transit Baronius ad juramentum fictum, doctrinamque Tamburini de eo, vocat alteram Paradoxam partem, quam certe ego vocarem partem tertiam; sic autem habet.

BARON. ibid. fol. 93. Altera vero Paradoxa pars fit contra consensum omnium Theologorum. Nam Soto lib. 8. de Just. q. 1. a. 7. ita habet, Emergit dubium, utrum juramentum sit sine intentione jurandi, sit peccatum mortale; quoniam de veniali non est dubium, quandoquidem qui dicit se jurare, & non jurat, mentitur, ergo sit extra controversiam posita inter vetustiores Theologos, Juramenta sine jurandi animo, etiam ex causa, illicitè proferri.

3. Cum tamen Tamburinus, certum velit esse, ab omni culpa excusari hujusmodi juramenta. Sed longerecedit non solum ab antiquorum Doctorum, & extraneorum mente, sed etiam ipsius Suarii, qui hujusmodi juramenta accusat & gravis peccati mortalis ex genere suo. Neque enim potest nomen Dei fide assumi ad jurandum, nisi vane assumatur; id est, ad decipiendum potius, quam ad confirmandam veritatem. Quid autem vanum magis, quam ipsa fallacia, & deceptio, qua non solum irrogatur Dei nomini injuria, sed etiam resolvitur vis iuramenti, & sanctitas violatur; cum nequeat eius contemptus efficacius induci, quam si tibi persuadeas, posse adhiberi juramentum, nulla intentione jurandi. Id ipsum confirmari posset variis exemplis ex Suar. Cajetan. & aliis. Si liceat ficto animo jurare ex metu, vel alia quacumque de causa, quidni proferre blasphemias? ut arguit Suarez. Quidni Idola colere in speciem, animo ab Idololatria alienissimo? ut ex Cajetano urget Sotus, quod tamen fide Idolatria genus imputatur Marcellino Pontifici in grave crimen, &c. Haftenus Ille.

4. In primis verbis nimis indistincte affectis, juramentum fictum ex causa esse peccatum. Præterea dum id confirmas ex consensu omnium Theologorum, cur deinde id probas unius Soti testimonio? sed mox videbimus de hujusmodi omnium consensu.

5. Prius enim advertendum est, hic tres debere quaestiones diligenter distingui. Prima est, an Juramentum sine animo jurandi, hoc est sine animo vocandi Deum, sit vere, & essentialiter juramentum, & nullus ex mediocribus Theologis affirmabit, esse juramentum; deest enim illi essentia iuramenti, quæ est Dei invocatio; Quæritur autem an ita externe jurare cum causa, sit licitum, præsciendò ab alio inconvenienti, sed sit culpa ex ipsa ratione juramenti; nam si addas, dictum aliquod inconveiens, erit peccatum ex inconvenienti illo. Et in hac prima quaestione Tamburini sententia est, id, quando adest causa, & nullum adest aliud inconveniens, non esse illicitum.

6. Secunda quaestio est, an uti hoc juramento, in quo solum oretenus invocatur Deus, ad aliquem decipiendum, sit culpa, etiam si fiat cum causa. Et in hac secunda quaestione, Tamburini doctrina est, esse dupliciter peccatum. Primo, esse peccatum contra iustitiam, quo Proximus decipitur. Secundo, esse peccatum contra Religionem, quia jurans utitur Dei sacro nomine, tanquam medio ad firmandum

D d d

pecca-

peccatum; id quod nemo dubitat, esse contemptum Dei; & de hoc loquitur Suarez à Baronio citatus illis verbis, quæ ipse modo num. 3. me. tulit. Neque enim potest nomen Dei ficto assumi ad jurandum, nisi vane assumatur, id est, ad decipiendum: & poterat citari etiam Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 6. num. 18. & 22.

7. Tertia quæstio est; an jurare sine animo jurandi, ut item sine animo utendi juramento ad decipiendum aliquem, sed solum mentiando, dum quis abstrahendo à quocumque alio damno proximi dicit se jurare velles; cum tamen non invocet interne Deum, sed solum externe, sit licitum: Et in hac tertia quæstione Tamburini sententia est, non esse licitum etiam ex causa, quia intervenit mendacium, atque adeo esse peccatum saltem veniale, nemini posse esse dubium. Porro hoc dumtaxat loc. cit. docet Sotus: dicit enim Quandoquidem qui dicit: se jurare, & non jurat, mentitur, ergo hic est extra controversiam, &c. Hoc enim (ergo) est nota consequentia, quæ deducitur ab Antecedente. At in Antecedente locutio fuit hæc Qui dicit se jurare, & non jurat, mentitur. Quare hæc erit doctrina extra litem, quam omnes ultro fateantur, nempe etiam ex causa illicita profertur; & quidem, in præciso casu de quo loquimur, venialiter.

8. Jam vero quia has tres Quæstiones Baronius non advertebat, ideo tam immerito insurgit contra Tamburinum. Quæstio enim hoc in loco non est, neque Secunda, neque Tertia, sed Prima: siquidem locutio sit de juramento ex vi juramenti, non vero si addantur alia prædicta inconvenientia. Verum ad pauca respicientes facile pronuntiant.

9. Quod autem ex principis Tamburini juramentum quodcumque si assumatur, tanquam medium ad decipiendum, sit contra Religionem, nec solum contra justitiam, sic ipse docet lib. 3. in Decalog. cap. 1. §. 4. num. 5. sine.

TAMB. num. 5. Sumere Dei testimonium tanquam medium ad inique agendum presumptio est, & irreverentia contra Deum.

Et iterum alio in loco, nempe eodem lib. 3. c. 3. §. 3. num. 9. sic habet.

10. TAMB. num. 9. Petes, quodnam peccatum est promittere cum juramento rem non licitam? Respondeo cum Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 9. num. 14. esse mortale Sacrilegium, si Res est illicita mortaliter; quia uteris divino testimonio ad rem iniquam faciendam, quæ est summa Dei Irreverentia; de qua diximus supra cap. 1. §. 4. num. 5. Unde vides in confessione esse explicandum, an juraveris peccatum mortale, V. G. homicidium cum intentione illud exequendi, vel cum intentione non exequendi: nam prius habet duas species malitias, nempe homicidii, & irreverentia; posterius solus perjurii.

Quod si res sit illicita venialiter, vel sit contra consilia, ut cum veritate jures, te dicturum mendacium officiosum, vel non daturum elemosynam, non ingressurum Religionem, non accepturum officium Prætoris, &c. puto cum Pagan-dez lib. 2. in præc. Decalog. secundum cap. 14. num. 1. esse veniale, quia non videtur gravis injuria Dei, uti divino testimonio ad rem leviter illicitam, ut ibidem diximus. Hæc ibid.

11. Vides in juramento assumpto ad firmandum peccatum, etiam si sit cum veritate, esse peccatum contra Dei reverentiam, nec solum contra justitiam? ut si quis V. G. cum veritate juraret, se cras occisurum suum inimicum, &c. id quod non est ex ratione juramenti, quia hoc verum esse supponitur; sed ex eo, quod invocatur Deus ad finem malum, seu ad fir-

mandum peccatum sic jurantis. Ex hac doctrina colligis, Tamburinum esse in existerentia, utalio invocatio quæcumque, live cum animo non jurandi, live cum animo non jurandi, in casu illicito, qui invocatio Dei sit solum externa, semper esse contra Dei reverentiam, si dirigatur ad peccatum firmandum, vel ad decipiendum, & c. quia tota malitia hinc sumitur à pravo hoc fine, quo scilicet deus invocatur Deus, seu ipse sanctum Nomen, dum adhuc est in medium ad peccatum firmandum; id quod cum sit intrinsece malum, non potest ex causa casu excusari.

12. Ne igitur, Baroni, contra Tamburinum preteritas Suarii auctoritatem, nec pariter ducam et adorante Dæmonem, vel fidem negantem solum exterius. Ultro enim ipse fateatur, sicut hæc, quæ solum externa, sunt in Dei contemptum, ita esse juramentum quando fit ad decipiendum, vel quando jungitur aliud inconvenientius dictum est. Sed contra Quæstio, bone Vir, hujusmodi non est, sed in primo loco dicta. An juramentum sine animo jurandi, hoc est; An juramentum fictum ex vi solius actus jurandi, præcise dicitur à prædictis adjunctis illicitum, quando fit ex causa? Et non esse illicitum, docet Tamburinus; quia illud non est juramentum essentialiter. Cum jurare sine intentione jurandi, sit licite, ac orare sine intentione orandi, quod, non solum non est, ne materialiter quidem malum, sed aliquando est commendabile, vel ut quando Artificer, dum labori intendit, canit Pater, V. G. & Ave.

Agrefique sumi solatur voce laborum.

Et ex ista parvella causa facit, ut nulla sit determinatio, quæ aliàs esset in illo actu exteriori, quod conformatur cum animo interiore. Ideo enim illud ordinatio fuisset, quia aliquem deciperem, ne quia mendacium confirmarem; at hæc, aut quod simile in hac quæstione primo loco explicata supponimus, non adesse. Quæ innox afferam ex Sanchez, illi &c. confirmabunt.

13. Nunc oro lectorem, ut, claritatis, & magis Confirmationis ergo, sinat me rescribere Tamburini doctrinam hæc de re breviter allatam, & hinc Castrop & Sanchez explicatam.

TAMB. Supra cap. 2. mo num. 3. Certum est primo, jurare sine animo implendi esse mortale. Ita est hoc & communiter. Certum est secundo, jurare sine animo jurandi, si res est levis sit, si res gravis, non esse licitum, nec licitum esse cum causa.

Hoc dictum Tamburini si bene à Baronio reprehendendum erat, oportebat distinguere, quando quis sine animo jurandi jurat verum, quandoque falsum. Nam hac distinctione præ oculis habita, quæ Paradoxum est, quod dicitur, à Tamburino, neque singulare. Cognoscimus id à Castrop & Sanchez.

14. CASTROP. Dico Secundo (ait Castrop Tom. 1. d. 1. p. 8. num. 4.) Si juras sine animo jurandi, si jurandum est; vel juras verum, vel falsum. Si juras falsum, tam in judicio, quam extra, est peccatum mortale. Si juras verum, probabile est, esse solum veniale extra judicium; in judicio, & contra dictum, mortale. Primum patet conclusionis, nempe jurare falsum sine animo jurandi, esse mortale, defendunt Cajet. Soc. Covarr. Petr. Lacin. I. eff. Suar. Bonac. Sanchez. Rationem reddunt, quia juramentum externum, quod est Divina Majestati cultus, & obsequium ad falsitatem confirmandam. Unde hoc gravissimum est peccatum grave, quia applicatur materia malitia

affio solum debita Deo; similiter erit gravis irreverentia contra Religionem, jurare falsum verbis tantum abque intentione, quia externus cultus Deo per iuramentum debitus, materia indebita applicatur. Ceterum haec ratio solum videtur convincere in iuramento externo facto per Idola, vel Creaturam sistendo in ipsa.

Et quae sequuntur, ea enim non est necesse hic refectere, cum non faciant ad nos, ipse autem paulo post sic pergit dicere quae ad nos pertinent.

15. Ceterum retinenda est communis sententia, quia extra casum, quem dixi ex Lessio, nullum inveni Doctorem, etsi plures evolvi qui affirmaret, non esse peccatum mortale jurare falsum, etiam sine animo jurandi. Et ratio esse potest, quia videtur Deo gravis irreverentia fieri ex eo, quod tantum in apparentia, & nomine tenus in resem falsi invocatur. Nominis enim Dei summa reverentia debetur, &c.

Et infra

Secunda pars Conclusionis, nempe probabile esse, non esse mortale, si verum iures sine animo jurandi, tenet Lessio Sanch. Bonac. Ratio est, quia non videtur ex hoc iuramento fieri gravis injuria Deo, neque homini. Non Deo, quia esto simulatur adduci in resem, adducitur in resem Veritatis. Sicuti cum simulate oras eo tempore, quo non teneris precepto orandi, non obinde censeri, Deo facere gravem injuriam; neque etiam ex tali iuramento provenit gravis injuria, quia supponimus, graviter inde illum non ladi. Ex nullo ergo capite mortale peccatum esse potest, est tamen absque dubio peccatum veniale, & grave, quando nulla legitima, & honesta causa fieret, quia est quedam fictio vim iuramenti enervans. Haec Castrop.

17. Notas, haec ultima verba (quando nulla legitima, & honesta causa fieret) quasi dicat, secus si honesta, & legitima fieret causa, quae est doctrina Tamburini. Quare non est haec ab illo inventa, ut, Baroni, dicit. Loquitur enim Tamburinus, quando quis sine animo jurandi jurat illud, quod est verum: nam quando est falsum, quia tunc decipitur proximus, ut saepe diximus ex eodem, est illicitum, & in materia gravi est mortale contra Iustitiam. Praeterea, etiam in materia levi & in quacumque materia si adhibeatur tale fictum iuramentum ad finem peccaminosum, seu ut medium ad firmandum peccatum etiam veniale, est peccatum grave contra Religionem, ut supra vidimus.

18. Hinc fit, ut si Baroni inveni sset, Tamburinum loqui de jurante falsum sine animo jurandi, recte dixisset id esse contra consensum omnium Doctorem: nam etiam est contra consensum ipsius Tamburini. Nunc vero cum ex principiis nostri Authoris modo dictis meo num. 9. & 10. non possit haec doctrina intelligi, nisi de casu, quo juratur res vera, nihil poterit contra ipsum asserri. Sed certe excusio Baronium in praesentia, quidem vere difficile solet esse, principia Authorum in suis quaque locis dispersa inquirere, ut deinde ex ipsorum mente quaestio decidatur.

Porro ne tibi, lector, sit molestum, praedicta etiam cognoscere à Thoma Sanchez.

TH. SANCH. At verius est (ait l. b. 3. in Decal. c. 6. num. 10.) quod sic distinguit Valentia. Si jurans (sine animo jurandi) dicit verum, tunc solum peccat venialiter, quando vult significare se habere jurandi animum, quia est mendacium, & non perniciosum, ut bene Doctores praecitati, secus si id significare nolit, sed quoddam aliud disparatum, ut mox dicemus, tunc enim Nulla Culpa est. Si autem jurat falsum, velut quae illa externa iuramenti verba referre ad materiam falsam, confirmando illa in eo externo iuramento, est mortale, ut probat ratio num. 8. adducta, & con-

Pars II.

cordant omnes DD. num. praeced. relati, & citati num. 8.

Si autem interiori animo nolit illa ad materiam falsam referri, nec potest ob aliquas rei circumstantias rationabiliter ab aliis putari id velle, ut inde scandalizetur; sed tantum iure suo utens, usurpat ea verba, ad significandum aliquid aliud interius conceptum, quod verum sit, vel usurpat ea tantum materialiter, nil per illa confirmare volens, non peccat mortaliter, nec applicat iuramentum indebita materia. Immo ego credo, nec hunc venialiter peccare, quia nullum est mendacium, & cogit Causa Iusta uti ea aquivocatione, & constabit magis ex statim dicendis à num. 15. Atque idem fateatur Sotus num. praeced. allegatus, quando iniuste coactus usurparet ea verba materialiter: tunc enim non peccaret, ut, si ita responderet; Ego iuro? vel dico? Deus est mihi testis; secus (ait Sotus) si diceret. Dico, quia Deus est mihi testis, quia tunc, ait capi verba formaliter. Sed existimo, potius id pendere ex intentione dicentis, quippe posset hunc quoque dicendi modum capere solum materialiter, vel ad aliquid aliud significandum, ut proxime diximus ex Val. Haec Sanch.

20. Notas quantum faveat nobis tuus idem Sotus? Verum haec dicta sufficiant ad ostendendum, hanc non esse sententiam adeo novam, ut singulare inventum, vel Paradoxon appellari mereatur.

CAPVT XXIII.

Secundum Paradoxum imputatum
Tamburino.

Prima Pars hujus Paradoxi.

De Reo non respondente ad mentem Iudicis
non certo legitimi.

1. UT Secundum Paradoxum loco citato efformet, tria dicit Baroni. Primo rediens ad tenuissimam illam probabilitatem à se toties frustra decantatam, ex hac deduci ait, multa incommoda, posita illa alia Tamburini doctrina; quae affirmat posse Reum interrogatum à Iudice, non tamen omnino certus, an legitimus sit, ad eius Iudicis mentem non respondere. Secundo, impugnatur eundem dicentem, posse idem, etiam constante competentia legitima Iudicis interrogantis. Tertio, reprehendit eundem, quasi sibi contradicentem.

2. Incipiamus à Primo dicto, ut quae id bene intelligatur, ponamus in forma Syllogistica Baronii ratiocinationem l. c. §. 3. fol. 93.

BARON. Quando habeo tenuissimam probabilitatem, non pecco, operando secundum illam.

Sed ex quacumque incertitudine de incompetencia Iudicis habeo probabilitatem tenuissimam, quia semper, vel sepius me ad sunt aliqua fundamenta huiusmodi incertitudinis. Ergo habens quacumque incertitudinem, non pecco secundum illam, & consequenter possum sine peccato, ad mentem Iudicis non respondere.

3. Huic argumento sic facile respondetur ex germana doctrina Tamburini, sicuti responsum est supra in simili cap. 20. a num. meo. 3.

Quando habeo tenuissimam opinionem, non pecco, operando secundum illam. Distinguo Majorem. Si

D d d 2

hac

hac tenuissima opinio non obscuratur à parte opposita, sicuti obscuratur parva lux à magna, concedo Majorem, si obscuratur, nego Majorem.

Sed ex quacunque incertitudine de incompetencia iudicis, habeo probabilitatem tenuissimam, me non obligari ad mentem iudicis respondere: distinguo item Minorem. Si hac probabilitas obscuratur à contraria parte, ut certe in casu nostro obscuratur, quia levia fundamenta, qua solum incertitudinem parant, satis absorbentur à possessione, in qua est Index, & à similibus circumstantiis, nego Minorem. Si non obscuratur, quod posset evenire in alio casu diverso ab eo, qui proponitur, concedo Minorem.

Ergo habens quaecumque incertitudinem non peccabo, &c. nego Consequentiam.

4. Perperam igitur Baronius absolute imponit hinc Tamburino, quasi dicenti, satis esse ad non respondendum menti iudicis, quod habeatur tenuissima probabilitas, multo minus, quod adsit incertitudo. Hæc enim tenuissima probabilitas & hæc incertitudo non est vera probabilitas ex doctrina Tamburini. Unde non recte per artificiosum Epiphonema sic concludit Impugnator ibidem.

5. BARON. Tanti momenti est apud Tamburinum equivocandi libertas, ut illius libertatis servanda causa, eludi, & perverti possit quacumque iudiciaria potestas, quantumlibet probabilis & recepta, si aliquod dubium subsit opposita sententia, qua faveret Reo, vel tenuissimam probabilitatem asserat.

6. Non recte, inquam, concludit: Nam ubinam ex ipsius doctrina colligit, receptam potestatem iudiciariam, & quantumlibet probabilem posse tam facile eludi, cum Tamburinus plurimi semper fecerit circumstantiam passionis? Hanc enim credo à te significari periculum (receptam potestatem) quasi dicas per receptam possessionem iudiciaria potestatis. Ad id, satis esse tenuissimam probabilitatem. Addis, satis esse dubium opposita sententia faventis Reo. Quæ omnia debebant distingui sub illa necessaria penitentione, an deiciantur, seu obscurantur ab opposita parte. Sed non est hic omittendam legere quanti ponderis sit apud Præceptorem meum dicta possessio.

7. TAMB. num. 12. Dixi autem (ait lib. 1. in Decalog. cap. 3. §. 3. num. 12.) (n. si quid aliunde obstat) ut signate notarem, hanc limitationem, seu exceptionem semper præ oculis habendam esse, antequam decernatur; num aliquid sit solum remote probabile, à quo non possumus licite dirigi ad actiones peragendas, an etiam proxime, seu practice, à quo possumus. Nam si adest aliqua lex, vel consuetudo disponens de contrario, vel pactum vel circumstantia urget aliqua, una tantum pars excipi tuto valeret. Exemplo res explicabitur: Si Paulus illam inventam crumenam supra dictam pacifice possideret, non posset quis eam ab ipso tollere, & dare Petro, aequalibus testibus vallato, quia tunc obstarat aliquid: obstarat enim illa lex definientis, quod in pari causa melior est conditio possidentis) & sic, quamvis verum sit, stante equali probabilitate facti pro duobus, posse alterum rem attribui, at si alter inveniatur habere rei possessionem, non erit amplius probabile id est, non erit practice, seu proxime probabile, posse dari alterutri, sed possidens debet omnino illam possidere, ac retinere. Ita Suar. Thom. Sanch. d. 4. num. 58. & d. 33. num. 29.

Ut notationem huius numeri adeo necessariam altius menti figamus, asseramus alia exempla, quæ illam, quæ magis explicent, quæ confirmet, & quæ sequuntur. Hæc tenus ille.

8. Ex huiusmodi principio, quod in dubio debeat prævalere is, qui est in possessione, resolvit Tambur.

rius, quid sit decernendum in puncto de Reo, in dubio loquitur, non in probabilitate. Debet enim jam data sunt in superioribus huius Regule. Quod lib. 1. in Decalog. c. 3. §. 3. verb. Reo, & Teste.

9. TAMB. Dubitant hi, an legimus interrogari dicere, obligabuntur ad eam mentem respondere? Item, mus hic, obligari hos legitime iudici parere. Nam cum infra lib. 2. cap. 4. §. 3. de tota hac re interrogari dicatur.

Respondet, non obligari, etiam si Index præcipiat iudici excommunicationis. Ita Sanch. in Decalog. lib. 2. cap. 11. num. 18. Delugo de Iust. tom. 2. d. 4. sect. 1. num. 3. Sanch. in Decalog. lib. 6. cap. 1. num. 1. & in Conf. l. b. 6. cap. 1. dub. 3. P. aliquid dicitur, ratio est, quia Reus, & Testis sunt in possessione sua libertatis valendi: equivocare ex causa, ergo ab hac non possunt turbari propter dubium legitime interrogandi. Causam hic semper intervenit, quia semper in possunt, nullum dire suum ius, quo possunt non aperire veritatem, certa, & manifesta obligatione non debent.

10. Scio quosdam nostram responsionem admittere, & meatur à Reo, vel Teste magnum malum non vero exequi, quale esset modicam pecuniam amittere. Et. Sed hi non possunt, quia prædicta possessio libertatis Reo, & Teste praevalere sive grave sive damnum timeatur. Legimus nam, p. 3. ita d. 5. test. 106. quibus diffinitione iurum, liter nostram sententiam amplius. Unde colligitur, quod superior inquiri generaliter super aliquo notorio delicto, cuius auctor nescitur, posse te vocatam ad testificandum equivocare, si dubites, num infamia, vel infamia potest delinquentem, licet vere delinquentem sit. Nunciorum docet Sanch. & Delugo, ut quidam putant. Audito, loc. cit. num. 6. Regulam hanc, inquit non præstat admonet Sanchez, num. 3. & 4. in rebus iuribus, unde sequitur periculum; & in quibus, si certo constet, idem esse virum probum, & peritum, tam Reus, quam Testis debent in dubio respondere, & manifestare veritatem. Tamen Delugo ex Sanch. Vides: tunc solum obstringunt hi Deluges Reum, & Testem, cum Index præcipiat, & peritum, quia propter has circumstantias præsumendum est, latet: to legitime interrogare, ergo jam non sumus in casu dubio. Quare si verè perseverat: omnibus pensatis, equivoque bium, nunquam hi Doctores videntur nostram Responsionem in levi damno limitasse, solum aliquando ex peritia, & perata iudicis, legitimam certam esse interrogationem, nesciant.

Illud nihilominus advertendum est, quando periclitatur bonum commune, vel innocentis grave damnum, non interrogatum à Iudice, debere ad eius mentem in fundum libi respondere, si solum tibi subsit leve periculum, quæ periclitantur hic tua libertas, & bonum grave innocentis: actio communi semper tum bonum peculare est possidendum, & bonum grave innocentis à levi damno peccata regeres leges Charitatis. Hæc Tamburinus.

11. Ex illis eloquiis (si constet iudicem esse peritum) probum. Quando periclitaretur bonum commune, quando innocentis grave damnum. Quia periclitaretur hic tua libertas, & bonum grave innocentis) colliges, quam cautè, & solide discutat Tamburinus.

Secunda Pars prædicti Paradoxii.

De Reo non respondente ad interrogationem quamvis legitimam Iudicis.

12. In hac secunda Paradoxii parte de duobus insinuat Tamburinus. Primò, quod concedat Reo, si ad effectus vite, posse, licite æquivocando, non respondere Iudici, quamvis legitime interroganti. Secundò, quod idem concedat, tamen si vite spes non adit.

Quoad primum, antequam respondeam, necesse est, hic rescribere germanam Tamburini doctrinam, quæ est huiusmodi.

13. TAMB. Iam si legitimus est Iudex (ait lib. 3. in Decal. cap. 4. §. 3.) legitimeque per semiplenam probationem interroget; unde Reus ex nullo capite ex his excusari videatur à satenda veritate, celebri questione queritur, an ob periculum vite, quod sincere respondendo, subire possit excusari, atque adeo ipsi negare veritatem cum æquivocatione, liceat?

14. Non excusandum, quamvis imminet vite discrimen, docet Sanch. in Conf. tom. 2. lib. 6. cap. 3. dub. 29. & dub. 33. S. Thom. Sylvest. Navar. Sotus, alique permulti apud eundem, & apud Joan. Sanch. in Sel. mox cit. præsertim antiquiores. Ratio potissima est, quia inter partes iustitie potissima est obedientia, qua tenetur quis obedire superioribus, iuste, & legitime præcipientibus. Sed jam supponimus, legitime præcipere, idque jam noscere Reum; unde ergo excusari poterit à parendo? Adde, non vulgare Reip. detrimentum fore, si talis obligatio satendi crimina negaretur; passim enim, hac impunitatis spe, grassantur maleficia.

15. Duo tamen hi Doctores notant; alterum est ad hoc, ut Reus teneatur, sine æquivocatione respondere (de Reo loquimur, non de Teste, de quo alia est ratio videnda, si placet, apud cit. Delugo de Iust. tom. 2. d. 40. lect. 1. num. 8. & d. 39. lect. 2. num. 14. Thom. Sanch. in Conf. tom. 1. lib. 6. cap. 3. d. 56.) requiri prius, infamiam, vel iudicia contra ipsum esse legitime probata in processu, saltem per semiplenam probationem, quam sine dubio facit unus testis idoneus de visu, & item requiri, ut id totum ipsi Reo sit notificatum. Ratio est, inquit Sanchez, in Conf. lib. 6. cap. 3. d. 32. quia secus potest reputare Reus, suum crimen esse occultum, & sic excusari à satenda veritate: & quia (inquit Sotus apud Sanchez l. cit.) sicut nemo tenetur ante promulgationem legis, legi obedire; ita nec tenetur Iudici, antequam notificet, se iudicem interrogare.

16. Alterum est, si forte qui veritatem Iudici occultavit, non obligari ad se coram Iudice retractandum, siue fuerit absolutus, siue damnatus, siue adhuc iudicium pendeat, siue non. Sic Sanchez in Decalog. lib. 3. de Jur. cap. 7. num. 8. Ratio potissima est, quia est regendo suum crimen, peccaverit contra obedientiam, tamen huic crimini satis medebitur, si de illo rite doleat, &c.

17. Sed jam alii Recentiores, ut Delugo, loc. cit. num. 15. Joan. Sanch. in Sel. d. 43. à num. 23. cum Doctoribus viginti duobus, post accuratam discussionem, advertentes, onus esse supra naturam vires difficile, Reum obligare ad inferendum testimonium capitale contra seipsum, docent probabiliissimum esse, & tutum, Reum minime obligari ad satendam veritatem.

Pars II.

dum suum crimen, unde tantum malum sibi parari, videat. Potissima ratio illa mihi videtur, quia nemo obligandus est concurrere ad seipsum occidendum, cum sit de iure nature, non solum vitam sibi tueri, sed etiam ad mortem suam, quantum quis potest, non concurrere. Adde, esse doctrinam communem, rem multo difficilem reputari moraliter impossibilem, ad quam præcipiendam nulla potest humani extendi possit. At præceptum de dicenda hac veritate, quod nunc tradit Reo Iudex humanum est, & positivum, ergo non se extendit ad rem tam difficilem, qualis est ea confessio, qua Reo mortem parat.

18. Hinc solvitur ratio adversariorum, num. 3. allata. In re enim tam ardua Iudex, Superior non est. Quod si is soleat cogere, ideo est quia sequitur contrariam opinionem, quæ saltem ob auctoritatem Doctorum probabilis est. Ita Joan. Sanch. in Sel. d. 43. num. 14.

19. Ad id, quod additur, negandum est, periclitari bonum Reip. alia enim via, nempe inquirendo testes, & incutendo timorem torture Reo, ut fateatur, potest se tueri Republica sine necessitate obligandi Reum sub mortali; Et certe patet experientia, nihil adhuc profuisse timorem peccati per tot annos, in quibus opinio prior passim evulgabatur, de qua testatur Delugo, tom. 2. de Iust. d. 40. lect. 1. num. 6. Quotusquisque enim fuit ille, qui ob eiusmodi peccati timorem suum crimen aperuit? Adde, non esse certum, quod ego pro bono communi, ad quod non teneor ex stipendio, seu ex iustitia, obliget mortem subire. De qua re alibi. Interim lege Joan. Sanch. in Selec. d. 43. num. 41. Hactenus Tamburinus.

20. Advertisti, lector, hanc sententiam in eo casu, quo spes affulget evadendi vitam, excipit à Delugo Eminentissimo æque ac Sapientissimo Theologo, & à Joan. item Sanch. cum viginti duobus aliis? Qua igitur de causa Baronius in unum Tamburinum, tanquam in objectum sibi scopum, suas insinuationes contorquet? & cur hanc sententiam inter Paradoxa numerat, hoc est inter dicta ultra opinionem, quam tamen tot Auctores, non spernendis suffulti rationibus, opinantur? Dixisset, hanc sententiam ab ipso existimari improbabilem, vel minime veram, vel quid simile; nam tunc profecto non ostendisset se à livore contra Theophilum, eiusque causa, contra Tamburinum innocentem inardescere: Et vide veritatem impugnantis, sic addit ibid. fol. 94.

21. BARON. Is Recentioribus ita mordicus Tamburinus adhaeret, ut antiquorum sententia nullam intrinsecam, sed solum extrinsecam probabilitatem concedat ab auctoritate Doctorum, &c.

22. Sic ille, ille, inquam, ex suis consuetis somniis, nam Tamburinus affert quidem huius sententiae auctoritatem extrinsecam, sed exprimit etiam differtissime rationes intrinsecas. Oro te, lector, ut iterum legas, quæ modo legisti num. 14. meo.

23. TAMB. Non excusandum (ait l. cit. num. 3.) quamvis imminet discrimen, docet Sanch. S. Thom. Sylvest. Navar. Sot. alii permulti apud eundem, & apud Joan. Sanch. præsertim antiquiores. Ratio potissima est, quia inter partes iustitie potissima est obedientia, qua tenetur quis obedire Superioribus iuste, & legitime præcipientibus. Sed jam supponimus, legitime præcipere, idque jam noscere Reum, unde ergo excusari poterit à parendo? Adde, non vulgare Reip. detrimentum fore, si talis obligatio satendi crimina, negaretur; passim enim, hac impunitatis spe, grassantur maleficia.

24. Hæ, Deus bone, non sunt rationes intrinsecæ? Abi ergo, oro te, Baroni, in ultimas Insulas, ibique tuas fabellas enarra.

Ddd 3

25. Illos

25. Illos multos Doctores, video te, lector, velle cognoscere. Sane libenter producā, ut scilicet sententiam hanc magis confirmem, & clare ostendam, illam nimis immerito fuisse vocatam Paradoxon. Sic ergo scribit Delugo.

26. DELUGO. Dubitatur sexto, (ait T. 2. de Just. d. 4. num. 14.) an semper, quoties præcedit probatio semplema, vel iudice interrogatur, teneatur Reus rogatus sateri veritatem contra se. Hac est quæstio celebris, & necessaria ad praxim quotidianam; oportet enim omnino scire, quomodo Confessarius se debeat gerere cum ejusmodi penitentibus.

Communis sententia docet, teneri semper Reum legitime interrogatum sateri veritatem, etiamsi propter eam, plebendus esset. Hanc docet D. Thom. in præsentī quæst. 29. art. 1. Cajet. Henr. Palud. Gabr. Sot. Navar. Covar. & alii, quos affert, & sequitur Lessius cap. 3. num. 12. Tolet. lib. 5. cap. 38. Malder. in præsentī tract. 6. c. 3. dub. 1. & alii innumeri, quos congerit, & sequitur Sanch. d. c. 3. dub. 29.

27. Secunda sententia negat, illam obligationem esse adeo universalem. Excepiuntur autem ab aliquibus varii casus. Primus est, si timeatur Sententia mortis. Secundus, si dammandus esset Reus ad irremedios. Tertius, si confiscanda omnia bona. Quartus, si periclitaretur in honore, & in aliis casibus similibus. Hanc sententiam tenet Navarra, lib. 2. de Recl. d. 4. num. 137. & sequent. ubi refert Panor. Sylvest. Angel. Armil. & alios.

Eandem sequitur Emam. Rodrig. in sum. tract. de ord. judicial. cap. 10. num. 1. ubi citatur Salzedo in Pract. Crim. cap. 26. pag. 431. eamque dicit probabilem. Vega in Pract. lib. 5. c. 422. & Less. ubi supra, numer. 18. Sā. Ver. Malder. ubi supra. Suarez etiam consultus anno 1596. eam dicit probabilem, sicut & P. Salas, P. Henriquez cum aliis Theologis; ut testatur idem Salas in schedula propria manu subscripta, quam apud me habeo. Unde excessit Turrianus in præsentī Disp. 10. dub. 2. num. 7. & in Select. Cent. 1. de Cens. Theol. dub. 75. dum hanc sententiam improbabilem omnino esse, affirmat, & non habere pro se nisi tres, aut quatuor Summistas, quorum in hac re nulla auctoritas est; Sed certe ex Recentioribus tot jam eam probabilem dicunt, ut ii, demptis etiam antiquioribus, sufficerent. Villalob. in sum. tom. 2. tract. 16. diff. 1. num. 10. Filliuc. tract. 4. num. 166. Filliuc. tract. 4. num. 166. Fagund. ubi supra. c. 31. num. 11. & seq. Alcozer. in sum. c. 16. §. & Reo. Reginald. in Praxi, tom. 2. lib. 24. sect. 3. num. 3. Portel. in Dub. Reg. tit. Correctio Fratrum, v. Reus, num. 43. Peyrin. de Religioso subdito, t. 1. quæst. 1. c. 16. Dian. tom. 1. Miscel. resol. 27. Joan. Sanch. in select. dub. 43. n. 29. & seq.

28. Prima sententia probabilissima est, maxime accedente communi auctoritate: Secunda tamen est valde probabilis, & in praxi omnino secunda, præsertim in causis Capitalibus.

29. Debet autem intelligi, quando Reus sperat posse, negando, fugere condemnationem, alioquin negatio erit omnino inutilis. Probatur hæc sententia, &c. Hactenus Delugo.

30. Atque hæc, quoad prius, quando spes allucet effugiendi mortem. Quid, quoad posterius, quando spes ejusmodi non apparet? De hoc sic habet noster Author.

TAMB. num. 7. Doctrinam hactenus à nobis (ait l. cit. num. 7.) allatam, imitant citati Doctores, asserendo, posse à Reo negari sub equivocatione crimen, modo aliqua tandem eluceat spes effugiendi mortem; secus enim negatio, ajunt, esset inutilis, si ipse nihilominus convictus esset, & certo

dammandus. Ego vero censio, etiam nullam allucere, si rem à mortali esse etiam ejusmodi Reum excusandum (exipio cum Sanch. in Decal. lib. 3. cap. 7. cum 11. idem hæreticus; convictus enim de illa, sateri debet, non tamen hæreticus cum scandalo pariam subleat.) Ratio, quæ movet, est, quia ex una parte de iuramentum est, bonum non posse infringi ad concurrendum ad mortem suam, & ex alia parte ad summum in hoc casu offenditur (stetisse sententiam) potestas Superioris in re levi. Si enim Reus convictus est, certoque plebendus, nihil addet confessio, quantum ad punitionem criminis, de qua est sermo: tunc tamen sit ad dammandum satis instructus; in qua quæ gravi offenditur potestas ipsius.

31. Sed certe notat Sanch. lib. 3. in Decalog. cap. 1. num. 11. Iudices Reum interrogantes, namque quem iudiciorum causa, probationisque illi aperire, fieri quæritur sententia, quod id, ad legitime interrogandum, non reputatur, cum igitur Reus statum suæ causæ ignoret, sine præsumere poterit, fore spem effugii, si se crimen non fateatur; & sic semper in praxi, etiam in adversariis sententia, possit veritatem occultare.

32. Denique quod dictum est de periculo vite, æternæ communitur ad quodcumque malum græve, puta exilium, bonorum amissionem, irremedios, gravem infirmitatem &c. in Delugo l. cit. num. 15. ad hæc enim tam gravis mala perinde, ac ad mortem advertendam, ius naturæ nos arctat, nos urget.

33. Quid de malo levi? præcipiat mihi Superior, ut fatear, an dixerim mendacium iocundum, an sim fornicatorum, an silentium in Religione fregim, ex quo cessum mihi non nisi malum leve accidere possit? vel præcipiat, ut fatear, homicidium (furtum grave, &c.) ex quo cessum ne certus sim (ita suppono) solum malum leve maxime, si negem cum equivocatione, quodammodo peccatum committam?

34. Respondeo. A mortali fortasse excusandus esset, quovis contrarius sit Delugo, tom. 2. de Just. d. 4. c. 16. num. 16. fine. Ratio esse potest, quia, vel de iuramento debetur esse, ut ne leve quidem vulnus mihi infirigam; vel quia, si agitur de pena levi infirigenda, videtur & leve, & non rigorosum Superioris præceptum; vel quia exequutio talis veritatis non oritur grave malum Reip. si solum levis pena sit imponenda. His tamen exceptis, nulli alio modo communi aliter posuisset; vel nisi sic diceret, non malum grave impendens Tertio; tunc enim charitas cogit, ut meo levi malo bonum grave Reip. vel proximi propinatur. Hactenus Tamburinus.

35. Non me cohibere possum, quin cautionem repetam, (saltem à mortali excusandum, exceptis hæreticis. Non offenditur potestas publica in re gravi, tunc praxim semper Reus potest præsumere spem effugii, tunc nam inde manifestum fit, quam mutila & reducta dicta Tamburini, utis possit facile ab ignorantibus accusari; at certe, non à sapientibus.

Tertia Pars.

In qua dicitur Tamburinus non sibi constans.

36. BARON. Sic habet l. cit. §. 3. fol. 81. Hac duo docet Tamburinus. De iure natura &c. ne leve mihi vulnus infligam. Et, ad reverentiam, &c.

damnaque gravia vitanda potest quislibet sibi falsum crimen imponere, etiamsi mors sit inde secutura. Hæc duo non conveniunt: Si enim ius natura obstat, ne quis sibi vulnus infligat, quæ ratione patietur, ut quis se interimit mendacio.

27. Sed nimis obvia est mihi responsio: hæc secundam partem docet quidem meus Thomas; sed primam non docet certo, sed sub verbo dubitandi. Deinde Tamburinus non dicit, ius natura obstat, ne quis sibi leve vulnus infligat, sed, De jure natura videtur, ne leve quidem vulnus mihi ipsi infligam. Quæ duo sunt longe diversa; nam ex primo sequeretur, peccare in omni casu sibi vulnus leve infligentem, quod falsum est: digito enim, v. g. gliscite vulnero, imò abscindo, ne totum brachium marcescat. At ex secundo sequitur tantum, quod ex jure naturæ me possim defendere à levi vulnere, non quod omnino debeam. Simile quid dicimus, de jure naturæ esse matrimonium. Non enim sic hominem ad matrimonium obligamus, sed solum ostendimus, ejus juris esse, ut matrimonium inire possit. Præterea non dicit Tamburinus, (se mendacio posse interimere,) sed cum æquocatione, quod certe mendacium non est. Et item non dicit (se interimere) sed per dictam æquocationem se liberare posse à tormentis gravibus, esto deinde per accidens sequitur mors, à se non intentata; sicuti infirmus potest regulare medicinam, v. g. sectionem difficillimam, quia ut alibi dicitur, & notavit Joan. Saneius (supra c. 17. num. meo 6. allatus) vita non est digna, ut cum tanto dolore conservetur.

Quare falsum est, duo Tamburini dicta sibi non convenire, conveniunt enim maxime. Ejus enim dicta hæc duo sunt. Natura concedit, ut ego possim me tueri à vulnere levi, Natura patitur, seu concedit, ut ego per æquocationem fugiam tormenta gravia, esto indirecte sequatur mors, à me nequaquam intentata, nec à me mihi danda. Ubinam vel umbra hic est discordiæ?

Cum hæc igitur sit vera Tamburini doctrina, qua veritate illum contra se pugnasse confingis?

38. Advocatus quidam (narrat Jacobus Malenius in arte argutiarum fol. mibi 200.) in tuculo pleurumque causatum in ludicio victor, postquam Religiosum Ordinem subisset, ac pro Monasterio lites propugnaret, victus plerumque cessit: causam rogatus, cur ante victor, omnia nunc amitteret, non audeo (respondit) mentiri, ut antea. At Baronius, an ab hujus p. i. hominis documento longe distet ipse consideret. Distat enim ab eo, non solum Paralanga, quæ apud Persas intervallum est 30. stadiorum, ut ipse supra c. 21. num. 11. meo dixit de Tamb. sed plus quam Schæno, quæ est 60.

39. Hic præterea non omitto id, quod omisit Baronius, is enim prædictam primam partem his verbis, & se jure refert, & quasi ut certo à Tamburino dictam, De jure natura est, ne leve mihi vulnus infligam, alias autem rationes à longe salutari.

40. At Tamburinus illam sub adverbio dubitandi (fortasse) id est, sub incertitudine assertit (ut modo innui) nec ejusmodi sententiam munit sola ratione ducta ex jure naturæ, sed aliis; & denique nonnullas limitationes eam admodum hinc inde adiungit, quæ omnia pro suo inst. tuto prudenter silentio noster Impugnator obvolvunt. Legat iterum Anagnostes germanam Tamburini doctrinam, lib. 3. cap. 4. §. 3. num. 10.

41. TAMB. Quid de malo levi, v. g. præcipiat mihi Superior, ut fatear, an dixerim mendacium jocosum?

An sim surdus obolus? An silentium in Religione fregerim? ex qua Confessione mihi non nisi malum leve accidere possit: vel præcipiat, ut fatear homicidium, furtum grave. &c. ex cuius confessione certus sim (ita suppono) solum malum leve me incursum, si negem cum æquocatione, quodnam peccatum committam?

42. Respondeo à morali fortasse excusandus es, quævis contrarius sit Delugo, T. 2. de Justit. d. 40. lect. 1. num. 16. line. Ratio esse potest, vel quia de jure natura videtur esse, ut ne leve quidem vulnus mihi ipsi infligam, vel, quia, si agitur de pœna levi infligenda, videtur & leve, & non rigorosum Superioris præceptum, vel, quia ex negatione talis veritatis non oritur grave malum Reip. si solum levis pœna sit imponenda.

43. Hic tamen excipio, nisi alias bonum commune aliter postularet, vel nisi sic deberet averi malum grave impenitens Tertio, tunc enim Charitas exigit, ut meo levi malo bonum grave Reip. vel proximi præponatur. Ita Tamburinus.

Animadvertis, quoties Baronius infideliter agit? Si semel in hunc errorem prolapsus esset illum benignus excusarem; primus enim lapsus, vel casui imputatur, vel imprudentiæ; at, quia iteratus stultitiæ dari solet, aut infestitiæ, non possum non meminisse illius Lyrici carminis.

Et Citharædus

Rident, chorda qui semper oberrat eadem.

CAPUT XXIV.

Tertium Paradoxum.

De instigante jurare falsum, quod jurans verum putat.

1. **T**ertium hoc Paradoxum sic evulgat Baronius, majore, quam Sybaritis fastu præturgidus.

BARON. ibid. fol. 95. Superiora Paradoxa videntur posteriora vincere, & augere. Refert idem Author (Tamburinus) b. 3. c. 1. quæsitum, an liceret ad falsum juramentum adducere testem, qui bono animo rem putat veram, seu auctori ad jurandum, compertum est, esse falsum.

Ad hanc Quæstionem prius negative respondit Tamburinus ab exemplo ducto illius, qui instigaret ebrum ad incessendum contumeliosum parentem, vel infantem ad blasphemandum Deum, vel servum ad laborandum die, quem ignorat, festo.

2. Et paulo post. At hoc consilium retractavit postea commentitia quadam differentia; quia qui auctor est ebrio conviciandi parentem, vel servo die festo laborandi, cognoscit eas actiones materialiter pravas, & nullo modo inducere ullam bonitatem, ac proinde nec intendi, nec perferri posse. At juramentum, inquit, quod sine damno proximi bono animo jurantis fit, etiam de re falsa, æquus est studiosus Religiosis, quem potest, ut finem inspicere, qui perfundet juramentum rei falsæ.

3. Atque hujus inventi gaudii, vix sui compe, addit Subtilis alium videbatur, sed certe vera distinctio, ut si penetraretur, censenda sit in posterum probabilis hæc sententia ab Huetodo inventa, antra improbabilis, d. n. cist. nova cogitatio accessit illi probabilitas. Ad minus aliqua tenuissima. Sed revera nulla accessit. Quid enim dicit ad exemplum

Ddd 4

[servi]

Servi inducti ab hero ad colendum agrum, quod opus servile potest studiose fieri à servo, obedientia, aut iustitia causa? Quid de viro cum cognata juncto, cui reddere debitum putat opus iustitia. Quid si quis ex ignorantia invincibili colat Diabolum, quem credit esse Christum: vel adorat Hostiam, quam etiam ex errore putet consecratam? &c.

4. TAMB. Audito Baronio, audiamus Authorem: In quibusdam Civitatibus (ait lib. 3. in Decalog. cap. 1. §. 6. num. 4.) sunt quadam officia, quae civibus, non vero exteris, quamquam diu inibi per omnimodam domicilii mutationem sint commorati, distribuuntur. Titus ergo, qui à teneris unguiculis in quadam ex his Civitatibus educatus, credebatur à pluribus naturalis civis, à pluribus autem incolae, cupiebat eos, qui verum sciebant, negligere, qui autem sibi favere possent, in testimonium de certa scientia adducere. Verum an id fieri à se posset, quantum ad iuramentum pertinebat, à me per amice sciscitatus est: nam quantum ad cetera, quae obflare poterant (vere enim id erat contra iustitiam, siquidem incendebatur praeferratur naturalibus) sibi aliunde consuluisse, praetextu quarundam compensationum assererebat; cumque ego negativè respondissem, ac modo aliam doctrinam Bonacina ostendissem, noluit acquiescere, asserens in hoc casu nec peccaturos amicos, quia verum se jurare putabant, nec ipsum, quia nihil ipse jurabat, unde ergo peccati ratio deduci posset? Dixi, culpam esse inductionem ad illud iuramentum, licet solum materialiter falsum.

Illustravi id exemplis allatis à Delugo, l. mox cit. Fac, tuum fratrem ebrium esse, quem inducas ad contumelias graves contra communem parentem contorquendas, certe non peccabit ebrius, at in peccatum tu incidet, qui mediante fratre injurius esse non verearis patri. Fac te commovere infantem ad blasphemandum Deum, vel concalcandam sacram imaginem; infans propter infirmam mentem non delinquit, quis autem te unquam excusabit, dum advertens verba illa, & facta esse blasphemia, ea in os, & animum infantis immitit? Fac, tuum servum putare, hodie non esse diem festum, si eum tu sine causa compellis ad laborandum, nonne ipse excusabitur, tu vero de precepti violatione damnaberis. Hac & similia, quae traduntur à Doctoribus apud Casir. tr. 1. r. deleg. p. 24. §. 2. in ea questione: an si ve excusatus à lege, si ve à lege non comprehensus liceat subministrare contra legem, ut audivit amicus, vidique similem apparere casum nostrum, manus non invitus dedit.

Non me later, Petrum Hurtadum, quem sequitur Diana, part. 3. tract. 7. de Scandalo Rel. 14. & Tancred. tract. de Relig. d. 5. de Perjurio, num. 31. docere, esse probabile, non esse culpam inducere testem ad jurandum in praedicto casu. Sed nec me later, To. Delugo, tom. 2. de Justit. d. 39. lect. 3. à nu. 21. putasse, ejusmodi Hurtadi sententiam, apparenter solum posse defendi.

Verum, ut ingenue fatear, post aliquot à consilio dato menses, subit mentem meam disparitas inter casum nostrum, & exempla allata, quibus nitebatur tota vis consilii mei, ille enim homo excitando ebrium ad injuriandum, puerum infantem ad blasphemandum, servum ad laborandum die festivo, cognoscit eas actiones esse materialiter pravas, & nullo modo inducere ullam bonitatem, quare eas nec velle nec intedere, nec consulere potest. At in casu nostro advertit in eo, qui modo dicto, sine proximi damno, (ut supponimus) jurat, adesse bonitatem virtutis Religionis; jurare enim id, quod sine culpa putatur esse verum, actus est

Religionis. Hoc igitur bonum sine proportionata culpa causa intenditur, qui ad illud iuramentum precoriam voluntatem non peccabit, quod bonum formale cum non sit in illius actionibus, non est mirum, si in illis precoriam voluntatem nequaquam sine peccato potest. Subtilis alicuius videtur, sed certe vera distinctio: ut si peneretur censenda huiusmodi iuramenta, tanquam sceleris inventores accellerent, à Theonino dente rodatur?

5. Nunc expendamus nonnulla: Primo, distinctio inventa non est à Tamburino, sed à Hurtado, ut mox videbis, & miraris me iterum, iterum, quod conquirit, quod à ceteris omissis, unus noster acceptor, tanquam sceleris inventores accellerent, à Theonino dente rodatur?

6. Secundò, Baronius ait (huius inventi gaudium sui compos Tamburinus) oro te, lect. 1. ut repetas actionem praedictam doctrina Tamburini, modo prolata; & vide, an sit unum, vel minimum verbum, quo is praefertat ejusmodi gaudium, & ejus generis gaudium, quo vix sit compos. Quo igitur loco hoc gaudium vidit Baronius? extat apud Menutium fol. mibi 783. illud Adagium de eo, quod alio fallentibus oculis intueretur, hic, & dicitur tria videri; Acutior est amicus noster, qui plura tria videt in nihilo.

Tertiò, dicit quidem Tamburinus, ejusmodi disparitatem, post menses, ejus mentem subit, sed potius animi submissionem sic indicat, cum lateat ingenue disparitatem illam antea non vidisse, quam tamen viderat, & scripsit: at Delugo, cujus Tamburinus doctrinam legerat, quia illam, ut vidisset, cur, & nihilominus praedictam disparitatem non adnoterat. En verba Delugo, quae etiam ostendunt ipsam non admodum dissimilem ab hac sententia, praedictam in ultimis verbis num. suo 22.

7. DELUGO. Aliter magis apparenter (ait tom. 2. de Justit. d. 39. num. 22.) possit id defendi dicendo, primum eo casu, nec formaliter, nec materialiter esse quod probari posset ex doctrina à nobis tractata, disp. 23. et pœn. lect. 4. num. 76. nempe potest, & asseritur, vocales directe, & immediate significare solum conceptus, siros, res vero indirecte & mediate. Quare, quando dicit, Petrus est in foro, asserit immediate scientiam suam, asserit, ego scio, Petrum esse in foro, quod idem dicendum est, si jures; nam immediate adducis Deum in testimonium scientiae, & mentis tuae. Sicut si diceret, Sic Deus testis, quod ego iuro, Petrum esse in foro. Unde videtur, nunquam fieri perjurium, etiam materiale, quando aliquis jurat iuxta suam mentem, quia semper est verum, id quod immediate, & directe significat, & jurat, nempe se putare, rem ita esse. Tunc autem non posset perjurium materiale, quando aliquis iuraret contra suam mentem, putans invincibiliter, perjurium esse peccatum, vel non advertens ad eius multam propter distractionem, vel consuetudinem, &c.

Cum ergo testis in casu nostro putet, rem ita esse, tum iurat, nempe se putare rem ita esse, atque alius qui iuramentum ei consuluit, non consuluit perjurium etiam materiale, sed iuramentum verum de scientia, vel opinionione, quam revera habet.

8. Num. 22. Quidquid tamen de hoc fit, ego non video, cur in praedicto casu non liceat petere à iudice, ut iuret rem ita esse, sed solum existimare, rem ita esse, tunc enim procul dubio nec formale, nec materiale perjurium consulitur, sed varium iuramentum.

monium, nempe de exsimatione actuali, quam revera habet. Sic Delugo.

9. Quarto, ait Baronius, Tamburinum dixisse, hanc disparitatem alicui videri posse subtilem. Fateor, sed quid inde? Subtilis via est ipsi Tamburino ex sui animi submissione, & huiusmodi videbatur fortasse alicui merè Casuista, non vero tibi, Baronius; nam si tecum dumtaxat, vel cum tui similibus ingeniosis Theologis se ille loqui putasset, ab hac subtilitatis mentione abstinuisset.

10. Quinto, Baronius præter exempla contra prædictam sententiam de insipientie ebrium ad conviciandum parentem, vel infantem ad blasphemandum, &c. quæ actiones ita sunt malæ, ut nemo posset eas consilium etiam illi amentis, qui putat esse bonas, vel nescit esse malas; asserta exempla de servo laborante die festo ad obedientiam Domini, de viro cum consanguinea conjuncto, ei reddente debitum ex virtute iustitiæ, de colente Cacodæmonem, quem falso putat ob ignorantiam, esse Christum, &c. quæ, & similia exempla fortius ait militare contra prædictam sententiam; quia actus obedientiæ servi, & illi alii sunt actus virtutum, & tamen non potest illi Dominus laborem in die festo præcipere, nec aliquis excitare consanguineam ad reddendum illud debitum, & sic de aliis. Ergo par ratione non potes consilium etiam illi, jurare, quod ipse putat esse verum, quamvis sit actus virtutis Religionis, & ipse sit per ignorantiam putet. Verum fere similis Responsio danda est huic, & similibus exemplis, perinde ac data est aliis, antea dictis, & ut clarius id intelligas, relegi illa verba modo allegata Tamburini.

11. TAMB. Ille homo excitando ebrium ad injuriandum patrem, infantem ad blasphemandum, servum ad laborandum die festo, cognoscit eas actiones esse materialiter pravas, & nullo modo inducere ullam bonitatem, &c. Sic Tamb.

12. Itaque duo hic dicuntur. Primo, illas actiones esse materialiter pravas. Secundo, illas nullo modo inducere ullam bonitatem. Dico ergo ex hac germana Tamburini doctrina haberi responsum ad posteriora exempla. Nam esto adiungantur ibi illi virtutum actus, tamen semper illæ actiones laborandi die festo, reddendi debitum non suæ, colendi Diabolum, &c. remanent, & sunt materialiter malæ. Unde vides, in prioribus exemplis duo illa intercedere, esse scilicet materialiter malas, & non habere adiunctum ullum actum virtutis; at in posterioribus adesse solum illas esse materialiter malas, quod satis est, (quia malum ex quo cumque defectu) ut non possim ad illas neminem instigare. Non ita profecto, non ita in iuramento, quo de agimus; nam in illo intervenit quidem actus virtutis Religionis; sed hic non satis esset ad nostrum intentum, sed nullo modo, ut est in se, est materialiter malus. Me enim jurare, quod puto verum, ut toties diximus, ne materialiter quidem est malum.

13. Hoc, quod tu non vidisti, Baroni, vidit Cottonius ex Tercio Ordine S^{ci} Francisci lib. 1. Contr. 11. c. 1. num. 14. cuius verba hic ponam. Nec mirum quod is viderit, assuetus enim erat ad intelligendas Tamburini phrasas, utpote Auditor Præceptoris mei in Theologicis, qui saepe ex eo tempore præ se ferebat ingeniosissimum adolescentem. Sic ergo is habet loco cit.

COTON. Melius ergo, ait, id explicatur, quod in casu iuramenti assertorii materia actus est objectum, non

prout est in de, sed prout est in iudicio. Quare cum quis inducitur ad iurandum id, quod existimat verum, non inducitur ad actum malum, ne materialiter quidem.

Videant igitur sapientes, an sit commentitia hæc distinctio, ut Baronius putat.

14. Sexto, ait Baronius, hæc à se dicta esse solidiora, quam excogitata à Tamburino distinctio. Advertis? Modo num meo? is eundem reprehendit de nimio gaudio ex eo, quod dixerit eam distinctionem ipsius mentem subisse: At nunc cum ipse idem Baronius ait, à se dicta esse solidiora quam excogitata ab advocario, sibi blandiri nequaquam cognoscit. Vere, non videmus mantile quod in tergo est.

Porro, quod sint solidiora, iudicent sapientes. Quod autem huiusmodi distinctio sit à Tamburino excogitata, fabella mera est, id quod, ut palam faciam, cogor in medium proferre (nec sane extra rhombum) tres illos, qui ab eodem Tamburino citati, ante ipsum eam attulerunt, quos, quia Baronius noluit tunc quando scripsit, legere, æquum est, ut tandem in præsentia legat. Primus sit Diana.

DIANA. An sit licitum (ait p. 5. tr. 7. ref. 14.) inducere Petrum ad iurandum de aliqua re, quam ipse ex ignorantia veram putat esse, licet revera falsa sit. Vt. v. §. si posset aliquis in Academia petere ab alio, ut sub iuramento asserueret petentem audivisse per majorem am partem, & tamen qui petit scit, illud esse falsum, & alter à quo petitur deceptus putat esse verum.

Negativam sententiam docet Azorius, Suarez, Basilus. Sed ego puto, contrariam sententiam esse probabilent, ut illam etiam vocat, & tunc Hurtadus de Mendoza in 2. 2. d. 173. l. c. 16. §. 199. quia peccatum illud non est scandalum activum, quia neque formaliter, neque materialiter occasionat proximo ruinam, non formaliter, quia non vult, ut alter peccando ruat: non materialiter, quia non petit materiam hic, & nunc malam, sed potius hic & nunc bonam, quia actus petitis hic, & nunc oritur à Religione, ergo illa petitio non est scandalum passivum. Confirmatur, quia, quando nostrum peccatum praevidetur, nullum damnum spirituale illaturum proximo, non habet circumstantiam scandalum, ergo hæc petitio non habet circumstantiam scandalum. Neque item est peccatum contra Religionem, quia Deo nulla irrogatur injuria, ego enim peto ab amico actionem, quæ est in honorem Dei; jurare enim quod inculpate apprehendimus esse verum, est actus Religionis. Ego vero illum actum peto, & non alium; quod autem ego sciam, objectum illud esse falsum, nihil interest, quia ego id obiectum non iuro, neque volo, ut alius juret, quod scit esse falsum. Tota igitur injuria Dei esset in iuramento falso. At iuramentum illud non est moraliter falsum, sed verum, ergo in illo nulla est iniuria Dei, sed honor. Ignorantia autem invincibilis multum interest huius instituti quia illa reddit iuramentum honestum, ob quod & meam petitionem honestat. Hinc ad argumentum responderi posset. Provocare aliquem ad iurandum cognitum ut falsum, esse contra Religionem, non vero provocare ad iurandum falsum, cognitum ut verum, &c. Hæc Diana.

Secundus est Hurtadus, sed hunc jam habuisti apud Dianam.

15. Tertius igitur est Vincentius Tancredi, qui de Relig. tract. 4. lib. 3. d. 5. q. 2. sic docet.

TANCREDI. Denique si petas iuramentum ab aliquo, quod sine mendacis præstare non potest, erit sem-

semper mortale, quia inducere ad peccatum mortale, est mortale. Sed in iuramento sine veritate semper est peccatum mortale, ergo: Hec Suar. cap. 14. ad num. 8. quem in omnibus laudat Sanchez & ceteri supponunt.

Putat Suar. num. 8. non licere, petere ab alio, ut juret determinate, V. G. quod Petrus sit Doctor, quod putat verum, si petens sciat revera esse falsum, contra vero posse petere indeterminate: Iura, quod scis de hac re, persona, &c. & Sanchez addit, esse mortale, & Basilius, & Castrop.

Sed contrarium est probabile, & tutum, quia nec est incitatio ad peccandum, cum revera jurans non peccet; immo facit actum Religionis jurando, nec est contra Religionem, Cum Deo per illum actum nulla fiat injuria, sed potius honor tribuatur, cum revera sit actus Religionis. Nec, quod ego sciam, esse falsum, reddit malum juramentum, cum ego non jurem, nec petam jurari falsum. Sic Hurtad. de Mendoza in 2.2. d. 17. sec. 16. §. 199. quem citat, & sequitur Diana, &c. Hec Tancredi.

16. Dicit aliquis, hos postremos Doctores esse Janensistis infensos, atque adeo eorum doctrinam ab eis non admitti.

Respondeo, Ne ab ipsis admittatur, certe admittetur ab aliis sapientissimis viris, quod nobis satis superque est.

17. Illud nolo hic silentio pratermittere, Antonium Cotonium Philosophum, ac Theologum nostro aevi insignem, tanemodestius se gessisse, quam se gesserit Baronius Cum enim retulisset l. 1. Contror. 11. de iurament. num. 12. & 13. prædictam Hurtadi sententiam, citassetque pro ea Tamburinum, quem suum Præceptorem appellat, deinde modestissime loquens, ita in finem eam sententiam ipsi minus placere, ut tamen nulla censura nota illam inuratur, immo videatur illi indulgere non nihil. Sic enim loquitur num. 14.

18. COTON. Melius ergo explicatur id, dicendo, quod in casu iuramenti assertori materia actus est objectum, non prout est in re, sed prout est in iudicio. Quare cum quis inducitur ad jurandum id, quod existimat verum, non inducitur ad malum, ne materialiter quidem, & certe, ut fateatur Delugo n. 23. potest quis inducere alium ad jurandum, non quod res ita sit, sed quod ipse ita existimat, in quo nulla est culpa. Absolutè tamen non licet, quia etiam si iuramentum cadat immediate supra iudicium, mediate, & remote cadit etiam super objectum.

19. Hactenus Cotonium, cujus ultimæ huic doctrinæ Hurtadus respondere posset ex dictis, nimirum eos, de quibus loquimur, non petere, nec jurare, nisi quod immediate verum est; nam ab eo, quod est mediate, & remote præcindunt; perinde ac, si quis juraret, V. G. te esse Civem Parisiensem, supposita re sibi moraliter certa, verum juraret, quia juraret illud, quod est moraliter certum, quidquid sit, an re ipsa falsò, vel vere tu Parisiensis civis existas.

20. Septimo reprehendit Baronius Tamburinum, quod sic docuerit.

BARON. fol. 96. Sed certe vera distinctio, ut si peneretur, censenda sit in posterum probabilis Hurtadi hoc modo explicata sententia.

Quibus Tamburini verbis Baronius hæc alia verba subiecit, quæ à Tamburino dicta.

Hæc sententia antea improbabilis, donec ista nova cogitatione accessit illi probabilitas.

21. Hæc verba non sunt in mei Præceptoris Textu, ille autem ea de more (nam siugi usque fru-

gi est) addidit ex abundantissimo penu suo. Quæ verba, quamvis parum rem elevent, vel deprimant, nihilominus unum video alterum suspicari. Vnde, imponi multa Tamburino, quæ ipse non dicit. Vnde, picor id à Baronio esse additum ad excitandum devotum adversus dictam doctrinam, quod saltem devotitate suspectam.

Denique in calce hujus imputati Parisiensibus, lud inconveniens colligit ex data doctrina, huiusmodi.

BARON. folio 97. Nec dubium est (inquit) quod ex hac sententia excusare posset Scholasticus Tamburinus, qui, ut suum cursum probent, & manant sibi ut ad prædictum, & subinde ad officia, & beneficia, adducuntur, amicos duos, qui rei sibi incomperta, suspicantem sed verbo, & si velis iuramento, fidem faciant, istam fidem diones frequentasse.

23. Nollem esse ita injurius, ut dicerem huc dormivisse Baronium, sed tamen id iungere cogor. Siquidem si paulò ante retulit Tamburinum docentem, tunc illud iuramentum excusari peccatum, do sine damno proximi, bono animo juratores, quomodo nunc dicit, ex hac sententia Tamburinum posse à Scholastico excitari amicos ad restitucionem de sua frequentia, cum tunc multa damna intulerant? Intercurrit enim Primo damnum quod habetur Scholis, seu Universitatibus, spe enim ejusmodi restitucionum non adeo frequentes essent Auditoribus. Secundo, ipsis studentibus, qui, hac re non valde laborabunt de frequentandis lectionibus. Tertio, præsertim ipsi Scholastico ejusmodi iuramentum exposcenti. Quarto, quod caput maximum sit damnum Ecclesiis, & Cathedralibus, quæ si ejus generis iuramenta concederentur, ab inter Ministris subinde regerentur, quod est intolerabile damnum publicum.

Dices, at Hurtadus, Diana, & Tancredi, modo oblatis non addunt hanc limitationem, quæ excludit damnum proximi. Respondeo, id mirum esse nulli, quod hi hanc limitationem non addant, & Baronius reprehendat Tamburinum, qui addit, & quod hinc colligit solidam Tamburini, & eamdem doctrinam, nam animadvertens, hæc limitationem non addita, non posse eam sententiam admittere, ipse expresse prudenter illam apposuit.

CAPVT XXV.

Injusta Gradatio Baronii.

1. Inter cæteras amplificationes Baronii adversus Tamburinum, excedit illa, quæ per gradationem inducit sententiam ejus esse licentiam, quam sunt aliorum de Societate sententia, atque id ita audacter, & ita verbis, sententiam insolentibus, ut me pudeat tantæ ejus impudentiæ. Jurgis ergo prætermisissis, hæc sunt ejusdem verba disp. 1. sec. 5. d. 2. fol. 77. quæ faciunt ad nos.

2. BARON. Comitellus l. 1. quæst. 15. nunquam patitur, recedamus à sententia, quæ fiat pro lege servanda si sanciat res necessarias ad salutem officii ecclesiæ, vel Causæ.

Alii ex Societate id concedunt: si oportuerit, quæ favet rebus necessariis, cum necessitate dicta, non præcepti, sit probabilior, & communior id est iuramentum.

bus argumentis, majori numero Doctorum, vincat opinionem, quæ stat pro libertate & commodo.

Sanchez, i. 1. in Dec. c. 10. credit, sin toto vitæ decursu secunda sit hæc sententia; versanti ad minus in articulo mortis esse eligendam, ne de eternitate periclitetur.

Tamburinus uno audaci, & præcipiti saltu transiit hos quatuor gradus; quare securitatem pollicetur is, qui deserunt opinionem pro lege stantem, etiam tutiorem, etiam communiorem, etiam in articulo mortis.

Et paulo post. Quò vero gradu probabilem liceat sequi? Omnium minimo, non utraque probabilitate, sed altera, vel extrinseca ab uno Authore contra innumeros, vel intrinseca ab aliquo argumento tenuissima probabilitatis.

Quis non obstupescat ista doceri tanta fiducia, & habuisse Laudatorem (Theophilum,) &c. Hæc Baronius.

3. Tot sunt hic ineptæ, & falsæ dictæ, ut ego contra obstupescam, tantâ audaciâ, hæc ab homine Religiosi Ordinis effari.

Porro recolendum est Primo, quænam sit germana doctrina Tamburini in hoc negotio. Probabilitatem, quam supra exposuimus cap. præsertim secundo à num. meo 8. cap. 20. & cap. 23. nimirum esse illam, quæ semper debeat esse ejusmodi, ut à probabilitate oppositæ partis non obscuratur.

Ex hac solenni ejus doctrina clare ostenditur, ipsum potius strictius, non autem mitius loqui, quam prædicti loquantur (si tamen ita loquerentur: nam ceterum mox videbimus, eos infideliter citari.) Ostendo, initium faciens ab ultimo gradu, id est, à dicto Sanchez.

4. Hic (esto) absolute concedit, sectari non posse opinionem probabilem solum extra mortis articulum. At Tamburinus id non concedit sic absolute, sed omnino vult, ut fiat semper comparatio cum sententia oppositæ, quod, si inveniatur ejusmodi, ut obscureretur, illam non liceat sequi, nec extra articulum mortis, nec in illo.

5. Alii è Societate Jesu concedunt, debere nos sequi opinionem probabilem, si opinio tuta sit probabilior, & communior, id est, firmioribus argumentis, & majori numero Doctorum vincat opinionem, quæ stat pro libertate, & commodo, concedunt, inquam. Sed quid contra Tamburinum? hæc enim est ipsa germana ejus doctrinæ; nam non solum is id concedit, ut aliis, sed prorsus id requirit. Quando enim opinio sit tuta, sit probabilior, sit firmioribus argumentis, sit majori numero Doctorum vallata, certe obscurabit aliam oppositam, quare hæc, amissa (ut ita loquar) probabilitate, non poterit eligi, sed omnino illa alia erit eligenda.

6. Suarez (esto) vult, valere sententiam Comitoli de opinione, quæ stat pro lege semper servanda, si hæc lænciat res necessarias necessitate Medii, vel Causæ, At Tamburinus amplius vult, ut nimirum quando opinio, quæ stat pro lege ea est, ut non obscuratur ab opposita parte, non solum recipi debeat, si lænciat res necessarias Medii, & Causæ, sed etiam debeat recipi, si res sint necessariæ ex quocumque capite, seu præcepto.

7. Denique Comitulus (esto) nunquam patitur, ut recedamus à sententia, quæ stat pro lege. At Tamburinus, si non sic absolute, certe cum sua solenni exceptione, nunquam patitur, ut recedamus à sententia, quæ stat pro lege, si probabilitas ex parte legis obscuratur, seu vincat illam, quæ est opposita. Quan-

do autem vincat, vel non vincat, late Ipse prosequitur (ut aliis notavi) lib. 1. in Decal. c. 3. §. 3. à num. 12.

Aliæ observationes contra prædicta à Baronio.

8. Recolendum est Secundo, Tamburinum nolle esse recipere, ut vidimus supra c. 2. num. meo 16. illam sententiam, quæ dicebat, posse nos indifferenter sequi opinionem in minimo gradu probabilem, quomodo ergo, Baroni, nunc de Tamburino absolute dicis (Gradu omnium minimo?)

9. Recolendum est Tertio, Tamburini sententiam, per quam possumus authoritati extrinsecæ fidei, debere vallari à quatuor conditionibus; hoc est, ut Author, qui illam affert, sit Primo, doctus. Secundo, Rem ex professo tractet. Tertio, firmam rationem pro se habeat. Quarto, nihil appareat contra ipsum convincens, ut vidimus supra c. 2. n. 7. meo. Quomodo igitur nunc temere mutans doctrinam ejus, dicis (vel extrinsecæ ab uno Authore) & nil præterea, tacens tanti momenti conditiones?

10. Recolendum Quarto, quod millies repeti, unde vereor, ne quis mihi exprobet crambem recolatam (sed ignoret benevolus lector, adigere enim ab Adversario) Recolendum, inquam, Quarto, nunquam Tamburinum admisit, tenuissimam probabilitatem, & quando admisit tenuem, cum illa exceptione semper admisit, modo ab opposita parte tenebras non conceperit. Cur ergo tu iterum, iterumque inculcas illud (tenuissimæ probabilitatis?)

11. Recolendum Quinto, alios Doctores non seculas, ut vidimus supra c. 2. à n. meo. 13. sustinere, etiam in fine mortis probabilitatem illam eligi posse. Cur ergo tu unum Tamburinum reprehendis?

Respondebis, quia hic est à Theophilo commendatus. Optima Responsio. Non ergo doctrina te vellicat, sed aliquid aliud.

Qua fidelitate prædicti Doctores citentur.

12. Dictum est modo (esto, esto, &c.) nam ceterum prædicti Doctores, qua fidelitate afferantur nunc, Attica fide, breviter expendam.

Initium sumo à Comitolo, ejus verba sic retulit modò Baronius.

BARON. Comitulus l. 1. q. 15. nunquam patitur, recedamus à sententia, quæ stat pro lege, quæ una illi tuta est.

Audiamus nunc Comitolum, ac videamus, an hæc ipse dicat loc. cit. lib. 1. q. 15.

Quæstio XV.

COMITOL. Annua Confessionis sive anni, quo quis de suis peccatis confiteri debet, initium sumendumne sit ab extrema Confessione, an à tempore Paschali, à doctis quæsitum, & disputatum, Sotus annum Confessionis exorditur à postrema. Sanctus vero Antoninus consistendi tempus vult esse Pascha, &c.

Et paulò post. Posterior sententia (hoc est S. Antonini) verior existimari debet, non solum numero, & autoritate Doctorum, sed etiam potissimum ratione, quia Ecclesiæ leges, quæ Generales sunt, debent esse certæ, & fixæ, & fixæ habere tempora, ut & ii, qui parere debent, sciunt, quando

paren-

parendum, si & Iudices, qui non obediunt Cœcere debent, intelligere possint quando his obtemperatum non est. Id quod fieri non posset, si à postrema Confessione, quæ arbitraria cuique esse potest, annuitium ducendum foret.

13. Hæc Comitulus, & ne verbum quidem amplius. In quibus nulla profus mentio probabilitatis, nulla de ejus vi disputatio, nihil de opinione, quæ stet, vel minus stet pro lege; sed solum docet, legem debere esse certam, fixam, & certa, fixaque habere tempora. Quæ quidem recte esse dicta, quis ambigat? Quo ergo organico instrumento, Baroni, isthæc trahis ad probabilitatem, qua de agimus: fortasse ex illis verbis (leges debere esse fixas, ac certas) sed non advertis, id dici ex parte objecti; id est, quod ipsæ leges certæ & fixæ esse debent à legislatore latæ; nostra autem quæstio est ex parte actus; an scilicet homo possit putare probabiles, vel non probabiles rationes pro dicta lege, vel contra ipsam. At nimis subtiles istæ distinctiones videbuntur amico nostro, quamvis illæ sint hodie etiam Tironibus logicis compertissimæ.

14. Progre diamur ad Suarium, quem sic refert Baronius.

Valde Suarius illius (Comitoli) sententiam valere, &c. si sanctat res de necessitate mediæ vel causæ, &c.

15. Nimis indistincte affert sententiam Suarii, & tamen distinctio in aliquot libris Baroni favet. Duo hoc in loco T. 4. d. 26. sec. 6. à num. 5. docet Suarius, in materia Jurisdictionis ad absolvendum à peccatis; ut item in materia de Baptismo, deque aliis Sacramentis, debere semper eligi tutiorem viam, & probabiliorem, omisso probabili. Posterius in quacumque alia materia universali, quæ pertineat ad factum conscientia, idem esse sentiendum. Non refero ejus verba, fateor enim ita illam sentire in citato loco. Sed pronuntio, quoad prius, in eadem omnino esse sententiam Tamburini cum Suario, ut viderelicet ei, qui leget, lib. 1. in Dec. c. 3. §. 3. num. suo 20. ubi ipse agit de Ministro Sacramentorum. Quo ad posterius, fateor etiam id Suarium dicere in hoc loco, sed incidenter (nam alibi, ubi de hoc ex professo tractat, favet legitimæ probabilitati; ut mox num. meo 19. videbis cum Sanchez) sed noster Tamburinus alios Auctores, & eundem Suarium in hoc alio, ut dixi, loco secutus est, cum limitationibus tamen supra explicatis. Quare si ex fide Baronius loqui voluisset, dicendum illi erat, Tamburinum secutum esse Suarium in eo loco, ubi de re ex professo tractat.

16. Denique accedamus ad Thomam Sanchez loco cit. à Baronio, qui sic illum refert.

BARON. Sanchez credit, sin toto vita decursu sectanda sit hæc sententia, versanti ad minus in articulo mortis esse eligendam, ne de aternitate periclitetur.

17. Dicis ergo, si bene tua dicta interpretor, Baroni, Thomam Sanchez docere, sin toto vita decursu non sectanda sit sententia eligens partem tutam, vel probabiliorem, omisso probabili, saltem esse eligendam in articulo mortis, ne de aternitate periclitemur. Ita sane dicis, sed dicis falso. Nam Sanchez ait, etiam in articulo mortis sequentem opinionem probabilem non peccare, quia sequens opinionem probabilem, securus est à peccato; sed addit, si quis habeat peccatum, quod probabiliter credat, non esse mortale, licet ob probabilitatem, quam habet, non teneatur illud confiteri, quia sequitur

opinionem probabilem; tamen, quia coram Deo illud peccatum forte vere fuit mortale, illud excusat à culpa, non tamen remittit peccatum, si forte verum fuit. Hæc Sanchez. Falso legitur, roridus dicit, Sanchez absolute velle, ut sententia probabilis non eligatur in articulo mortis; peccatum enim eligi periculum, etiam cum, sed cum aliter applicatione.

Hæc autem sunt verba Sanchez l. 1. c. 1. in Dec. c. 1. à num. 75. quæ libenter hic adscribo, quia præcedit id, de quo nunc disputamus, factum ad totam questionem de Probabilitate.

18. TH. SANCH. num. 75. Hæc autem opinio, quid in Dubio. Superest quando Iudicium est probabilis, seu Opinio. Salas ait, licet tamquam probabilis opinetur Penitens non esse aliquod peccatum mortale, vel jam Confessione detectum, tamen cum, ad illud confitendum, &c.

Sed dicendum est, non teneri hunc, si tamen peccatum quod probabilis opinione credit, non esse mortale, quia quispiam licite operari, sequendo probabilem sententiam, satis probavi c. præ. num. 14. nec contrarius Ecclesiæ testimonio aliquo ostenditur.

19. Atque ita docent Rosella, Sylvest. Gerl. Henquez, Suar. To. 3. in 3. p. d. 22. sec. 9. num. 3. d. 4. qui optimè eo num. 16. ait, hoc esse verum, etsi huiusmodi tamquam probabilis, illud esse peccatum mortale, non teneatur quis sequi probabilis opinionem, si satis est probabilem, ut satis probavi cap. præced. num. 14.

Nota Suarium hoc in loco, ubi de probabilitate serio tractat (ut vel cæcus in ejus Textu citatus habet) non favere solum, sed legitimam omnem probabilitatem amplecti.

Verum pergit Sanchez.

21. Atque eadem ratione idem est dicendum, quia Penitens probabiliter opinatur, se id peccatum fecisse, quamvis probabiliter credat oppositum. Sic Suar. qui non obfure etiam docuit Navar. &c.

Et paulò post, id est, sequenti num. 77.

22. Hinc ait, excipit Henriquez, nisi Penitens in articulo mortis, tunc enim ait, teneri illam contrariam peccato, quamvis probabiliter credat, non esse mortale, quia etsi opinio probabilis excuset à culpa, non supplet tamen necessarium remissioni peccatorum medium; si forte hoc coram Deo fuit mortale: ubi de confessione ipse dixit; & quidem mirro, quia probabilis opinio eum excusat à confessionis precepto, & ei periculo defectus remedii necessarii ad remissionem, si forte fuit mortale, subvenitur satis contritio illa, cum id non teneatur, durante ea opinione, tamen & contritio illa remittit id peccatum in ordine ad clavum Ecclesiæ, &c.

Hæc Sanchez, qui, ut legitur, nimis perspicue docet, probabilitatem vim suam excusandam à culpa peccati, etiam in articulo mortis, quamvis non ponat illi, seu supplendi illud, quod est de necessitate mediæ. Hoc enim posterius nullus, vel laxissimus Probabilista somniavit.

CAPVT XXVI

An sibi convenient duo nostri Auctores dicta.

1. Sibi pugnantia docuisse Auctorem nostrum, si contra dixisset Baronium, vidimus supra ca. 21.

ad meo num. 26. Simile quid in præsentia cavillatur, i. e. §. 2. fol. 79.

BARON. Sibi ipsi (Tamburinus) repugnat, &c. Audisti, ad securitatem conscientie ipsum requirere probabilitatem opinionis ab extrinseco tantum, & ab Authore; vel ab intrinseco, & argumentis. Sed quasi huius doctrinæ ipsum pœneret, utramque permiscet probabilitatem; dum responder lib. 1. in Dec. c. 3. §. 3. ad illud quæsitum. An Auctoritas unius Doctōris sufficiat ad probabilitatem tutam. Respondet, inquam, unum sufficere contra innumeros, si doctus sit, rem ex professo tractet, firmam rationem pro se habeat, nec appareat contra ipsum aliquid convincens. Arqui hæc omnia ad probabilitatem intrinsecam pertinent.

2. Dicis ergo Tamburini repugantiam in eo consistere, quod in priore loco requirat ad securitatem conscientie probabilitatem, vel extrinsecam, vel intrinsecam, ac in posteriore miscet probabilitates, & requirit ad dictam securitatem utramque; hoc est probabilitatem, tum extrinsecam, tum intrinsecam.

Verè usurpabo de te puerile illud, & tritum, *legere, & non intelligere, est negligere*; intellexistine doctrinam Tamburini, unde colligas in posteriore loco ipsum requirere ad securitatem conscientie utramque probabilitatem? Immo ipse in hoc posteriore loco signatè dicit, satis esse extrinsecam; exscribamus hic textum Tamburini lib. 1. in Decal. c. 3. §. 3. num. 5.

3. TAMB. Tunc solum puto, sufficere unum, tametsi contra innumeros Doctores is doceat, quando idem est doctus, rem ex professo tractat, firmamque pro se rationem habeat; nec appareat contra ipsum aliquid convincens. Ita A. & or. Vsq. Ratio est, quia ex tali Authore sic vallato nascitur

merito prudens iudicium. Quod si ejusmodi Doctōr ratione alicujus momenti non fulciatur; idque tu Doctus animadvertas, non vales illius sententiam regulariter excipere, nec illam aliis amplectendam proponere: cjm tamen possit indoctus. Ratio est; quia tibi non potest tunc innasæ iudicium prudens: Indocto potest; vel certe illum (Authorem) sequi eidem indocto, qui sine culpa ei Doctōri fidem habet, culpa non datur.

4. Dico (regulariter) nam potest contingere, ut ille, sit adeo doctus, ut tibi liceat prudenter judicare, rationem illius firmam esse, sed minus a te penetratam, vel notam, & item judicare, ipsum, rationem eius in contrarium tibi probatissimam, facile posse diluere; in hoc enim eventu ejus Opinionem, utpote EXTRINSECE probabilem, si amplectaris, prudenter ages. Hactenus Tamburinus.

Equidem lego hic, posse Indoctum, qui non novit rationem, quâ fulcitur ille Doctōr, hujus sententiam sequi. Id quod quidnam est, nisi meta, puraq; probabilitas extrinseca? Et clariùs lego in postremis productis lineis (utpote EXTRINSECE probabilem) ergo quibus tu perspicillis adjutus legisti tantum (ut ais) INTRINSECE? Verùm id factum est, ut noveris, amice Baroni, in quos errores te abripuerit maledicendi Orexis.

6. Sed vela contrahamus; atque arma defensiva pro veritate hactenus, quasi paraspisten, tractasse, sit satis: arma enim offensiva ab aliis impugnator expectet. Meum interim Præceptorem iis verbis folabor, quæ S. Hieronymus usurpavit in Epistola ad Fariam de viduitate servanda.

S. HIERONYM. Fieri non potest, ut absque morfu hominum vita hujus curricula quis transeat.

Laus Deo, Beatissimæ Virgini, ac Sancto Michaëli meæ Civitatis
Caltanissettensis Patrono.

BIBLIOPOLA LECTORI.

Uod Germana P. THOMÆ TAMBVRINI Doctrina à D. Sanmarco exposita, locum quoque in hoc Apologetico obtinuerit, non ideo factum puta, Benevole Lector, quod omnia Tamburini placita probentur; (contrarium enim satis constat ex dictis, supra pariter pag. 681. ac precipue in praliminari Epistola) sed ut Vincentii Baronum nimia calumniandi libido etiam in eo Orbi litterato pateficeret. Quem in nem, opera pretium duxi, etiam hic ad calcem per modum APPENDICIS adungere, quam nuper ab amico è Gallia accepi, LUDOUICI CARTERII Vindicationem à morsibus eiusdem Baronis: qua cum vix intellegat, nisi libellus Carterii ante oculos habeatur, visum est & hunc appendere, cum praesertim in Germania vix aliàs innotuerit. Et quamvis sit alterius argumenti; quia tamen ex eodem amaro fonte (livore scilicet & illaudabili emulatione) promanat insectatio doctrinae Societatis, tam quoad scientiam mediam, quam quoad Theologiam Moralem, non incongrue utriusque vindicatio aliquatenus copulatur. Certè Excalceatus ille, qui sub ementibus GERMANI PHILALETIS EUPISTANI nomine, scientiam mediam à Examen typis Duacenis nuper revocavit, in Epilogo non erubuit promulgare, eò quod Societas versatilem Molinae gratiam, exclusâ per scientiam mediam Prædeterminatione physica, elegerit: idèd dimisit eos Deus in adventionibus suis, ut eorum in Ethicis dogmata apud plerisque eruditum modò non in levem laxitatis intolerabilis suspicionem traducantur. Quam Suspicio ista sit nequam, facile patebit hujus Apologetici Lectoribus nullo Jansenismi fermento aut confederatione afflatis; quoniam ad hoc Apologetici lectione opus vix est, cum ementitus ille Philaletes suum commentum ipse evertat. Quomodo enim Societas (ut ipse conceptis hisce verbis affirmat) specialiter à Deo electa est, ut esset Magistra Veritatis; & tamen innox dimissa, ut ejus Doctores simul in Hispania, Lusitania, Italia, Gallia, Belgio, Germania, fierent Magistri Scientia media, hoc est (juxta amulorum falsitatis? Quis cum recta ratione non potius oppositum inferat. Hoc enim & Ecclesia in V. Lectione Festi S. IGNATII non obscure agnoscit, cum de S. Patriarcha pronuntiat: Ethnicae superstitioni, & haeresi bellum indixit, eo successu continuatum, ut constans fuerit omnium sensus, etiam Pontificio confirmatus oraculo, Deum sicut alios aliis temporibus viros; ita Lutherum ejusdemque temporis haereticis Ignatium, & institutam ab eo Societatem objecisse. Sapientia pauca!